

Gemensamma examina

REGERINGSKANSLIET

Utbildningsdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.

– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som ska svara på remiss.

Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-23086-2
ISSN 0284-6012

Till statsrådet Lars Leijonborg

Genom beslut den 1 april 2008 av statsrådet Lars Leijonborg uppdrog Regeringskansliet åt rådmannen Lennart Johansson att utarbeta ett förslag för att möjliggöra utfärdande av gemensamma examina (U 2008:A).

Genom denna rapport – Gemensamma examina – är uppdraget slutfört.

Bjärred i augusti 2008

Lennart Johansson

Innehåll

Sammanfattning.....	9
Författningsförslag	15
Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)	15
Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall	19
Förslag till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina	20
Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)	22
Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet	24
Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor	26
Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan	27
1 Uppdraget och dess genomförande	29
1.1 Inledning	29

1.2	Uppdraget.....	31
1.3	Uppdragets genomförande.....	31
2	Utbildningssamarbete i Europa	33
2.1	Inledning.....	33
2.2	Lissabonkonventionen.....	33
2.3	Bolognaprocessen.....	34
2.4	Utbildning 2010 – en del av Lissabonstrategin	38
2.5	Köpenhamnsprocessen	39
2.6	Samarbete i Norden	40
3	Joint degrees i utveckling	43
3.1	Inledning.....	43
3.2	Joint degrees i Europa.....	43
3.3	Erkännande av gemensamma examina i Bolognaländerna.....	47
4	Gällande rätt.....	55
4.1	Inledning.....	55
4.2	Högskolor enligt högskolelagen	55
4.3	Enskilda utbildningsanordnare.....	65
4.4	Studiestöd	66
5	Gemensamma examina (joint degrees) – överbägganden och förslag	71

5.1	Inledning.....	71
5.2	Begreppet gemensamma examina	71
5.3	Behovet av gemensamma examina	73
5.4	Hinder mot gemensamma examina	76
5.4.1	Allmänt.....	76
5.4.2	Möjlighet att ingå överenskommelser om utbildningsprogram m.m.....	76
5.4.3	Utbildningsnivå och examensrätt	88
5.4.4	Student och doktorand.....	89
5.4.5	Kvalitetssäkring av utbildning.....	90
5.4.6	Övriga hinder.....	91
5.4.7	Särskilt om utbildning på forskarnivå	92
5.5	Reglering av gemensamma examina.....	93
6	Riktlinjer för gemensamma utbildningsprogram.....	103
7	Övriga konsekvenser	117
7.1	Studiestöd.....	117
7.2	Studerandekårer m.m.....	118
7.3	Övriga ekonomiska konsekvenser	119
8	Författningskommentar	121
8.1	Förslaget till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).....	121
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall.....	126
8.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.	126

8.4	Förslaget till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)	127
8.5	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet	130
8.6	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.....	131
8.7	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan	132
Bilaga 1		133
Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen		133
Bilaga 2		155
The Bologna Declaration of 19 June 1999		155

Sammanfattning

Uppdraget

Mitt uppdrag har varit att lämna ett förslag som möjliggör för svenska universitet och högskolor med offentlig huvudman och enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd att gemensamt med utländska läroanstalter eller inom landet utfärdagemensamma examina. I uppdraget har därmed också ingått att överväga och föreslå vad som bör menas med en gemensam examen.

Bakgrund

I Europa pågår ett samarbete mellan 46 länder som kallas för Bolognaprocessen. Denna startade år 1999 genom att 29 länder, däribland Sverige, undertecknade Bolognadeklarationen.

En målsättning inom Bolognaprocessen är att till år 2010 ha skapat *the European Higher Education Area* (EHEA). Ambitionen med EHEA är bl.a. att medborgarnas rörlighet och anställningsbarhet samt Europas konkurrenskraft som utbildningskontinent ska främjas. Utvecklingen av kurser och program som erbjuds av läroanstalter från olika länder i partnerskap och som leder till erkända gemensamma examina (joint degrees) utgör en viktig del för att uppnå denna målsättning.

Även inom EU pågår arbete på utbildningsområdet. Detta arbete har resulterat i bl.a. programmet Erasmus Mundus, som inrättades för att höja kvaliteten i den högre utbildningen inom EU och främja interkulturell förståelse genom samarbete med tredje land. Enligt Europeiska kommissionens förslag för nästa omgång av programmet ska de utbildningsprogram som väljs ut leda till gemensamma, dubbla eller multipla examina. Det ska dock ges företräde åt gemensamma examina.

Begreppet gemensamma examina

Jag föreslår att med begreppet gemensamma examina bör avses examina som avläggs efter det att en student gått igenom en utbildning som utvecklats av läroanstalter gemensamt.

Begreppet gemensamma examina innefattar enligt sin ordalydelse endast examina. Det ligger emellertid i sakens natur att utbildning som leder till gemensamma examina måste bygga på någon form av gemensamt utbildningsprogram mellan två eller flera samarbetande läroanstalter.

Behovet av gemensamma examina

Det finns ett starkt behov för svenska läroanstalter att ha möjlighet att utfärda gemensamma examina tillsammans med både inhemska och utländska läroanstalter. Behovet framstår som särskilt tydligt på avancerad nivå och forskarnivå.

Läroanstalter samarbetar alltmer med andra läroanstalter, både nationellt och internationellt. Samarbetet sker i olika former och har olika syften. Många gånger söker läroanstalterna efter strategiska samarbetspartner och samarbetet sker på institutions- eller fakultetsnivå.

Avsikten med gemensamma examina är att ett antal utbildningsanordnare går samman och ger en gemensam utbildning som dessutom leder till gemensamma examina.

Resultatet av detta samarbete är sannolikt samarbetsvinster för utbildningsanordnarna, större valfrihet för studenterna och ett stärkande av den internationella dimensionen i utbildningen.

I en uppföljning av programmet Erasmus Mundus som Högskoleverket har gjort, framkom att det är ett problem för svenska läroanstalter att man inte kan utfärda gemensam examen. Av uppföljningen framkom vidare att deltagande läroanstalter riskerar att uteslutas ur sina respektive konsortier på grund av frånvaron av denna möjlighet och att frågan om gemensam examen är den enskilt kanske viktigaste och mest akuta frågan att lösa.

Liknande synpunkter har framförts när det gäller utbildning på forskarnivå. Av Högskoleverkets remissyttrande över SOU 2004:27 framgår att verket anser att hindren för gemensam doktorsexamen bör undanröjas. Ett skäl som verket framförde var att ett sådant undanröjande skulle verka stödande även för gemensamma nordiska forskarskolor.

Reglering av gemensamma examina

Det bör införas möjlighet för universitet och högskolor och enskilda utbildningsanordnare att med annan läroanstalt utfärda gemensamma examensbevis avseende de examina som regleras med stöd av högskolelagen (1992:1434). Utbildningen för gemensamma examina bör i allt väsentligt följa de regler som gäller för annan högskoleutbildning på motsvarande utbildningsnivå.

Möjligheten bör utgå från överenskommelser om gemensamma utbildningsprogram eller motsvarande. Läroanstalterna bör med iakttagande av en hög rättssäkerhet för studenter och doktorander ges största möjlighet att bestämma innehållet i överenskommelserna. Studenterna och doktoranderna ska vara garanterade samma rättigheter och skyldigheter som andra studenter antagna vid samma högskola.

Gemensamma examina bör förutsätta att en student eller en doktorand går igenom utbildningen vid de samarbetande läroanstalterna. Vid studier utomlands ska reglerna i det landet tillämpas, om inte annat framgår av särskilda föreskrifter.

Högskolelagen (1992:1434) och till den anslutande förordningar har för inte allt för länge sedan anpassats till den s.k. Bolognaprocessen med införande av bl.a. olika utbildningsnivåer. Till dessa förordningar har knutits en examensordning respektive motsvarande examensbeskrivningar med utförliga beskrivningar av vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen, s.k. *learning outcomes* eller förväntade studieresultat. För att säkerställa t.ex. kvalitet i utbildningen och studentinflytande har det införts olika former av mekanismer. Det är ett väl fungerande system. Det kan därför inte komma i fråga att i grunden förändra nuvarande system för att möjliggöra gemensamma examina. I stället bör en sådan möjlighet nu i allt väsentligt bygga på detta befintliga system med så lite förändringar av detta som möjligt.

En viktig utgångspunkt är att möjliggöra både nationella och gränsöverskridande samarbeten mellan olika läroanstalter, samtidigt som svenska studenter rättssäkerhet bibehålls på en hög nivå. Ett sätt att uppnå detta är att ställa upp några tydliga och transparenta minimikrav för att det ska kunna talas om gemensamma examina. Fördelen med detta är att viktiga samarbetspartners inte behöver exkluderas enbart av det skälet att de inte finns i Europa. Det finns inte heller något skäl att inte tillåta inhemska samarbeten. En annan fördel med en sådan utgångspunkt är att flexibiliteten för enskilda och samarbetande läroanstalter ökar men därmed också ansvaret.

Flexibiliteten bör även gälla utbildningsprogram som leder till gemensamma examina, så länge som de enligt nuvarande system uppfyller de krav som framgår av gällande examensordning och motsvarande examensbeskrivningar. Detta innebär att efter genomgången utbildning ska studenten uppfylla kraven för en "svensk" examen. Studenten ska dessutom uppfylla kraven för motsvarande utbildning i t.ex. det lands lag som den andra

läroanstalten är beläget och har därigenom rätt till en examen också från denna läroanstalt. Med ett sådant system betonas betydelsen av innehållet i det gemensamma utbildningsprogrammet.

Det kan tänkas att läroanstalter som har olika möjlighet att utfärda examen skulle vilja ingå överenskommelser om gemensamma utbildningsprogram som leder till gemensamma examina. Detta skulle kunna innebära att en läroanstalt som inte har rätt att utfärda t.ex. masterexamen, genom överenskommelse med läroanstalt som har sådan rätt, indirekt skulle kunna få sådan rätt. En sådan möjlighet kan medföra en kvalitetssänkning av utbildningen i stort. Det kan inte heller uteslutas att missbruk skulle kunna förekomma. Någon sådan möjlighet bör därför inte föreligga.

Vid avtal om gränsöverskridande utbildningssamarbete vid gemensamma examina kan fråga uppkomma om utbildningen för studenterna ska vara avgiftsfri. Genom att studenterna antas till utbildningen i Sverige bör deras deltagande i utbildningen följa allmänna regler här, vilket innebär att utbildningen bör vara avgiftsfri för dem. Däremot föreligger inga principiella hinder mot att den svenska läroanstalten erlägger ersättning inom ramen för läroanstalternas samarbete. Sådan ersättning kan ges på olika sätt, t.ex. genom att ställa lärarpersonal till förfogande eller bidrag med eller till undervisningsmaterial.

Författningsförslag

Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att det i högskolelagen (1992:1434) ska införas fyra nya paragrafer, 1 kap. 13-16 §§, samt en ny bilaga av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

13 §

En högskola får inom ramen för ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina överlämna förvaltningsuppgift till en högskola eller en enskild utbildningsanordnare, som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Förvaltningsuppgift som överlämnas får innefatta myndighetsutövning.

14 §

En högskola, som anges i bilagan till denna lag, får inom ramen för ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina besluta att överlåta förvaltningsuppgift till utländsk läroanstalt annan än fysisk person. Förvaltningsuppgift som överläts får innefatta myndighetsutövning.

15 §

Med gemensamma examina avses examina som avläggs efter det att en student gått igenom en utbildning som utvecklats av läroanstalter gemensamt.

Överenskommelse om gemensamma examina ska avse examina som varje läroanstalt får utfärda.

16 §

Vid gemensamma examina anordnas utbildningen av läroanstalter som ingår i utbildningssamarbetet. För utbildningen eller del av utbildningen gäller de föreskrifter som tillämpas där utbildningen eller del av utbildningen anordnas, om inte annat framgår av särskilda föreskrifter.

Utbildningen ska vara avgiftsfri för studenter som antagits av högskolan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bilaga

I denna bilaga anges enligt 1 kap. 14 § de högskolor som inom ramen för ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina får besluta att överlåta förvaltningsuppgift till utländsk läroanstalt annan än fysisk person.

*Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet
(universitet)
Kungl. Tekniska högskolan
(universitet)
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Växjö universitet
Örebro universitet
Mittuniversitetet*

Sveriges lantbruksuniversitet

Blekinge tekniska högskola

Danshögskolan

Dramatiska institutet

Försvarshögskolan

Gymnastik- och

idrottshögskolan

Högskolan i Borås

Högskolan Dalarna

Högskolan på Gotland

Högskolan i Gävle

Högskolan i Halmstad

Högskolan i Kalmar

Högskolan Kristianstad

Högskolan i Skövde

Högskolan Väst

Konstfack

Kungl. Konsthögskolan

Kungl. Musikhögskolan i

Stockholm

Malmö högskola

Mälardalens högskola

Operahögskolan i Stockholm

Södertörns högskola

Teaterhögskolan i Stockholm

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med uppdragsutbildning avses i denna lag utbildning som innebär att kommuner och landstingskommuner mot särskild ersättning från annan än enskild, för dennes räkning anordnar utbildning för personer som uppdragsgivaren utser. Uppdragsutbildning får bedrivas på de villkor som anges i denna lag.

Föreslagen lydelse

1 §

Med uppdragsutbildning avses i denna lag utbildning som innebär att kommuner och landstingskommuner mot särskild ersättning från annan än enskild, för dennes räkning anordnar utbildning för personer som uppdragsgivaren utser. *Att utbildning anordnas för gemensamma examina enligt 1 kap. 13-16 §§ högskolelagen (1992:1434) och de förordningsbestämmelser som gäller för sådant utbildningssamarbete innebär i sig inte att det är fråga om uppdragsutbildning.* Uppdragsutbildning får bedrivas på de villkor som anges i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1993:792) om
tillstånd att utfärda vissa examina

dels att 7 § ska ha följande lydelse,

*dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 2 a §, av följande
lydelse.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Enskild utbildningsanordnare som har tillstånd enligt 1 § första stycket får ingå överenskommelse med annan än utländsk fysisk person om sådant utbildningssamarbete som avses i 1 kap. 15 § första stycket högskolelagen (1992:1434) beträffande examen som tillståndet avser. För utbildningen och utfärdandet av sådana gemensamma examina gäller 1 kap. 15 § andra stycket och 16 § första stycket högskolelagen och de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för gemensamma examina vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen.

7 §¹

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § inte är uppfyllda. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter enligt 5 §.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av Höskoleverket. Innan Höskoleverket gör en sådan framställning *skall* utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse.

Ett tillstånd att utfärda examina får återkallas, om de krav som uppställs i 2 § *och, vid utbildning för gemensamma examina, 2 a §* inte är uppfyllda. Detsamma gäller om sådana villkor som har ställts upp med stöd av 4 § inte iakttas eller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter enligt 5 §.

Beslut om återkallelse av tillstånd fattas av regeringen efter framställning av Höskoleverket. Innan Höskoleverket gör en sådan framställning *ska* utbildningsanordnaren ha getts tillfälle till rättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹ Senaste lydelse 2006:174

Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordningen (1993:100)²

dels att 1 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas tre nya paragrafer, 6 kap. 11 a, 11 b, och 11 c §§, samt närmast före 6 kap. 11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

4 §³

Med student avses i denna förordning den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning, och med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, allt i den utsträckning inte annat anges särskilt.

*Vid utbildning för
gemensamma examina i
högskolan ska med student
likställas den som bedriver
högskoleutbildning.*

6 kap.

Gemensamma examina

11 a §

*En högskola får med annan
högskola eller enskild
utbildningsanordnare, som har*

² Förordningen omtryckt 1998:1003.

³ Senaste lydelse 2006:1053.

tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, ingå överenskommelse om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina.

En högskola, som anges i bilagan till högskolelagen (1992:1434), får med utländsk läroanstalt annan än fysisk person ingå överenskommelse om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina.

11 b §

Utan hinder av 6-8 §§ får vid gemensamma examina med utbildning vid högskolan likställas kurs eller motsvarande som en student gått igenom vid annan läroanstalt som ingår i utbildningssamarbetet.

11 c §

Vid gemensamma examina får examensbevis utfärdas i ett gemensamt dokument med annan läroanstalt som ingår i utbildningssamarbetet. Examina i sådant dokument ska vara på samma eller motsvarande nivå.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet⁴

dels att 1 kap. 3 § och 5 kap. 3 § ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas en ny paragraf, 5 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §⁵

Med student avses den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning och med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, allt i den mån inte annat anges särskilt.

*Vid utbildning för
gemensamma examina vid
Lantbruksuniversitetet ska med
student likställas den som
bedriver högskoleutbildning.*

5 kap.

1 a §

*Lantbruksuniversitetet får
med läroanstalt, annan än
utländsk fysisk person, ingå
överenskommelse om
utbildningssamarbete som leder
till gemensamma examina.*

⁴ Förordningen omtryckt 1998:1020.

⁵ Senaste lydelse 2006:1405.

3 §⁶

För den utbildning på forskarnivå som anordnas av Lantbruksuniversitetet gäller i övrigt bestämmelserna i 6 kap. 28-49 §§ samt 7 kap. 34-42 §§ högskoleförordningen (1993:100).

För den utbildning på forskarnivå som anordnas av Lantbruksuniversitetet gäller i övrigt bestämmelserna i 6 kap. 1-3, 6-9, 10 § första, tredje och fjärde styckena, 11-12 och 28-49 §§ samt 7 kap. 34-42 §§ högskoleförordningen (1993:100).

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2010.

⁶ Senaste lydelse 2006:1405.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Med högskola avses i fortsättningen såväl universitet som högskola, och med uppdragsutbildning utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser.

Föreslagen lydelse

2 §

Med högskola avses i fortsättningen såväl universitet som högskola, och med uppdragsutbildning utbildning som anordnas mot avgift från annan än en fysisk person för den som uppdragsgivaren utser. Att utbildning anordnas för gemensamma examina enligt 1 kap. 13-16 §§ högskolelagen (1992:1434) och de förordningsbestämmelser som gäller för sådant utbildningssamarbete innebär i sig inte att det är fråga om uppdragsutbildning.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2010.

Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan ska införas en ny paragraf, 5 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

1 a §

*Försvarshögskolan får med
läroanstalt, annan än utländsk
fysisk person, ingå
överenskommelse om
utbildningssamarbete som leder
till gemensamma examina*

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2010.

1 Uppdraget och dess genomförande

1.1 Inledning

Sommaren 1999 undertecknade 29 europeiska länder, däribland Sverige, den s.k. Bolognadeklarationen. Denna är inte folkrättsligt bindande, utan är en vilje- och ambitionsyttring från de deltagande länderna. I dag har sammanlagt 46 länder anslutit sig till Bolognaprocessen.

En målsättning inom Bolognaprocessen är att till år 2010 ha skapat *the European Higher Education Area* (EHEA). Ambitionen med EHEA är bl.a. att medborgarnas rörlighet och anställningsbarhet samt Europas konkurrenskraft som utbildningskontinent ska främjas. För att uppnå denna målsättning fastställdes i Bolognadeklarationen sex grundläggande mål. Ett av dessa är att den europeiska dimensionen inom högre utbildning ska främjas, särskilt när det gäller utveckling av kursinnehåll, samarbete mellan läroanstalter, rörlighet samt gemensamma studie- och forskningsprogram. Inom detta mål har utvecklingen av kurser och program som erbjuds av läroanstalter från olika länder i partnerskap och som leder till erkända gemensamma examina (joint degrees) lyfts fram. Ländernas ministrar har också åtagit sig att undanröja nationella rättsliga hinder för att skapa och erkänna gemensamma examina.

Inom EU är det ett strategiskt mål att unionen till år 2010 ska bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Utbildning är en viktig faktor för att nå detta mål.

Arbetet inom EU på utbildningsområdet har resulterat bl.a. i programmet Erasmus Mundus. Programmet inrättades för att höja kvaliteten i den högre utbildningen inom EU och främja interkulturell förståelse genom samarbete med tredje land. En första omgång av programmet har pågått sedan år 2004 och löper ut vid utgången av år 2008. I Europeiska kommissionens förslag⁷ för nästa omgång, åren 2009-2013, anges att gemenskapen ska välja ut Erasmus Mundus-masterprogram och Erasmus Mundus-doktorandprogram. Dessa program ska leda till att de deltagande utbildningsanstalterna utfärdar gemensamma, dubbla eller multipla examina som erkänns eller ackrediteras av de europeiska länderna. Det anges dock att företräde ges åt gemensamma examina.

I propositionen Ny värld – ny högskola (prop. 2004/2005:162) behandlades frågan om gemensamma examina och utbildningsprogram. Regeringen ansåg att det viktigaste då var att samarbeta inom ramen för gemensamma utbildningsprogram, såväl internationellt som nationellt. Det anfördes att parallellt med utvecklingen av fler gemensamma utbildningsprogram borde det göras en analys av möjligheterna för svenska läroanstalter att utfärda gemensam examen i form av ett gemensamt examensbevis, som är utfärdat av de samarbetande läroanstalterna och som inte åtföljs av nationella examensbevis.

⁷ KOM(2007) 395 slutlig, juli 2007 (Celex 52007PC0395).

1.2 Uppdraget

Mitt uppdrag innebär att jag ska lämna förslag som möjliggör för svenska universitet och högskolor med offentlig huvudman och enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd att gemensamt med utländska läroanstalter eller inom landet utfärda gemensamma examina. I uppdraget ingår att överväga och föreslå

- vad som i ett svenskt regelsystem bör menas med en gemensam examen,
- hur en sådan gemensam examen förhåller sig till och kan inordnas i det examenssystem som finns i Sverige,
- de förändringar som krävs för att gemensamt utfärda andra examina än sådan som i dag omfattas av regeringens föreskrifter med stöd av högskolelagen (1992:1434), och
- de förutsättningar som bör gälla för att få utfärda en gemensam examen, inbegripet övervägande om sådana förutsättningar bör avse bl.a. krav på vad ett gemensamt studieprogram bör innehålla.

Förslagen förutsätter en kartläggning av de hinder som i dag kan finnas i svenska regler för att utfärda gemensamma examina. Enligt uppdraget bör det även övervägas om förslagen kan antas få konsekvenser för det svenska studiestödet.

1.3 Uppdragets genomförande

Under arbetets gång har jag samrått med ämnesrådet Ann-Charlotte Wallin, departementssekreterarna Sofia Magnusson och Åsa Petri samt rättssakkunnige Roger Karlsson, alla vid Utbildningsdepartementet. Roger Karlsson har även hjälpt till med att skriva delar av denna rapport.

Jag har också träffat företrädare för Högskoleverket, Kungliga Tekniska högskolan, Stockholms universitet, Uppsala universitet och Sveriges Förenade Studentkårer (SFS). Läroanstalterna och Högskoleverket förklarade att möjligheten

att kunna utfärda gemensamma examina behövs för att svenska läroanstalter inte ska riskera att stå utanför samarbeten inom Erasmus Mundus. Enligt läroanstalterna är möjligheten även efterfrågad när det gäller nationella samarbeten.

Läroanstalterna framhöll vidare att behovet av att kunna utfärda gemensamma examina finns främst på grundnivå och på avancerad nivå. Höskoleverket anförde att behovet finns företrädesvis när det gäller generella examina på avancerad nivå, i första hand masterexamen. Även SFS ansåg att behovet främst finns avseende masterexamen. Höskoleverket förklarade att möjligheten inte är så aktuell avseende yrkesexamina. Beträffande examina på forskarnivå ansåg varken läroanstalterna eller SFS att det finns något direkt behov. Möjligheten borde enligt Höskoleverket dock inte begränsas till någon viss nivå eller examen.

2 Utbildningssamarbete i Europa

2.1 Inledning

Det europeiska samarbetet inom högre utbildning blir allt mer intensivt. I detta kapitel lämnas en kortfattad och översiktlig redogörelse för olika samarbetsprocesser i Europa som ligger till grund för den pågående utvecklingen.

2.2 Lissabonkonventionen

Den 11 april 1997 i Lissabon antogs konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen (*bilaga 1*) gemensamt av Europarådet och UNESCO (FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur). Den ersätter Europarådets och Unescos tidigare konventioner på området. Konventionen, som kallas för Lissabonkonventionen, har hittills ratificerats av 47 länder. För Sveriges del trädde konventionen i kraft den 1 november 2001.

I konventionens ingress konstateras att den stora mångfalden i Europaregionens utbildningssystem avspeglar regionens kulturella, sociala, politiska, filosofiska, religiösa och ekonomiska mångfald och att den är en tillgång av utomordentligt värde som fullt ut bör respekteras. Vidare anges att konventionsparterna önskar göra det möjligt för alla människor i regionen att dra nytta av denna mångfald genom att

underlätta tillträdet för varje parts invånare och studerande till de andra parternas utbildningsresurser. Detta särskilt genom att möjliggöra för dem att fortsätta sin utbildning eller fullgöra en studieperiod vid universitet eller högskola i dessa andra stater. Det konstateras att erkännande av studier, betyg och examina i ett land som utfärdats i ett annat land är ett viktigt medel för att främja den akademiska rörligheten.

Enligt konventionen ska varje part erkänna utbildningsbevis utfärdade av andra parter om de uppfyller de grundläggande behörighetskraven för högre utbildning i dessa stater för att bereda tillträde till utbildningar som ingår i deras system för högre utbildning⁸. Detta gäller dock inte om en väsentlig skillnad kan visas föreligga mellan de grundläggande behörighetskraven i den stat där beviset utfärdats och i den stat där erkännande söks. Motsvarande gäller för erkännande av studieperioder som fullgjorts inom ramen för högre utbildning och erkännande av utbildningsbevis avseende högre utbildning. Konventionen utgår således från ömsesidigt erkännande. Endast om det finns väsentlig och relevant skillnad kan erkännande nekas.

Ansvar för att visa att en begäran om erkännande inte uppfyller de relevanta kraven ska enligt konventionen ligga hos det organ som gör bedömningen. I Sverige ankommer denna bedömning på respektive universitet eller högskola. Högskoleverket kan bistå läroanstalten i detta arbete.

2.3 Bolognaprocessen

Den 25 maj 1998 undertecknade Frankrikes, Italiens, Storbritanniens och Tysklands ministrar för högre utbildning en gemensam deklaration i samband med firandet av Parisuniversitetet Sorbonnes 800-årsjubileum. Fler länder ville

⁸ Med högre utbildning avses i konventionen alla typer av studiekurser eller grupper av kurser, utbildning och forskarutbildning på postgymnasial nivå som av en parts berörda myndighet är erkända såsom tillhörande den partens system för högre utbildning.

dock ansluta sig till arbetet med syfte att öka tydlighet och jämförbarhet inom och mellan de olika europeiska utbildningssystemen. Detta ledde fram till ett möte i Bologna sommaren 1999. Där undertecknades den s.k. Bolognadeklarationen (*bilaga 2*) av 29 europeiska länder. I dag har sammanlagt 46 länder anslutit sig till Bolognaprocessen.

Initiativen till både Sorbonne- och Bolognadeklarationen togs av enskilda länder vid sidan av befintliga strukturer, såsom EU och Europarådet. Bolognadeklarationen är inte ett folkrättsligt bindande dokument utan en vilje- och ambitionsyttring från de deltagande länderna. Deklarationen behandlar dock frågor som på annat sätt är juridiskt bindande, t.ex. genom Lissabonkonventionen och Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Av Bolognadeklarationen framgår att man stödjer de grundläggande principerna i Sorbonnedeklarationen. I denna lades tonvikt vid att skapa *the European Higher Education Area* (EHEA) för att främja medborgarnas rörlighet och anställningsbarhet samt Europas utveckling. Mot denna bakgrund fastställdes i Bolognadeklarationen sex mål som ansågs vara grundläggande för att skapa EHEA och för att globalt främja den högre utbildningen i Europa. Genom samordning ska EHEA ha skapats till år 2010.

De sex mål som fastställdes i deklarationen var följande⁹.

1. Införande av en examensstruktur med tydliga och jämförbara examina, även genom införande av en bilaga till examensbeviset (*Diploma Supplement*).
2. Införande av en examensstruktur som är indelad huvudsakligen i två nivåer ("two main cycles"). Tillträde till den andra nivån ska kräva avklarade studier på den första nivån, som ska ha en omfattning av minst tre år. Examen som utfärdas efter första nivån ska även vara relevant för den europeiska arbetsmarknaden. Den andra nivån ska leda till en master- och/eller doktorsexamen.

⁹ För exakt lydelse, se bilaga 2.

3. Införande av ett poängsystem, som t.ex. European Credit Transfer System (ECTS), för att främja studenternas rörlighet.
4. Främjande av rörlighet genom att undanröja hinder för fri rörlighet, särskilt med beaktande
 - för studenter; tillträde till utbildning och dithörande tjänster, och
 - för lärare, forskare och administrativ personal; erkännande av forsknings- och undervisningsperioder i Europa utan att det är till nackdel för deras lagliga rättigheter.
5. Främjande av europeiskt samarbete i frågor som rör kvalitetssäkring i syfte att utveckla jämförbara kriterier och metoder.
6. Främjande av den europeiska dimensionen inom högre utbildning, särskilt när det gäller utveckling av kursinnehåll, samarbete mellan läroanstalter, rörlighet samt gemensamma studie- och forskningsprogram.

I syfte att följa upp de framsteg som gjorts och vilka ytterligare steg som ska tas inom Bolognaprocessen har det hittills hållits fyra uppföljningsmöten på ministernivå.

Det första mötet hölls i *Prag* i maj 2001. I Pragkommunikén, som antogs vid mötet, uttalade ministrarna bl.a. att högre utbildning är ett offentligt ansvar. Vidare betonades vikten av att göra högre utbildning i Europa internationellt attraktiv. Även kvalitetsarbetet sattes i fokus. Som exempel på främjande av den europeiska dimensionen inom högre utbildning nämndes utvecklingen av gemensamma kurser och program som leder till erkända gemensamma examina, s.k. joint degress. I kommunikén pekades livslångt lärande ut som ett viktigt område för den högre utbildningen. Studentinflytande och studenternas delaktighet i Bolognaprocessen lyftes också fram.

Nästa möte hölls i *Berlin* i september 2003. Vid detta möte enades ministrarna om att processen behövde intensifieras såväl på läroanstaltsnivå som på nationell och europeisk nivå. För att åstadkomma detta fastställdes tre prioriterade delmål inför

kommande möte i Bergen år 2005. Dessa mål avsåg kvalitetssäkring av högre utbildning, erkännande av examina och studieperioder samt implementeringen av Bologna-deklarationens system med två nivåer inom högre utbildning.

Vid sidan om dessa delmål enades ministrarna om flera andra frågor. Bland annat uttalades i Berlinkommunikén behovet av närmare kopplingar mellan EHEA och det europeiska forskningsområdet. Forskning framhölls som en viktig del av systemet för högre utbildning i Europa. Mot denna bakgrund enades ministrarna om att inkludera forskarutbildningen som en tredje nivå i Bolognaprocessen.

En annan fråga som lyftes fram var att ministrarna skulle vidta de åtgärder som var nödvändiga för att studenter skulle ha möjlighet att ta med sig sitt nationella studiestöd vid studier utomlands. Vidare uttalades att ECTS är ett viktigt instrument för att underlätta studenternas rörlighet och för att utveckla gemensamma kurser och program i Europa.

Det tredje mötet hölls i *Bergen* i maj 2005. Vid mötet antogs den europeiska referensram för examina som hade arbetats fram inom processen och de standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring samt modeller för s.k. *peer review* som presenterats av det europeiska nätverket för kvalitetssäkring, *European Network for Quality Assurance* (ENQA). I fråga om erkännande åtog sig ministrarna att integrera Lissabonkonventionens principer i de nationella regelverken samt skapa handlingsplaner för att höja kvaliteten i erkännandeprocessen. Nationella myndigheter och andra intressenter uppmanades att erkänna gemensamma examina som utfärdats av två eller fler stater inom EHEA.

I Bergenkommunikén betonade ministrarna att Bolognaprocessens relation med andra regioner i världen måste stärkas och att en strategi för detta arbete skulle tas fram. Vidare enades ministrarna om att forskarutbildningen ska förbereda för yrkesverksamhet såväl inom som utom utbildnings- och forskarsektorn. Arbetet med att undanröja hinder för rörlighet

bland studenter och personal inom högre utbildning skulle intensifieras.

Ett fjärde möte hölls i *London* i maj 2007. Under mötet välkomnades det initiativ som hade tagits av *European University Association* (EUA), *European Students' Union* (ESU), *European Association of Institutions in Higher Education* (EURASHE) och ENQA gällande etableringen av ett register för godkända kvalitetssäkringsorganisationer.

I Londonkommunikén bekräftades åter åtagandet att öka de högre utbildningssystemens förenlighet och jämförbarhet, samtidigt som deras mångfald ska respekteras. Ministrarna enades om att ett mål för den sociala dimensionen ska vara att de studenter som antas, deltar och fullföljer högre utbildning på samtliga nivåer ska avspegla mångfalden i våra samhällen.

Ministrarna antog också en strategi för hur Bolognaländerna ska förhålla sig till övriga världen. Prioriterade områden är information om europeisk högre utbildning, erkännandefrågor, stärkt samarbete genom partnerskap och en intensifierad policydialog.

Nästa möte är planerat att hållas i Leuven i april 2009.

2.4 Utbildning 2010 – en del av Lissabonstrategin

Ett strategiskt mål inom EU är att unionen till år 2010 ska bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Utbildning är en viktig faktor för att nå detta mål. Därför enades EU:s utbildningsministrar under våren 2001 om gemensamma mål för att modernisera medlemsländernas utbildningssystem. Arbetsprogrammet som antagits för att nå målet kallas Utbildning 2010.

Programmet omfattar alla utbildningsnivåer. Huvudmålen för Utbildning 2010 är

- bättre kvalitet och effektivitet,
- tillgänglighet för alla, och
- öppenhet mot omvärlden.

Medlemsländerna avgör själva hur målen ska uppnås. Frivillighet är en grundprincip i den öppna samordningsmetod som används. Denna innebär att länderna redovisar för varandra hur de arbetar och sporrar varandra till vidare utveckling. En viktig del av samarbetet är informations- och erfarenhetsutbyte så att exempel på god praxis kan spridas mellan medlemsländerna.

Arbetet har resulterat bl.a. i programmen eLearning, Erasmus Mundus, Sokrates och Leonardo da Vinci. Utbildning 2010 omfattar även den s.k. Köpenhamnsprocessen.

2.5 Köpenhamnsprocessen

Inom ramen för Köpenhamnsprocessen samarbetar EU-länderna kring flera instrument som syftar till att underlätta rörligheten i Europa. Instrumenten tas fram på uppdrag av de ministrar som ansvarar för yrkesutbildning i 32 europeiska länder och de sociala parterna på europeisk nivå.

Samarbetet har bl.a. resulterat i överenskommelser om kvalitet, vägledning, validering, om att inrätta ett europeiskt ramverk för yrkesutbildning, European Qualification Framework (EQF) samt att utveckla ett europeiskt meritöverföringssystem för yrkesutbildning, European Accumulation and Transfer Credit System for Vocational Education and Training (ECVET). Överenskommelserna innebär att medlemsländerna åtar sig ett fortsatt nationellt implementeringsarbete.

EQF antogs gemensamt av Rådet och Europaparlamentet den 23 april 2008. Det betyder att det ska skapas ett verktyg för att jämföra nivån på kvalifikationer (utbildningsbevis, yrkescertifikat, m.m.) mellan de olika europeiska länderna.

Referensramen är indelad i åtta nivåer. Nivå ett kan sägas motsvara genomgången grundskola och nivå åtta en doktorsexamen.

Referensramen beskriver det förväntade resultatet av lärande, s.k. *learning outcomes*, dvs. vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser en person har, inte vilken utbildning eller liknande personen har gått. Syftet med referensramen är att möjliggöra och stimulera en ökad rörlighet för studerande och för arbetskraft. Förhoppningen är att det i framtiden ska bli lättare att erkänna lärande i arbete och att man via de nationella systemen lättare ska kunna nivåbestämma såväl formella utbildningar som till exempel vad man har lärt sig i arbetslivet.

I nästa skede av processen ska varje medlemsland besluta hur landets kvalifikationer ska länkas till referensramen.

2.6 Samarbete i Norden

Sverige har ingått överenskommelse med Danmark, Finland, Island och Norge om tillträde till högre utbildning (SÖ 1997:13). I överenskommelsen förpliktar parterna sig att ge utbildningssökande, som är bosatta i ett annat nordiskt land, tillträde till sina offentliga högre utbildningar på samma eller likvärdiga villkor som sökande från det egna landet. En utbildningssökande, som är behörig till högre utbildning i det nordiska land där han eller hon är bosatt, ska också vara behörig till högre utbildning i de andra länderna. Parterna förpliktar sig även att på bästa sätt verka för att motsvarande tillämpas på offentligt erkända högre utbildningar som anordnas av privata offentligt finansierade institutioner för högre utbildning. Överenskommelsen gäller inte tillträde till forskarutbildning.

Enligt överenskommelsen ska en utbildningssökande som har gått igenom en del av sin högre utbildning hos en av parterna med godkänt resultat få denna del tillgodoräknad för motsvarande utbildning hos en annan part. Värderingen av de

meriter som återopas ankommer på den institution för högre utbildning där tillgodoräknande önskas.

De nordiska länderna har även kommit överens om *Nordisk deklaration om erkännande av bevis avseende högre utbildning – Reykjavikdeklarationen*. Genom deklarationen vill de nordiska utbildnings- och forskningsministrarna tillföra gemensamma nordiska mål och riktlinjer samt skapa grund för fortsatt gemensam uppföljning och anpassning till förändrade behov. Detta ska uppnås genom fördjupat samarbete mellan såväl länderna som organisationer och institutioner i Norden som verkar inom den högre utbildningens område.

Av deklarationen framgår att ministrarna genom denna vill

- att de nordiska ländernas högre utbildning ömsesidigt erkänns fullt ut,
- att större enighet för prövning av erkännande av yrkeserfarenhet och annan utbildning än högre utbildning åstadkoms,
- att länderna når större enighet vid bedömningar av utbildning från såväl nordiska som från andra länder genom utbyte av kunskaper och erfarenheter,
- att behöriga myndigheter ger information och vägledning i frågor som rör erkännande av nordisk högre utbildning från ett nordiskt land till ett annat, och
- att behöriga myndigheter (ENIC-kontoren) kontinuerligt identifierar problem vid implementeringen och tillämpningen av deklarationen och Lissabonkonventionen, och vart annat år avlägger rapport till Nordiska ministerrådet.

De nordiska länderna samarbetar även genom Nordiska ministerrådet (NMR), som bildades 1971. Genom NMR:s program *Nordplus* ges stöd till mobilitet, nätverksbyggande och samarbete mellan de fem nordiska länderna, de självstyrande områdena Grönland, Färöarna och Åland samt Estland, Lettland och Litauen.

Nordplus baserar sig på nätverkssamarbete. Nätverken ansöker om medel genom Nordplus och utser stipendiaterna. Aktiviteter som kan ingå är t.ex. lärarutbyte och studentutbyte.

3 Joint degrees i utveckling

3.1 Inledning

I detta kapitel ges en kortfattad redogörelse för joint degrees i Europasamarbetet och om erkännande av sådana examina. Det har inte varit möjligt att beakta förhållandena utanför Europa, förutom inom ramen för Bologna-samarbetet.

3.2 Joint degrees i Europa

Joint degrees i Bolognaprocessen

Det har i avsnitt 2.3 redogjorts för de sex mål som fastställdes i Bolognadeklarationen. Ett av dessa är att främja den europeiska dimensionen inom högre utbildning, särskilt när det gäller utveckling av kursinnehåll, samarbete mellan läroanstalter, rörlighet samt gemensamma studie- och forskningsprogram. I Pragkommunikén, som antogs vid ministermöte i maj 2001, uppmanades den högre utbildningssektorn att öka utvecklingen av kurser och program med europeiskt innehåll. Detta gällde särskilt kurser och program som erbjöds av läroanstalter från olika länder i partnerskap och som ledde till erkända gemensamma examina (joint degrees).

Sverige anordnade i maj 2002 ett seminarium på temat gemensamma examina. I slutsatserna från seminariet angavs att ett gemensamt ramverk för gemensamma examina måste vara flexibelt för att medge och återspegla nationella olikheter. Ramverket måste dock innehålla en definition av vad som avses med gemensamma examina som utgör grunden för nationella regleringar. Dessa nationella föreskrifter måste tydligt ange förutsättningarna för att utfärda gemensamma examina men får inte begränsa läroanstalters möjlighet att samarbeta.

Det ställdes i slutsatserna upp nio kriterier som skulle kunna vara användbara gemensamma nämnare för gemensamma examina. Kriterierna var följande.

- Två eller fler läroanstalter från två eller fler länder.
- Varaktigheten av studier utanför hemläroanstalten bör vara väsentlig och sammanhängande, t.ex. under ett år för studier på bachelor-nivå.
- Gemensamma examina bör kräva ett gemensamt studieprogram som läroanstalterna utformat tillsammans och kommit överens om i ett skriftligt avtal.
- Gemensamma examina bör baseras på bilaterala eller multilaterala överenskommelser om gemensamt organiserade och erkända program utan ämnesrestriktioner.
- Bilaga till examensbeviset (Diploma Supplement) och ECTS bör användas fullt ut för att säkerställa jämförbarhet av kvalifikationer.
- En gemensam examen bör helst dokumenteras i ett dokument som utfärdas av de deltagande läroanstalter i enlighet med nationella föreskrifter.
- Gemensamma examina bör kräva rörlighet av studenter, lärare och personal.
- Den språkliga mångfalden i Europa bör säkerställas.
- Gemensamma studieprogram bör innehålla en europeisk dimension, genom antingen fysisk rörlighet eller interkulturell kompetens i utbildningsprogrammet.

När det gäller studenterna angavs det bl.a. att medlemsländerna skulle beakta den sociala dimensionen. Utländska studenter bör ha samma förmåner som de "vanliga", nationella studenterna.

Ett nytt seminarium hölls sedan i Mantua (Mantova), Italien, i april 2003. I rapporten från seminariet framhålls bl.a. att gemensamma examina har hög prioritet för att utveckla den europeiska identiteten i EHEA, europeiskt "medborgarskap" och europeisk anställningsbarhet. Det rekommenderades att rättsliga hinder för att utfärda och erkänna gemensamma examina bör undanröjas i alla länder. Det rekommenderades också att det bör göras en klar distinktion mellan gemensamma och dubbla examina, vad gäller målen med och organisationen av studieprogrammen. De gemensamma studieprogram som leder till gemensamma examina bör utvecklas utifrån europeiska och globala behov som inte kan bli tillräckligt bemötta genom nationella program. Vidare rekommenderades att studenter bör involveras i såväl planeringen som utvärderingen av programmen.

I Berlinkommunikén, som antogs vid ministermöte i september 2003, betonades bl.a. nödvändigheten av att det i program som leder till gemensamma examina säkerställs en varaktig studieperiod utomlands och lämpliga villkor för språklig mångfald. Ministrarna åtog sig att undanröja nationella rättsliga hinder för att skapa och erkänna gemensamma examina.

Det hölls i september 2006 i Berlin ett nytt seminarium om gemensamma examina. I rapporten från seminariet föreslogs bl.a. att en slutlig lista med kriterier ("*golden rules*") för integrerade europeiska gemensamma program ska sammanställas. Kriterierna skulle kunna härledas från seminarierna i Stockholm, Mantua och Berlin.

Beträffande en legal definition av "äkta" gemensamma examina anfördes att det inte fanns någon allmän samsyn och att detta skulle kunna vara svårt att uppnå med en formulering som tar hänsyn till alla olika aspekter. Det ansågs att det troligen inte ens var nödvändigt med en sådan samsyn. De länder som antagit Lissabonkonventionen borde i vart fall i sin nationella

lagstiftning införliva Europarådets och UNESCO:s rekommendation (se nedan) om utfärdande av gemensamma examina. Länderna uppmanades även att säkerställa att gemensamma examina är kvalitetssäkrade enligt nationella standarder och europeiska principer och vägledningar som man redan hade kommit överens om.

Europarådet och UNESCO

Kommittén för konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen (Lissabonkonventionen) har den 9 juni 2004 antagit en rekommendation om utfärdande av gemensamma examina. I rekommendationen definieras en gemensam examen enligt följande.

En gemensam examen bör anses vara ett bevis över högre utbildning som utfärdats gemensamt av minst två universitet/högskolor ("*higher education institutions*") eller gemensamt av ett universitet/högskola och andra utfärdande organ. Den gemensamma examen ska ha utfärdats på grundval av ett studieprogram som utformats eller tillhandahållits gemensamt av universiteten/högskolorna, möjligen även i samarbete med andra läroanstalter. En gemensam examen kan utfärdas som

- ett gemensamt bevis (diploma) tillsammans med ett eller flera nationella bevis,
- ett gemensamt bevis utfärdat av de läroanstalter som tillhandahåller studieprogrammet i fråga utan att åtföljas av något nationellt bevis, eller
- ett eller fler nationella bevis som utfärdats som det enda officiella beviset för den gemensamma kvalifikationen i fråga.

När det är lämpligt för att underlätta erkännande bör det enligt rekommendationen till examensbeviset bifogas en bilaga (Diploma Supplement). Dessutom bör ECTS användas i studieprogrammet.

3.3 Erkännande av gemensamma examina i Bolognaländerna

Bolognaländerna som helhet

En arbetsgrupp inom Bolognaprocessen har i april 2007 lämnat en inventeringsrapport, som byggde huvudsakligen på nationella rapporter som hade lämnats vid årsskiftet 2006/2007. När det gällde ordnande av gemensamma program och erkännande av gemensamma examina kunde enligt rapporten Bolognaprocessens 46 länder delas in i två grupper; 30 stycken i en grön och 16 stycken i en ljusgrön. Med gemensamma examina (joint degrees) avsågs i rapporten examina som utfärdas tillsammans av läroanstalter inom högre utbildning i två eller fler länder.

Den gröna gruppen omfattade länder i vilka lagstiftningen tillät och främjade gemensamma program och gemensamma examina. I dessa länderna hade ett antal läroanstalter inom högre utbildning redan ordnat gemensamma program. Vidare utfärdade dessa läroanstalter nationellt erkända examina gemensamt med andra länders läroanstalter inom högre utbildning på alla nivåer.

Några av de länder som ingick i den gröna gruppen var Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Italien, Norge, Tyskland och Österrike.

Den ljusgröna gruppen omfattade länder i vilka det inte fanns något lagligt hinder för att ordna gemensamma program samt utfärda och erkänna gemensamma examina eller i vart fall dubbla eller multipla examina, men lagstiftningen reglerade inte gemensamma examina uttryckligen. Den ljusgröna gruppen omfattade också länder i vilka lagstiftning som reglerade bildande av gemensamma program samt utfärdande och erkännande av gemensamma examina hade antagits men ännu inte trätt i kraft.

I den ljusgröna gruppen ingick Albanien, Armenien, Estland, Georgien, Holland, Island, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Makedonien, Moldavien, Montenegro, Polen, Slovakien, Spanien och Sverige.

Arbetsgruppen drog i rapporten slutsatsen att det finns potential för en märkbar ökning av antalet utfärdade gemensamma examina. Legala hinder för att erkänna sådana examina hade till stor del tagits bort.

Danmark

Enligt universitetsloven¹⁰ kan danska universitet erbjuda studerande att som individuellt val och som alternativ till att genomföra en utbildning i Danmark genomföra delar av utbildningen vid ett eller flera utländska universitet (parallellförarbete). Dessutom kan universitet i särskilda fall erbjuda en utbildning, där delar av denna inte kan genomföras i Danmark utan ska genomföras vid ett eller flera universitet i utlandet (fællesuddannelse). De delar av en dansk utbildning som kan eller ska genomföras vid utländska universitet får högst utgöra två tredjedelar av utbildningens totala ECTS-poäng.

Nämnda utbildningsmöjligheter ska ske enligt avtal mellan de berörda universiteten om ömsesidigt utbyte. Ett universitet kan ingå ett sådant avtal endast om

1. den utländska utbildningen är forskningsbaserad och på samma utbildningsnivå som den danska utbildningen,
2. de utbildningsdelar som genomförs i utlandet lever upp till samma krav på kvalitet, facksammanhang, relevans och progression som gäller för danska utbildningar,
3. de studerande inte påläggs studieavgifter av de utländska universiteten under förutsättning att de studerande inte skulle betala motsvarande avgifter enligt universitetsloven,

¹⁰ LBK nr. 1368 av den 7 december 2007.

4. det danska universitetet kan säkerställa de studerandes rättssäkerhet, innefattande en kvalificerad och pålitlig bedömning vid examen och minst två försök att klara examensprov, och
5. det danska universitetet kan säkerställa att studerande som är antagna till en fællesutddannelse vid universitetet får möjlighet att genomföra utbildningsdelarna vid de utländska universiteten.

Vid bedömning om regeringen (Ministeriet) ska godkänna ett avtal om fællesutddannelse ska enligt bekendtgørelsen om parallellforløb og fællesutddannelse¹¹ vikt läggas vid följande kriterier.

1. Vilka fördelar inom facket som kan uppnås med en fællesutddannelse jämfört med ett rent danskt utbud,
2. om det finns ett tillräckligt samhällsbehov av ett samlat danskt utbud av den berörda utbildningen,
3. om det finns tillräcklig rättssäkerhet för de studerande vid de utbildningsdelar som genomförs i utlandet,
4. de studerandes eventuella merkostnader för att genomföra utbildning i utlandet,
5. vilka ekonomiska fördelar som kan uppnås genom att genomföra utbildningen som en fællesutddannelse, och
6. universitetets budget för denna.

Studerande, som deltar i nämnda utbildningsutbyten, följer under tiden de är inskrivna vid det utländska universitetet de regler som gäller för utbildning vid detta och inte universitetsloven.

Det danska universitet ska utfärda ett danskt examensbevis, som omfattar hela utbildningen, för studerande som är antagna och inskrivna vid universitetet. Examensbeviset utfärdas och utbildningen benämns på danska och engelska enligt danska regler.

¹¹ BEK nr. 931 av den 5 oktober 2005.

Oavsett att det danska universitetet har ansvar för utfärdande av examensbeviset, kan detta påtecknas, undertecknas eller liknande av det eller de utländska universiteten så att examensbeviset framstår som ett gemensamt dokument eller kan ges rättsverkningar enligt utländsk rätt. Av examensbeviset ska det framgå vilka utbildningsdelar som har genomförts vid det eller de utländska universiteten.

Inom ramen för avtal med utländska universitet kan det danska universitetet bestämma att detta kan utfärda ett danskt examensbevis, som omfattar hela utbildningen, till studerande från utländska universitet. En förutsättning för detta är dock att studerande från det danska universitetet får motsvarande möjlighet att få examensbevis från det utländska universitetet, att den utländska utbildningen är forskningsbaserad och lever upp till samma krav på kvalitet, sammanhang, relevans och progression inom facket som gäller för danska utbildningar samt att minst en tredjedel av hela utbildningens ECTS-poäng har genomförts vid det danska universitetet.

Finland

Av den finska rapporten Bologna process, Template for national reports: 2005-2007 framgår att den finska lagstiftningen tillåter finländska läroanstalter inom högre utbildning att ordna gemensamma program. I statsrådets förordning om universitetsexamina anges att utbildning som leder till högskoleexamen kan ordnas genom internationellt samarbete. Enligt rapporten tillåts och främjas gemensamma program på alla tre nivåer.

Det framgår också av rapporten att läroanstalterna inom högre utbildning får utfärda gemensamma examina om programmet uppfyller kraven för den finska examen inom högre utbildning och programmet har kvalitetssäkrats.

För att uppmuntra och bidra till såväl utvecklingen av gemensamma program som kvalitetssäkring av dessa har det

enligt rapporten utfärdats nationella dokument; år 2004 "Development of international joint degrees and double degrees: Recommendation of the Ministry of Education" och år 2005 "Planning and development of joint degrees". Det har även anordnats flera seminarier och nationella myndigheter ger råd till läroanstalterna.

Norge

Enligt den norska lagen den 1 april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler bestemmer kungen vilka examina och yrkesutbildningar en institution kan erbjuda, inom vilken tid studierna ska kunna genomföras och vilken titel examen eller yrkesutbildningen ger rätt till. Vidare framgår det att departementet får meddela föreskrifter om ett nationellt ramverk avseende kvalifikationer och mål för examina och yrkesutbildningar, och om institutionernas tillstånd att utfärda examina och yrkesutbildningar i samarbete med andra institutioner.

Av den norska föreskriften den 8 september 2005 nr. 1040 om akkreditering, evaluering og godkjenning etter lov om universiteter og høyskoler framgår att universitet och högskolor får utfärda examina och anordna yrkesutbildningar i samarbete med andra norska eller utländska institutioner. Universitet och högskolor som deltar i sådant samarbete ska enligt föreskriften ingå avtal med de samarbetande institutionerna som reglerar ansvarsförhållandet mellan parterna, bl.a. när det gäller utfärdande av examina och utformningen av examensbevisen. Institutionen ska tillse att samarbetsinstitutionerna är ackrediterade och offentligt godkända för att erbjuda högre utbildning enligt gällande bestämmelser i det aktuella landet. Dessutom ska de aktuella studierna vara ackrediterade som högre utbildning på den gemensamma examinas nivå. Det ställs även krav på att studenterna tillförsäkras studieperiod av viss omfattning vid de samarbetande institutionerna.

Om en utbildning har getts i samarbete med andra institutioner ska detta enligt nämnda lag framgå av examensbeviset. Av den norska rapporten Bologna process, National reports: 2005-2007 framgår att examina kan utfärdas antingen som gemensam, dubbel eller multiple examen och att gemensam examen är tillåtet på alla tre nivåer.

Universitet och högskolor måste lämna rapport om sina gemensamma examina till NOKUT (den norska myndigheten för kvalitetssäkring inom utbildningsområdet).

Frankrike

Av den franska rapporten Bologna Process 2005-2007 Report for France framgår att en fransk läroanstalt, som är behörig att utfärda en statligt garanterad examen på en viss nivå inom ett visst område, kan avtala med en utländsk läroanstalt om att ordna kurser gemensamt och att utfärda en gemensam examen. Med gemensam examen avses i rapporten ett examensbevis som utfärdas av två eller flera läroanstalter och som är gällande utan att åtföljas av något nationellt examensbevis. Den utländska läroanstalten ska i sitt land ha rätt att utfärda en examen på samma nivå och inom samma område som den franska läroanstalten. Denna måste utforma partnerskapet i enlighet med kvalitetskrav i franska utvärderingsregler. Förfarandet bygger på förtroende för ordningarna för kvalitetssäkring i olika länder utan att dessa behöver se lika ut.

Enligt rapporten omfattas alla statligt garanterade högre examina. Dessa kan således bli utfärdade gemensamt med utländska läroanstalter som är av samma beskaffenhet.

Tyskland

I den tyska rapporten Bologna Process, 2005 to 2007 National Report for Germany and National Action Plan for

Recognition of Foreign Qualifications by KMK and BMBF¹² anges att dubbla och gemensamma examina erkänns i den tyska lagstiftningen. Stödet för detta finns i delstatslagstiftningen enligt vilken en examen, som tillägg till den ”normala” examen, kan utfärdas på grundval av överenskommelse med en utländsk läroanstalt inom högre utbildning. På motsvarande sätt är gemensamma examina tillåtet, under förutsättning att de involverade etablissemangen är läroanstalter inom högre utbildning eller motsvarande i enlighet med de involverade delstaternas lagar och att tillfredsställande kvalitetssäkring är säkerställd i enlighet med föreskrifter i deltagande delstater. Det är enligt rapporten även möjligt att utfärda gemensamma doktorsexamina.

¹² Förkortningarna står för Sekretariat der Ständigen Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland (KMK) och Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF).

4 Gällande rätt

4.1 Inledning

I detta kapitel redogörs för gällande svensk rätt avseende utbildning vid högskolor enligt högskolelagen (1992:1434). Kapitlet innehåller vidare en beskrivning av reglerna för enskilda utbildningsanordnare. Slutligen innehåller kapitlet en översiktlig beskrivning av det svenska studiestödet.

4.2 Högskolor enligt högskolelagen

I högskolelagen (1992:1434) finns bestämmelser om universitet och högskolor under statligt, kommunalt eller landstingskommunalt huvudmannaskap. Utöver högskolelagen (1992:1434) finns bestämmelser i bl.a. högskoleförordningen (1993:100), förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan. Beträffande frågan om gemensamma examina, gäller för utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan i allt väsentligt vad som föreskrivs i 6 kap. högskoleförordningen (1993:100).¹³ Även i övrigt gäller för utbildningen vid dessa högskolor i allt väsentligt vad som

¹³ Se 5 kap. 2 och 3 §§ förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och 5 kap. 2 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

föreskrivs i högskoleförordningen (1993:100).¹⁴ Redogörelsen i det följande kommer därför att huvudsakligen hänvisa till denna.

För kommuners och landstings högskoleutbildning finns särskilda bestämmelser i 1 kap. 6 § och 11 kap. högskoleförordningen (1993:100).

Med student avses i högskoleförordningen (1993:100) den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning.¹⁵ Doktorand är enligt nämnda förordning en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå.

Enligt 1 kap. 4 § tredje stycket högskolelagen (1992:1434) är kvalitetsarbetet i högskolorna en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Av 1 kap. 4 a § samma lag framgår att studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Med utbildning avses utbildning på alla tre nivåer, dvs. grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Även andra bestämmelser i lagen reglerar studenternas rätt till inflytande, t.ex. genom att de har rätt att vara representerade i högskolans styrelse och fakultetsnämnd. Dessutom åligger det högskolorna att verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

Högskolorna ska i sin verksamhet främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa.¹⁶ Jämställdhet mellan kvinnor och män ska alltid iakttas och främjas. Vidare bör högskolorna i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden. Detta perspektiv ska således inte begränsas till utbildningen utan ska finnas i hela verksamheten.¹⁷ Högskolorna ska även aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

¹⁴ Se bl.a. 1 kap. förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och 1 kap. 1 och 3 §§ förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

¹⁵ 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100). Jfr 1 kap. 3 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och hänvisningen i 1 kap. 3 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

¹⁶ 1 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434).

¹⁷ Se prop. 1992/93:1 s. 80.

I lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan finns bestämmelser om att högskolorna inom ramen för sin verksamhet ska bedriva ett målinriktat arbete för att aktivt främja lika rättigheter för studenter och sökande oavsett könstillhörighet, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Denna lag ersätts den 1 januari 2009 av diskrimineringslagen (2008:567).

Tillstånd att utfärda examina

Examina kan avläggas på grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Av 1 kap. 11 § högskolelagen (1992:1434) framgår att regeringen beslutar vid vilka högskolor som examina på grundnivå respektive avancerad nivå får avläggas. Regeringen får meddela föreskrifter om att någon annan myndighet får besluta i dessa frågor. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka examina som får avläggas vid Sveriges lantbruksuniversitet och vid Försvarshögskolan.

Enligt 6 kap. 25 § andra stycket högskoleförordningen (1993:100) får Högskoleverket besluta vid vilka högskolor som varje examen på grundnivå och avancerad nivå får avläggas. Tillstånd att utfärda en masterexamen får enligt 6 kap. 26 § samma förordning lämnas till universitet och till högskolor inom de vetenskapsområden inom vilka de får utfärda examina på forskarnivå. Ett sådant tillstånd får även lämnas till en högskola inom ett område där högskolan inte får utfärda examina på forskarnivå, om den vetenskapliga miljön inom området är av sådan kvalitet och omfattning att högskolan kan erbjuda utbildning med nära anknytning till utbildning på forskarnivå. Vilka examina som får avläggas framgår av examensordningen.

Vilka examina som får avläggas vid Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan anges i bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet respektive bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Ett tillstånd att utfärda examina får lämnas bara om utbildningen uppfyller de krav som ställs på utbildningen på grundnivå och avancerad nivå enligt 1 kap. högskolelagen (1992:1434) och de särskilda krav som finns i förordningsbestämmelser.¹⁸ De särskilda kraven avser främst de särskilda kvalitetskrav som anges i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), i bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och i bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.¹⁹ Dessutom ska det i ett rikstäckande perspektiv finnas ett allmänt intresse av att examina får utfärdas.

Om det inte längre finns förutsättningar enligt 1 kap. 11 § andra stycket första meningen högskolelagen (1992:1434) att utfärda en viss examen, ska Högskoleverket uppmana högskolan att inom viss tid avhjälpa bristerna.²⁰ Finns bristerna helt eller till väsentlig del kvar efter denna tid, får regeringen besluta att högskolan inte längre får utfärda en sådan examen som bristerna avser.

Examina på forskarnivå får enligt 1 kap. 12 § högskolelagen (1992:1434) avläggas vid universiteten. Vid andra högskolor får sådana examina avläggas inom de vetenskapsområden som finns vid högskolan enligt regeringens beslut.

Utbildningen vid högskolorna

Utbildningen vid högskolorna ska enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100) vara avgiftsfri för studenterna. Högskolorna ansvarar för att studenterna har tillgång till hälsovård, särskilt förebyggande hälsovård som har till ändamål att främja studenternas fysiska och psykiska hälsa.²¹ Högskolor med staten som huvudman ansvarar även för att studenterna är

¹⁸ 1 kap. 11 § andra stycket högskolelagen (1992:1434).

¹⁹ Jfr. prop. 2000/01:1 s. 27 och 58 och prop. 2004/05:162 s. 204 f.

²⁰ 1 kap. 11 a § högskolelagen (1992:1434).

²¹ 1 kap. 11 § högskoleförordningen (1993:100).

försäkrade för personskada.²² Vidare får högskolor med staten som huvudman genom överenskommelse med Kammarkollegiet teckna försäkring för personskada som drabbar deras studenter i samband med högskoleutbildning utanför Sverige.²³ Försäkringen får dock bara avse studier som bedrivs vid utländsk högskola enligt avtal mellan berörda lärosäten. I förarbetena angavs att denna möjlighet att teckna försäkring avser studenter som bedriver en del av sina studier på utbytesprogram vid utländsk högskola.²⁴ Det angavs också att högskolorna bör samarbeta med varandra i detta avseende för att så långt möjligt åstadkomma gemensamma lösningar.

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska enligt 6 kap. 13 § högskoleförordningen (1993:100) bedrivas i form av kurser. Kurserna får sammanföras till utbildningsprogram.

På en genomgången kurs ska betyg sättas, om inte annat är föreskrivet i kursplanen. Betyget ska bestämmas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator).²⁵ Som betyg ska användas något av uttrycken underkänd, godkänd eller väl godkänd, om inte högskolan föreskriver ett annat betygssystem.²⁶

Examinatorn kan fatta beslut enligt 26 § förvaltningslagen (1986:223) om rättelse av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende.²⁷ Vidare kan examinatorn under vissa förutsättningar ompröva ett beslut om betyg.²⁸

En student som har fått en kurs godkänd ska på begäran få kursbevis av högskolan. Om kursbeviset ska avse utbildning vid mer än en högskola, ska beviset utfärdas av den högskola där studenten har slutfört kursen. Detta gäller dock inte om de berörda högskolorna i det enskilda fallet har kommit överens om något annat.²⁹

²² 1 kap. 11 a § högskoleförordningen (1993:100).

²³ 1 kap. 11 b § högskoleförordningen (1993:100).

²⁴ Se prop. 1999/2000:5 s. 7.

²⁵ 6 kap. 18 § högskoleförordningen (1993:100).

²⁶ 6 kap. 19 § högskoleförordningen (1993:100).

²⁷ 6 kap. 23 § högskoleförordningen (1993:100).

²⁸ 6 kap. 24 § högskoleförordningen (1993:100).

²⁹ 6 kap. 20 § högskoleförordningen (1993:100).

När det gäller utbildning på forskarnivå³⁰ får fakultetsnämnden bara anta sökande som anställs som doktorand eller som beviljas utbildningsbidrag för doktorander. Fakultetsnämnden får dock anta sökande som har någon annan form av studiefinansiering, om nämnden bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att sökanden kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år vad gäller licentiatexamen och åtta år vad gäller doktorsexamen.³¹

För varje doktorand ska fakultetsnämnden utse minst två handledare.³² För varje doktorand ska det även upprättas en individuell studieplan, som beslutas av fakultetsnämnden efter samråd med doktoranden och hans eller hennes handledare.³³ Studieplanen ska innehålla en tidsplan för doktorandens utbildning, uppgifter om hur doktorandens handledning är organiserad, en beskrivning av de åtaganden i övrigt som doktoranden och fakultetsnämnden har under utbildningstiden, och vad som i övrigt behövs för att utbildningen under hela tiden ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt.

Prov som ingår i utbildning på forskarnivå ska bedömas enligt det betygssystem som högskolan föreskriver. Betyget ska bestämmas av en av högskolan särskilt utsedd lärare (examinator).³⁴

Av examensbeskrivningen framgår att det för doktorsexamen krävs bl.a. en godkänd vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling).³⁵ Denna ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation.

Tid och plats för disputationen ska bestämmas av rektorn och disputationen ska tillkännages i god tid. Vid tillkännagivandet ska doktorsavhandlingen finnas tillgänglig vid högskolan i ett tillräckligt antal exemplar för att det ska vara möjligt att göra en

³⁰ Vid Försvarshögskolan får inte examina på forskarnivå avläggas.

³¹ 7 kap. 36 § högskoleförordningen (1993:100).

³² 6 kap. 31 § högskoleförordningen (1993:100).

³³ 6 kap. 36 § högskoleförordningen (1993:100).

³⁴ 6 kap. 39 § högskoleförordningen (1993:100).

³⁵ 6 kap. 40 § högskoleförordningen (1993:100).

tillfredsställande granskning av avhandlingen vid disputationen. Det är fakultetsnämnden som ska besluta om minsta antal exemplar inför disputationen och om ersättning för kostnaderna för framställning av denna upplaga.³⁶

Disputationen ska ledas av en ordförande. Vid disputationen ska det även finnas en opponent. Ordföranden och opponenten ska utses av fakultetsnämnden.³⁷

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd, om inte högskolan föreskriver ett annat betygssystem. Betyget ska beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje avhandling. Ledamöterna i nämnden utses av fakultetsnämnden och de är tre eller fem stycken till antalet.³⁸

Tillgodoräkande

Om en student har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte, om det finns väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detsamma gäller studenter som har gått igenom en viss utbildning med godkänt resultat vid universitet eller annan läroanstalt för högre utbildning i Danmark, Finland, Island eller Norge eller hos den som är part i Lissabonkonventionen (se avsnitt 2.2).³⁹ Vidare gäller det för studenter som har gått igenom en viss utbildning med godkänt resultat vid Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap.

³⁶ 6 kap. 41 § högskoleförordningen (1993:100).

³⁷ 6 kap. 42 § högskoleförordningen (1993:100).

³⁸ 6 kap. 45 § högskoleförordningen (1993:100).

³⁹ 6 kap. 6 § högskoleförordningen (1993:100).

Examensbevis

En student som uppfyller fordringarna för en examen ska på begäran få examensbevis av högskolan.⁴⁰ I examensbeviset ska högskolan ange examensbenämningen och på vilken nivå examen avläggs.⁴¹

En examensbenämning består av examen enligt vad som anges i examensordningen⁴² och i förekommande fall ett för- eller efterled eller båda, som anger examens inriktning. Examensbenämningen kan t.ex. uttryckas filosofie kandidatexamen med samhällsvetenskaplig internationell inriktning, där "kandidatexamen" är själva examen, "filosofie" är exempel på förled och "med internationell samhällsvetenskaplig inriktning" är ett exempel på efterled.⁴³

Det är högskolan som bestämmer vilka för- eller efterled som ska användas. I förarbetena ansågs det att en central reglering av vilka förled som får användas och vilka krav som ska gälla för dem skulle begränsa läroanstalternas möjligheter att utarbeta nya kurskombinationer.⁴⁴ Av examensbeskrivningarna framgår att högskolan ska bestämma inriktning för vissa examina.

I examensbeviset får även översättning av examensbenämningen till ett eller flera språk anges. Översättningen ska återspegla examens omfattning och i förekommande fall inriktning samt på vilken nivå examen avläggs.

Högskoleverket får meddela föreskrifter om översättningen av examen till engelska.⁴⁵ Översättning till andra språk än engelska beslutar högskolan om efter samråd med

⁴⁰ 6 kap. 9 § högskoleförordningen (1993:100).

⁴¹ 6 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100).

⁴² Bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100). Jfr bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

⁴³ Se prop. 2004/05:162 s. 133.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Föreskrifter finns i Högskoleverkets föreskrifter och allmänna råd (2007:1) om översättning till engelska av svenska examina och Högskoleverkets föreskrifter (2007:4) om översättning till engelska av svenska examina vid Sveriges lantbruksuniversitet.

Högskoleverket i fråga om den rättsliga status som en översättning av examen kan ha i andra länder.

När det gäller översättning av för- och efterled är det högskolan som fattar beslut. Högskolan ska till Högskoleverket anmäla de för- och efterled på svenska som högskolan bestämt ska användas till varje examen samt översättningen av dem till engelska. Högskolan får också till Högskoleverket anmäla översättningen av examensbenämningar till andra språk än engelska.

I examensbeviset för en examen på grundnivå eller avancerad nivå ska det anges vilka kurser som ingår i examen. Om en kurs som ingår i en examen har godkänts vid en annan högskola än den som utfärdar examensbeviset, ska det anges vid vilken högskola som kursen har godkänts. Motsvarande ska gälla om en del av utbildningen till en examen på forskarnivå har godkänts vid en annan högskola än den som utfärdar examensbeviset. Till examensbeviset ska det fogas en bilaga som beskriver utbildningen och dess plats i utbildningssystemet (Diploma Supplement).⁴⁶ Bilagan ska utfärdas på engelska. Högskoleverket har meddelat föreskrifter om vad bilagan ska innehålla.⁴⁷

Om examensbeviset ska avse utbildning vid mer än en högskola, ska beviset utfärdas av den högskola där studenten har slutfört sin utbildning. Detta gäller dock inte om de berörda högskolorna i det enskilda fallet har kommit överens om något annat.⁴⁸

Disciplinära åtgärder och avskiljande

Disciplinära åtgärder får vidtas mot studenter under vissa förutsättningar.⁴⁹ Åtgärderna är varning och avstängning.

⁴⁶ 6 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100).

⁴⁷ Se Högskoleverkets föreskrifter om bilaga till examensbevis (2007:5).

⁴⁸ 6 kap. 11 § högskoleförordningen (1993:100).

⁴⁹ Se 10 kap. 1 § högskoleförordningen (1993:100). Bestämmelserna om disciplinära åtgärder mot student tillämpas även vid Statens lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, se 5 kap. 4 § förordningen (1993:221) för Sveriges

Ärenden om disciplinära åtgärder handläggs av en disciplinnämnd eller av rektor. Nämndens beslut om avstängning och varning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.⁵⁰

Enligt 4 kap. 6 § högskolelagen (1992:1434) får regeringen meddela föreskrifter om att en student tills vidare ska avskiljas från utbildningen i fall då studenten

1. lider av psykisk störning,
2. missbrukar alkohol eller narkotika, eller
3. har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet.

Som ytterligare förutsättning för ett avskiljande gäller att det, till följd av något sådant nämnt förhållande, bedöms föreligga en påtaglig risk att studenten kan komma att skada annan person eller värdefull egendom under utbildningen. En för högskolan gemensam nämnd prövar frågor om avskiljande.⁵¹ Nämndens beslut i avskiljande frågor får överklagas till allmän förvaltningsdomstol av studenten och högskolan.

För vissa andra beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd.⁵² Till Överklagandenämnden för högskolan får bl.a. beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet att bli antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå överklagas.⁵³ Även beslut med avslag på en students begäran att få examensbevis eller kursbevis får överklagas dit. Nämndens beslut med anledning av ett överklagande dit får inte överklagas.

lantbruksuniversitet respektive 5 kap. 7 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

⁵⁰ 12 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100).

⁵¹ 4 kap. 7 § högskolelagen (1992:1434).

⁵² 5 kap. 1 § högskolelagen (1992:1434).

⁵³ 12 kap. 2 § högskoleförordningen (1993:100), som även tillämpas för utbildningen vid Försvarshögskolan, se 7 kap. 1 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan. Beträffande Sveriges lantbruksuniversitet, se motsvarande bestämmelse i 6 kap. 1 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet.

4.3 Enskilda utbildningsanordnare

Av lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina framgår att en enskild fysisk eller juridisk person, som anordnar utbildning (enskild utbildningsanordnare), får endast efter tillstånd utfärda sådana examina som regeringen enligt vad som anges i högskolelagen (1992:1434) meddelat föreskrifter om. Lagen reglerar således enskilda utbildningsanordnares rätt att utfärda examina med en viss examensbeteckning.⁵⁴

Bakgrunden till lagen var att syftet med examensordningen när det gällde offentliga högskolor var att främja och upprätthålla kvalitet i utbildningen. Genom bl.a. de målformuleringar som ställdes upp för varje examen skapades ett instrument för kvalitetskontroll. Med denna ordning ansågs det i förarbetena inte rimligt att examina med samma benämningar fritt fick utfärdas av utbildningsanordnare som inte direkt omfattades av regeringens föreskrifter för de offentliga högskolorna. Det ansågs därför att examina som upptas i examensordningen eller i andra föreskrifter borde skyddas.⁵⁵

Tillstånd att utfärda examina lämnas av regeringen.⁵⁶ För att tillstånd ska lämnas måste utbildningen uppfylla vissa krav. Ett sådant är att den ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet (jfr 1 kap. 2 § högskolelagen [1992:1434]).⁵⁷ Vidare ska utbildningen bedrivas så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen (1992:1434). Av dessa bestämmelser följer bl.a. att verksamheten ska bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning, att den ska anpassas så att en hög kvalitet nås, att kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna, att studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen

⁵⁴ Se prop. 1992/93:169 s. 81.

⁵⁵ Se prop. 1992/93:169 s. 77 ff.

⁵⁶ 6 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

⁵⁷ 2 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

och att högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen.

För varje examen som tillståndet avser ska utbildningen också svara mot de särskilda krav som enligt förordningsbestämmelser gäller för denna examen vid de universitet och högskolor som omfattas av högskolelagen (1992:1434). De särskilda kraven avser främst de särskilda kvalitetskrav som anges i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), i bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och i bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

Ett tillstånd att utfärda examina får förenas med villkor om rätt för enskilda att ta del av handlingar hos utbildningsanordnaren.⁵⁸

En enskild utbildningsanordnare, som fått tillstånd att utfärda examina, är även skyldig att medverka i uppföljningar och utvärderingar.⁵⁹ Vidare är utbildningsanordnaren skyldig att varje år upprätta en skriftlig kvalitetsredovisning. Regeringen får meddela föreskrifter om en sådan kvalitetsredovisning.

Tillstånd att utfärda examina får återkallas av regeringen om nämnda krav inte är uppfyllda eller villkor om rätt för enskild att ta del av handlingar inte iakttas.⁶⁰ Detsamma gäller om utbildningsanordnaren i väsentlig utsträckning åsidosätter sina skyldigheter att medverka i uppföljningar och utvärderingar samt att upprätta kvalitetsredovisning.

4.4 Studiestöd

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) lämnas bl.a i form av studiemedel. För eftergymnasial utbildning lämnas studiemedel utan någon nedre åldersgräns men längst till och med 54 års ålder. Studiemedel får för utbildning på

⁵⁸ 4 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

⁵⁹ 5 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

⁶⁰ 7 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

eftergymnasial nivå lämnas vid studier på heltid under sammanlagt högst 240 veckor.

Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studerande som har vårdnad om barn kan också få tilläggsbidrag. Under vissa förhållanden kan en studerande även få tillägglån. Dessutom kan tillägglån för vissa merkostnader lämnas, t.ex. för kostnader för musikinstrument, undervisningsavgift, resor, försäkring och dubbel bosättning vid studier i Norden eller vid utbytesstudier.

Enligt 3 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) får studiemedel lämnas till studerande som är svenska medborgare. Av 1 kap. 4–6 §§ studiestödslagen (1999:1395) framgår dock att vissa utländska medborgare ska jämföras med svenska medborgare när det gäller rätt till studiemedel enligt samma lag. Detta gäller bl.a. utländska medborgare som på grund av anställning eller etablering som egenföretagare här i landet kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EG-rätten eller avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) samt familjemedlemmar till sådana utländska medborgare. Likaså ska utländska medborgare som kan härleda rättigheter i fråga om sociala förmåner från EG-rätten jämföras med svenska medborgare om de har permanent uppehållsrätt här, om de har ställning som varaktigt bosatta här eller om de har ställning som varaktigt bosatta i en annan EU-stat men har uppehållstillstånd i Sverige. När det gäller de två sistnämnda kategorierna, dvs. de som har ställning som varaktigt bosatta i Sverige eller i en annan EU-stat, gäller likabehandlingen endast för studier i Sverige.

Studiemedel får enligt 3 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) även lämnas till studerande, som inte är svensk medborgare, om han eller hon är bosatt i Sverige och har permanent uppehållstillstånd här, samt har bosatt sig i Sverige huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här. Kravet på permanent uppehållstillstånd gäller inte för EES-medborgare med uppehållsrätt enligt 3 a kap. 3 § utlänningslagen (2005:716) som fått varaktig anknytning till Sverige. Vidare

behöver kravet på permanent uppehållstillstånd inte vara uppfyllt om det finns särskilda skäl.

Studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige om den studerande har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år under de senaste fem åren.⁶¹ Studierna ska bedrivas vid en utländsk läroanstalt utanför Sverige. Dessutom krävs att studierna bedrivs på heltid och pågår under minst 13 veckor. Om det finns särskilda skäl, får studiemedel lämnas även om studierna inte bedrivs på heltid.⁶² För distansstudier lämnas studiemedel endast om det finns synnerliga skäl.⁶³ Studiemedel lämnas dock inte för en utbildning utomlands som inte ger rätt till studiemedel i Sverige.⁶⁴

Av Centrala studiestödsnämndens (CSN) föreskrifter följer att den studerande dessutom måste ha antagits till den utbildning som ansökan om studiemedel avser, ha möjlighet att tentera eller avlägga examen för de kurser och under den tid som ansökan gäller, samt ha status som studerande i studielandet.⁶⁵

Till en studerande som inte är svensk medborgare och inte heller ska jämföras med en sådan får studiemedel för studier utomlands dock lämnas bara om han eller hon har påbörjat högskoleutbildning vid en svensk läroanstalt och studierna utomlands kan tillgodoräknas helt som en del av den svenska utbildningen inom ramen för ett utbytesprogram. Vid nämnda förutsättningar får studiemedel lämnas under högst ett år.⁶⁶ För att studierna ska betraktas som ett utbytesprogram på

⁶¹ 3 kap. 23 § studiestödslagen (1999:1395).

⁶² 3 kap. 21 § studiestödsförordningen (2000:655). Överklagandenämnden för studiestöd har bedömt att en unionsmedborgare som utnyttjar sin rätt till fri rörlighet inom unionen har särskilda skäl att få studiemedel för studier på mindre än heltid (dnr 2007-04492.). Nämnden har även bedömt att kravet på minsta studietid om 13 veckor inte är förenligt med EG-rätten (dnr 2007-04971).

⁶³ 12 kap. 8 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljande av studiemedel.

⁶⁴ 12 kap. 7 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljande av studiemedel.

⁶⁵ 12 kap. 2 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljande av studiemedel.

⁶⁶ 3 kap. 21 § studiestödsförordningen (2000:655).

eftergymnasial nivå krävs enligt CSN:s föreskrifter⁶⁷ att den svenska läroanstalten har träffat avtal med den utländska läroanstalten om ett utbyte av studerande, och att den svenska läroanstalten på förhand intygar att studierna i sin helhet kan tillgodoräknas som en del i den studerandes utbildning vid läroanstalten.

För studier i ett land inom Norden får studiemedel lämnas om läroanstalten eller utbildningen är ställd under statlig tillsyn i det land där studierna bedrivs, och studierna motsvarar eller är jämförbara med studier vid en läroanstalt eller utbildning som anges i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).⁶⁸

När det gäller studier på eftergymnasial nivå i ett land utanför Norden får studiemedel lämnas om Högskoleverket har beslutat att utbildningen kan anses ha en godtagbar standard.⁶⁹

Vid studier utomlands kan studiemedel lämnas i form av studiebidrag, tilläggsbidrag, studielån och tillägglån för vissa merkostnader. Med beaktande av levnadsomkostnaderna i varje land fastställer CSN årligen det belopp som högst får lämnas i form av studielån.⁷⁰ Studielån per vecka varierar således från 400 kr för studier i Fiji till 3 000 kr i Sydkorea.⁷¹ Tillägglån kan under av CSN föreskrivna förutsättningar lämnas för bl.a. kostnad för musikinstrument, undervisningsavgift, resor,

⁶⁷ 12 kap. 24 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljande av studiemedel.

⁶⁸ 3 kap. 22 § studiestödsförordningen (2000:655).

⁶⁹ 3 kap. 23 § studiestödsförordningen (2000:655).

⁷⁰ 3 kap. 24 § studiestödsförordningen (2000:655).

⁷¹ Bilaga 4 till Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd (CSNFS 2001:1) om beviljande av studiemedel.

försäkring och dubbelbosättning vid studier i Norden eller vid utbytesstudier.

5 Gemensamma examina (joint degrees) – överväganden och förslag

5.1 Inledning

I detta kapitel behandlas vad som bör avses med gemensamma examina. Jag tar vidare upp frågan om behovet för svenska läroanstalter att kunna ingå överenskommelser med andra läroanstalter om utbildningssamarbeten. Det finns ett flertal hinder eller problemområden när det gäller överenskommelser om utbildningssamarbete och jag tar upp några sådana och belyser dessa. Jag ger också ett förslag till utformning av ett regelverk om gemensamma examina.

5.2 Begreppet gemensamma examina

<i>Bedömning:</i> Med gemensamma examina bör avses examina som avläggs efter det att en student gått igenom en utbildning som utvecklats av läroanstalter gemensamt.

Inom ramen för Bolognaprocessen har det konstaterats (se avsnitt 3.2) att ramverket för gemensamma examina måste vara flexibelt för att medge och återspegla nationella olikheter.

Samtidigt betonas att ramverket måste innehålla en definition av vad som avses med gemensamma examina som utgör grunden för nationella regleringar.

I princip avses med begreppet gemensam examen (*joint degree*) ett sådant utbildningsprogram som utvecklas eller tillhandahålls av två eller flera läroanstalter tillsammans och som leder till ett examensbevis. Med dubbel examen (*double degree*) avses ett sådant utbildningsprogram som utvecklas eller tillhandahålls av två eller flera läroanstalter tillsammans och som leder till två eller flera examensintyg, i praktiken ett vid varje samarbetande läroanstalt. I den europeiska diskussionen innefattar i allmänhet begreppet gemensam examen (*joint degree*) i praktiken för det mesta båda typerna.

Begreppet gemensamma examina innefattar enligt sin ordalydelse endast examen. Det ligger emellertid i sakens natur att utbildningen som leder till sådana examina måste bygga på någon form av gemensamt utbildningsprogram mellan två eller flera samarbetande läroanstalter. Som framgår av avsnitt 3.2 innefattar gemensamma examina också många gånger andra kriterier såsom gemensamt poängsystem eller krav på rörlighet för lärare eller studenter. Begreppet gemensamma examina kan därför i sig medföra en otydlighet.

Om det i svensk rätt ska införas en definition eller beskrivning av begreppet gemensamma examina bör detta kanske inte vara alltför vidsträckt, eftersom syftet med en avgränsning då reduceras. Samtidigt bör den inte vara alltför snäv, eftersom användningsområdet då riskerar att onödigt begränsas. Många gånger är det lämpligare att ställa upp villkor för när gemensamma examina kan komma i fråga, i stället för att ta in dessa villkor i definitionen. Ett sådant förhållningssätt medför även att sådana villkor kan ändras utan att själva begreppsbildningen påverkas. Med gemensamma examina bör därför inte avses annat än examina som avläggs efter det att en student gått igenom en utbildning som utvecklats av läroanstalter gemensamt.

5.3 Behovet av gemensamma examina

Bedömning: Det finns behov av möjligheten att utfärda gemensamma examina.

Läroanstalter samarbetar alltmer med andra läroanstalter, både nationellt och internationellt. Samarbetet sker i olika former och har olika syften. Många gånger söker läroanstalterna efter strategiska samarbetspartner och samarbetet sker på institutions- eller fakultetsnivå.

Beträffande inhemska samarbeten utgör bl.a. Försvarshögskolan ett bra exempel. Vid Försvarshögskolan ges utbildning i samverkan med Uppsala universitet, Stockholms universitet, Linköpings universitet, Kungl. Tekniska högskolan och Örebro universitet. Utbildningen avser ämnena statsvetenskap med inriktning på krishantering och internationell samverkan, historia med inriktning på militär historia, militärteknik, ledarskap samt kris- och konfliktkommunikation.

När det gäller internationellt samarbete finns numera, förutom överenskommelser om mer eller mindre traditionellt utbyte, överenskommelser om andra typer av samarbeten som inbegriper bl.a. utbyten mellan forskare och lärare. Ett inte ovanligt område att samarbeta omkring är s.k. *joint programmes*. Ett exempel är tekniska högskolan vid Lunds universitet som hösten 2007 startade ett civilingenjörsprogram i samarbete med ett kinesiskt universitet där de svenska studenterna läser femte terminen i Kina. Det finns också andra exempel på utbyten. Vid t.ex. Sveriges lantbruksuniversitet deltar skogsfakulteten i ett utbildningssamarbete mellan EU och Kanada, som ger möjlighet för studenter antagna till Jägmästar- och Skogsmästarprogrammet att ansöka om stipendium för att under en termin genomgå utbildning vid ett s.k. partneruniversitet i Kanada.

Ett annat område för internationellt samarbete är samarbete som sker inom ramen för EU:s nya mobilitetsprogram Erasmus Mundus. Karolinska Institutet ger t.ex. tillsammans med sju andra europeiska partner och fyra från tredje land ett masterprogram i internationell hälsa. Det är inte ovanligt att samarbete inom ramen för Erasmus Mundus medför mer utvecklade samarbeten bilateralt. Dessutom kan bilaterala samarbeten utvecklas till gemensamma ansökningar till t.ex. Erasmus Mundus. Samarbete inom Erasmus Mundus framstår därför som centralt i många svenska läroanstalters internationella samarbeten.

Avsikten med gemensam examen är att ett antal utbildningsanordnare går samman och ger en gemensam utbildning som dessutom leder till en gemensam examen. Resultatet av detta samarbete är sannolikt samarbetsvinster för utbildningsanordnarna, större valfrihet för studenterna och ett stärkande av den internationella dimensionen i utbildningen. Gemensam examen är en viktig komponent i Bolognaprocessen. Förhoppningen är också att gemensam examen ska kunna bidra till det övergripande målet att etablera *the European Higher Education Area* (EHEA) (se avsnitt 3.2).

I relativt många länder i Europa, t.ex. Finland och Norge, är det numera möjligt att utfärda gemensamma examina (se avsnitt 3.3). EU:s mobilitetsprogram Erasmus Mundus är på något sätt Europeiska kommissionens bidrag till utvecklandet av gemensamma examina. Det riktar sig främst till studenter och lärare från länder utanför EU/EES-området. Det övergripande syftet med programmet är att stärka den europeiska utbildningens konkurrenskraft i världen och att locka hit begåvade studenter och lärare. Det finns ett flertal viktiga skäl för kommissionen att stödja utfärdandet av gemensamma examina. Ett är att de ger stabila, långsiktiga internationella överenskommelser. Ett annat är att de ökar anställningsbarheten för studenterna. Det ger också läroanstalterna en fördel i marknadsföringen, och det är dessutom ett sätt att marknadsföra Europa och europeisk högre utbildning utanför Europa.

Nu angivna skäl gäller också i hög grad svenska läroanstalters internationella engagemang. Regeringen har tidigare framhållit behovet av en analys av möjligheterna för svenska läroanstalter att utfärda gemensam examen (se prop. 2004/05:162 s. 70). Svenska universitet och högskolor medverkar redan i ett flertal internationella konsortier eller nätverk.

I den uppföljning av mobilitetsprogrammet Erasmus Mundus som Högskoleverket har gjort på regeringens uppdrag, framkommer att det är ett problem för svenska läroanstalter att man inte kan utfärda gemensam examen.⁷² Av uppföljningen framkommer vidare att de deltagande läroanstalterna riskerar att uteslutas ur sina respektive konsortier på grund av frånvaron av denna möjlighet och att frågan om gemensam examen är den enskilt kanske viktigaste och mest akuta frågan att lösa.

Liknande synpunkter framförs när det gäller utbildning på forskarnivå. Av Högskoleverkets remissyttrande över SOU 2004:27⁷³ framgår att verket anser att hindren för gemensam doktorsexamen bör undanröjas. Ett skäl som verket framför är att ett sådant undanröjande skulle verka stödjande även för gemensamma nordiska forskarskolor.

Det kan beträffande utbildning på forskarnivå vidare nämnas att doktorander knutna till Försvarshögskolan är inskrivna vid andra universitet och högskolor, såväl svenska som utländska, men verkar vid Försvarshögskolan och utgör en del av forsknings- och utbildningsmiljön där.

Möjligheten att utfärda gemensamma examina är också i linje med regeringens strategi för internationalisering av den högre utbildningen och de mål som ställs upp i detta avseende (se prop. 2004/05:162 s. 59). Ett sådant mål är att hinder för internationaliseringen ska undanröjas såväl nationellt som internationellt.

Det är tydligt att det finns ett starkt behov av och därmed stöd för att svenska läroanstalter ska ha möjlighet att utfärda

⁷² Högskoleverkets regnr 44-290-08.

⁷³ Högskoleverkets regnr 13-1181-04.

gemensamma examina tillsammans med både inhemska och utländska läroanstalter. Det är framförallt vid utbildning på avancerad nivå och forskarnivå som detta behov framstår som särskilt tydligt. Ett skäl är Sveriges internationella åtaganden. Ett annat skäl är att det är på dessa nivåer som behovet av att främja ytterligare rörlighet bland studenterna är särskilt stort. Det är också på dessa nivåer som behovet av att stärka utbildningarnas konkurrenskraft är särskilt framträdande.

5.4 Hinder mot gemensamma examina

5.4.1 Allmänt

Det har i tidigare lagstiftningssammanhang konstaterats att utfärdande av gemensamma examina enligt vad som angetts i föregående avsnitt inte är möjligt, samtidigt som det har betonats att en analys av möjligheterna för svenska läroanstalter att utfärda sådana gemensamma examina bör göras (se prop. 2004/05:162 s. 70). Det föreligger enligt gällande svensk rätt ett flertal hinder mot att utfärda gemensamma examina.

5.4.2 Möjlighet att ingå överenskommelser om utbildningsprogram m.m.

Gemensamma examina på olika nivåer förutsätter att samarbetande läroanstalter träffar överenskommelse med varandra om utbildningssamarbetet, t.ex. vad avser utbildningens innehåll och antagning av studenter. Sådana överenskommelser kan således bli aktuella både för universitet och högskolor, som regleras i högskolelagen, och enskilda utbildningsanordnare med examenstillstånd. Internationella samarbeten kan avse både europeiska läroanstalter och utomeuropeiska. I likhet med vad

som gäller svenska läroanstalter, kan de utländska läroanstalterna representera staten eller det allmänna i det landet eller vara en enskild utbildningsanordnare. Det kan alltså förekomma en mängd olika konstellationer. I den mån överenskommelsen ska ingås med utländsk läroanstalt uppkommer fråga, i förhållande till regeringsformen, om möjligheten att ingå sådana överenskommelser och, i förekommande fall, möjligheten att överlåta rättsskipnings- eller förvaltningsuppgift. För kommunala och landstingskommunala högskolor uppkommer dessutom frågan om förenlighet med kommunallagen (1991:900).

Samarbeten inom Sverige

Enligt 1 kap. 8 § regeringsformen finns det för rättsskipning domstolar och för den offentliga förvaltningen statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter. Med myndigheter avses samtliga statliga och kommunala organ med undantag av riksdagen och de kommunala beslutande församlingarna. De myndigheter, med undantag för regeringen, som inte är domstolar benämns förvaltningsmyndigheter. I 11 kap. 6 § regeringsformen finns bestämmelser om förvaltningsorganisationen. Någon närmare beskrivning av myndigheternas uppgifter anges inte. Enligt paragrafens tredje stycke kan förvaltningsuppgift överlämnas till andra än myndigheter, och om uppgiften innefattar myndighetsutövning ska det ske med stöd av lag. En högskolas samarbete med enskild utbildningsanordnare som innebär överlåtelse av förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning kräver därför enligt gällande rätt bemyndigande i lag.

Staten ska som huvudman anordna högskolor för dels utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, dels forskning och konstnärligt utvecklingsarbete samt annat utvecklingsarbete. Högskolorna ska också samverka med det omgivande samhället och informera

om sin verksamhet. Verksamheten vid de statliga högskolorna regleras genom högskolelagen (1992:1434) och med stöd av den meddelade bestämmelser.

Kommuner och landsting får enligt 1 kap. 10 § högskolelagen (1992:1434) anordna högskolor endast med regeringens medgivande. Enligt 11 kap. 1 § högskoleförordningen (1993:100) ska en kommun eller ett landsting som bedriver högskoleutbildning organisera den i en eller flera högskolor. Det framgår vidare att som styrelse för högskolorna ska det finnas en eller flera nämnder.

Av högskoleförordningen (1993:100) framgår att det är högskolan som avgör frågan om antagning och som utfärdar examensbevis, när en student som uppfyller fordringarna för en examen begär att sådant ska utfärdas. Det torde av nämnd reglering i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) följa att examensbevis kan utfärdas av högskolan för endast studenter som är antagna av och bedriver utbildning vid denna. En högskola torde inte kunna överlåta antagning av studenter till en annan huvudman. När det gäller uppdragsutbildning finns särskilda bestämmelser i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall och i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor.

Examina som regleras i examensordningen eller i motsvarande föreskrifter är skyddade. För att annan än universitet eller högskola som regleras med stöd av högskolelagen (1992:1434) ska kunna utfärda sådana examina krävs tillstånd enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Särskilt om statliga universitets och högskolors utländska samarbeten

Behörighet att ingå internationell överenskommelse

Statliga universitet och högskolor är egna myndigheter. När en myndighet ingår överenskommelser företräder den staten.

Överenskommelse med annan stat eller med mellanfolklig organisation ingås enligt 10 kap. 1 § regeringsformen av regeringen. I 2 och 5 §§ samma kapitel anges vissa villkor för detta. Enligt kapitlets 3 § får regeringen uppdra åt förvaltningsmyndighet att ingå internationell överenskommelse i fråga där överenskommelsen inte kräver riksdagens eller Utrikesnämndens medverkan.

Mellanfolklig organisation enligt regeringsformen är endast de organisationer som är rättssubjekt enligt folkrätten. Så är fallet huvudsakligen med organisationer som är sammanslutningar av stater. Överenskommelse kan naturligtvis ingås med andra organisationer eller utländska eller internationella företag, men på sådana överenskommelser kan 10 kap. regeringsformen inte tillämpas.⁷⁴

Bakgrunden till 10 kap. 3 § regeringsformen är att det enligt gamla regeringsformen (1809 års regeringsform) förekom, utan uttryckligt stöd i grundlagen, att statliga förvaltningsmyndigheter efter uttrycklig eller underförstådd delegation från regeringen ingick överenskommelser med deras motsvarighet i andra länder. Detta förekom i angelägenheter av mindre politisk betydelse, t.ex. när det gällde post- och telekonventioner. Det kunde hävdas att det inte gällde rikets förhållande till främmande makter. Denna praxis borde emellertid få uttryckligt stöd i regeringsformen.⁷⁵ Bestämmelsen

⁷⁴ Erik Holmberg m.fl., *Grundlagarna – Regeringsformen, successionsordningen, riksdagsordningen*, 2:a uppl., 2006, s. 442.

⁷⁵ *Ibid.*, s. 448 f.

utesluter dock inte att en förvaltningsmyndighet får i uppdrag att ingå överenskommelse med annan stats regering eller något av dess departement eller ministerium.⁷⁶

När det gäller begreppet "internationell överenskommelse" har, i anslutning till fråga om förvaltningsmyndigheternas förteckningar över internationella överenskommelser, Konstitutionsutskottet uttalat att det måste göras skillnad mellan överenskommelser av offentligrättslig natur och överenskommelser av civilrättslig natur.⁷⁷ Överenskommelser av sistnämnda slag ska betraktas som civilrättsliga överenskommelser som ingås på kommersiella villkor och som lika gärna skulle kunna ingås av en enskild person som av en svensk myndighet. Enligt utskottet är däremot överenskommelser som ingås med stöd av 10 kap. 3 § regeringsformen överenskommelser som är bindande för riket och som i normalfallet endast regeringen får ingå.

I Utrikesdepartementets riktlinjer för handläggning av ärenden om internationella överenskommelser anges att det med internationella överenskommelser, som är förbehållna regeringen att ingå, avses överenskommelser av offentligrättslig natur som innefattar någon form av förpliktelse för Sverige som stat.⁷⁸ Enligt dessa riktlinjer ingår förvaltningsmyndigheter både offentligrättsliga och privaträttsliga överenskommelser. Kravet på bemyndigande skulle dock enligt riktlinjerna bara gälla överenskommelser av offentligrättslig natur. Med sådana överenskommelser avses överenskommelse som ingås av stater och som får folkrättsliga verkningar. Vidare anges i riktlinjerna att sådana överenskommelser är bindande för riket när de har ingåtts av en statlig eller kommunal förvaltningsmyndighet med bemyndigande av regeringen.

I Utrikesdepartementets riktlinjer finns några exempel på bemyndiganden för förvaltningsmyndigheter. Ett av exemplen avser bemyndigande för Försvarets materielverk att förhandla

⁷⁶ Ibid, s. 449.

⁷⁷ 2004/05:KU10 s. 68 f.

⁷⁸ Ds 2007:25 s. 13.

om och ingå överenskommelse med Forsvarets Logistikkorganisasjon i Norge om gemensam anskaffning av lasthanteringsutrustning till lastväxlarbandvagnar. Andra exempel avser bemyndigande för Försvarsmakten att med Kanada förhandla och ingå avtal om informationsutbyte i samband med en viss övningsserie.

Som ytterligare exempel kan nämnas propositionen "Gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar" (prop. 2003/04:4)⁷⁹. I propositionen lämnades förslag till bestämmelser som avsågs vara tillämpliga när en gemensam utredningsgrupp inrättas mellan myndigheter i Sverige och myndigheter i en eller flera medlemsstater i EU med stöd av visst rambeslut. Lagrådet anförde i sitt yttrande över förslaget att en ömsesidig överenskommelse som en svensk myndighet ingår med en utländsk myndighet rent formellt torde vara att betrakta som en internationell överenskommelse i regeringsformens mening, eftersom den svenska myndigheten måste anses företräda staten. Vidare anfördes att för att en svensk myndighet ska kunna ingå en överenskommelse med en utländsk myndighet krävs ett uppdrag från regeringen. Lagrådet såg dock inte någon anledning att från dessa utgångspunkter ifrågasätta den föreslagna ordningen, eftersom den lades fast i lag och utredningsgrupperna inte skulle ha några beslutsbefogenheter.⁸⁰

När det gäller överenskommelser av privaträttslig natur finns det särskilda regler om tjänsteexport i tjänsteexportförordningen (1992:192). Rätten för statlig myndighet att sluta överenskommelser enligt dessa bestämmelser gäller även om avtalsparten är en myndighet i ett annat land eller företrädare för ett annat land.

Överenskommelser mellan läroanstalter om gemensamma utbildningsprogram eller motsvarande skulle kunna innebära bl.a. att en svensk läroanstalt åtar sig att undervisa studenter som är antagna vid utländsk läroanstalt, att en svensk läroanstalt är

⁷⁹ Propositionen ligger till grund för lagen (2003:1174) om vissa former av internationellt samarbete i brottsutredningar.

⁸⁰ Prop. 2003/04:4 s. 58.

förpliktad att erkänna utbildning som studenter har gått igenom vid den andra läroanstalten och att en svensk läroanstalt åtar sig att utfärda examen för studenter som är antagna vid den utländska läroanstalten. En sådan examen är skyddad enligt svensk rätt. Med hänsyn till detta bör en sådan överenskommelse om gemensamt utbildningsprogram eller motsvarande, om det ingås med en läroanstalt som företräder sin stat eller annan statlig företrädare, anses som en sådan internationell överenskommelse som regleras i 10 kap. 3 § regeringsformen. Däremot torde inte överenskommelser som ingås med andra utländska läroanstalter omfattas.

En överenskommelse om gemensamt utbildningsprogram eller motsvarande medför inte att lag ändras eller upphävs eller att ny lag stiftas. Inte heller torde en sådan överenskommelse kunna anses vara av ”större vikt” på sätt som avses i 10 kap. 2 § regeringsformen. Riksdagens godkännande enligt denna paragraf torde således inte krävas för att regeringen ska få ingå överenskommelsen.

Regeringen får enligt 10 kap. 3 § regeringsformen uppdra åt förvaltningsmyndighet att ingå internationell överenskommelse i fråga där överenskommelsen inte kräver riksdagens eller Utrikesnämndens medverkan. Enligt gällande rätt måste följaktligen en statlig högskola eller ett statligt universitet få i uppdrag att träffa överenskommelsen för att få ingå denna.

Överlåtelse av rättsskipnings- eller förvaltningsuppgift

Av 10 kap. 5 § fjärde stycket regeringsformen framgår att rättsskipnings- och förvaltningsuppgift som inte direkt grundar sig på regeringsformen kan, i annat fall än som avses i första stycket,⁸¹ genom beslut överlätas till annan stat, till mellanfolklig organisation eller till utländsk eller internationell inrättning eller samfällighet. Det framgår vidare att riksdagen får i lag

⁸¹ Första stycket avser befogenhetsöverlåtelser till EU:s organ.

bemyndiga regeringen eller annan myndighet att i särskilda fall besluta om sådan överlåtelse.

Det är således möjligt för riksdagen att i vissa fall överlåta beslutanderätten till regeringen eller någon annan myndighet. Enligt förarbetena kunde en sådan möjlighet behövas framförallt i sådana fall då det är fråga inte om ett generellt beslut om överlåtelse av uppgifter av viss typ, utan beslut om överlåtelse av rättsskipnings- och förvaltningsuppgifter i särskilda fall.⁸² Därigenom skapades det ett uttryckligt grundlagsstöd för ett förfarande som redan hade tillämpats i samband med Sveriges tillträde till övervakningskonventionen och antagande av lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.⁸³ I denna lag gavs, i dess ursprungliga lydelse, Kriminalvårdsstyrelsen möjlighet att efter prövning göra framställning om verkställighet i främmande stat. Regeringen gavs vidare möjlighet att för visst konkret fall förordna om samarbete enligt lagen, även i förhållande till stat med vilken det inte förelåg någon generell överenskommelse.

Det kan vidare noteras att lagrådet, i yttrande över förslag till ny fartygssäkerhetslag, uttalade att vad som kan delegeras till regeringen eller annan myndighet endast är ett överlåtande i form av förvaltningsbeslut i enskilt fall och inte ett överlåtande av normbeslut.⁸⁴ Enligt lagrådet torde det, i det aktuella fallet, innebära att det enda som kan anförtros regeringen eller annan myndighet är att besluta att visst utländskt subjekt får utfärda certifikat i ett konkret fall, dvs. beträffande visst fartyg.

Överenskommelse mellan läroanstalter om gemensamma utbildningsprogram skulle kunna innehålla bestämmelser som innebär att en student antagen vid en utländsk läroanstalt i vissa fall ska likställas med en student antagen av den svenska läroanstalten, för att sådan utländsk student ska garanteras samma rättigheter som en svensk student. Detta skulle i praktiken innebära att beslutet om antagning för studier vid den

⁸² Prop. 1984/85:61 s. 17.

⁸³ Prop. 1984/85:61 s. 30.

⁸⁴ Prop. 1987/88:3 s. 193 f.

svenska läroanstalten har överlåtits till den utländska läroanstalten. Antagning utgör förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning. Detsamma skulle gälla om en utländsk läroanstalt skulle få rätt att utfärda en examen som omfattas av examensordningen eller motsvarande examensbeskrivningar. Överenskommelsen skulle även kunna innehålla bestämmelser om att för utbildningen ska gälla de regler som tillämpas där utbildningen anordnas. Innebörden skulle kunna vara att utländsk utbildning ska likställas med den svenska utbildningen. Detta skulle medföra att beslut om godkännande av prov eller beslut om att sätta betyg på en genomgången kurs i praktiken har överlåtits till sådan läroanstalt, även om det är fråga om en kurs som ska ingå i en svensk examen. Även nu nämnda uppgifter utgör förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning.

Till vem får överlåtelse av förvaltningsuppgift ske?

Av 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen följer att förvaltningsuppgift kan överlämnas till bolag, förening, samfällighet, stiftelse, registrerat trossamfund eller någon av dess organisatoriska delar eller till enskild individ. Innefattar uppgiften myndighetsutövning ska det ske med stöd av lag. Lagrådet har i yttrande över förslag till ny fartygssäkerhetslag anfört att bestämmelserna i 10 kap. 5 § tredje stycket regeringsformen inte medger att en förvaltningsuppgift överläts till utländsk fysisk person.⁸⁵ Lagrådet har dock i annat sammanhang – som gällde möjligheten för advokater och biträdande jurister att bevilja allmän rättshjälp i vissa angelägenheter – kommit fram till motsatt ståndpunkt.⁸⁶ Innebörden av 10 kap. 5 § tredje stycket och 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen – sammanställda med varandra – är alltså inte oomtvistad.

⁸⁵ Prop. 1987/88:3 s. 194 och 198.

⁸⁶ Prop. 1987/88:26 s. 14 f.

Rubriken till 10 kap. regeringsformen lyder: "Förhållandet till andra stater och mellanfolkliga organisationer". Ordalydelsen indikerar att kapitlets paragrafer inte avser överenskommelser som ingås med enskilda rättssubjekt. Detta kan emellertid inte anses ha varit syftet, utan avsikten förefaller ha varit att reglera möjligheten att över huvud taget kunna överföra rättsskipnings- och förvaltningsuppgifter till andra än svenska organ.⁸⁷

När uttrycket "eller enskild individ" infördes i 11 kap. 6 § regeringsformen gjordes inte motsvarande ändring i dåvarande 10 kap. 5 § andra stycket regeringsformen.⁸⁸ Det framgår inte heller av förarbetena att med enskild individ avses en utländsk person.

I betänkandet vid översynen av 10 kap. 5 § regeringsformen (SOU 1984:14) anges att vid bestämmelsens tillkomst, hade en utgångspunkt varit att i princip kunde varken rättsskipnings- eller förvaltningsuppgifter överlåtas till utländskt eller mellanfolkligt organ utan uttryckligt stöd i grundlag.⁸⁹ Det förklarades att bestämmelsen således hade ansetts nödvändig för att delegation över huvud taget skulle kunna ske. Vidare anfördes att regleringen i regeringsformen utgår från att dessa offentligrättsliga uppgifter ska utövas av svenska organ.

Frågan har också berörts av Konstitutionsutskottet.⁹⁰ Utskottet har uttalat att 11 kap. 6 § regeringsformen inte innehåller något förbud mot att en förvaltningsuppgift anförtros icke svenska medborgare. Vidare uttalade utskottet att det inte kan anses ha varit lagstiftarens avsikt att 10 kap. 5 § regeringsformen ska vara tillämplig på utländska medborgare som verkar inom organ med uppgifter som innefattar myndighetsutövning i Sverige. Det påpekades att krav på svenskt medborgarskap i allmän tjänst uppställdes endast för vissa särskilda tjänster och uppdrag.

⁸⁷ Jfr t.ex. prop. 1973:90 s. 362 och SOU 1972:15 s. 186 f.

⁸⁸ Prop. 1975/76:209.

⁸⁹ S. 45 ff. och 79.

⁹⁰ Se KU 1987/88:3 y.

Sammanfattningsvis bör den slutsatsen kunna dras att 10 kap. 5 § fjärde stycket regeringsformen uteslutande reglerar möjligheten att delegera rättsskipnings- och förvaltningsuppgift till organ utomlands. Bestämmelsen torde, som lagrådet anförde i yttrande över förslag till ny fartygssäkerhetslag, även reglera situationen att överlåta rättsskipnings- och förvaltningsuppgift till utländsk fysisk person. När det gäller utländska medborgare som verkar inom organ i Sverige torde däremot 11 kap. 6 § regeringsformen vara tillämplig.

Fråga är då vad som i 10 kap. 5 § regeringsformen avses med uttrycket "inrättning eller samfällighet". Det kan noteras att uttrycket återfinns även i bl.a. 11 kap. 6 § tredje stycket och 8 kap. 2 § 3 regeringsformen. Grundlagsberedningen anförde att den förstnämnda bestämmelsen hade utformats så att den i största möjliga utsträckning beaktade de skiftande former i vilka det internationella samarbetet då bedrevs eller kunde komma att bedrivas. I propositionen angavs att paragrafen innehöll bestämmelser om överlåtelse av svenska offentliga organs uppgifter till internationella organisationer, främmande stater och andra icke svenska samfälligheter.⁹¹ Dessa uttalanden tyder på att uttrycket "inrättning eller samfällighet" ska ges en vid innebörd. Man bör därför kunna dra den slutsatsen att med "inrättning eller samfällighet" omfattas de flesta tänkbara organisationsformer medan däremot fysiska personer faller utanför.

Av det nu anförda bör den sammanfattande slutsatsen kunna dras att enligt regeringsformen är det i och för sig möjligt att överlåta förvaltningsuppgifter till de flesta av de organisationsformer som utländska läroanstalter har. Det torde dock inte vara möjligt att anförtro sådana uppgifter till en sådan läroanstalt som bedrivs av en enskild person, enskild firma eller motsvarande, dvs. en fysisk person.

⁹¹ Prop. 1973:90 s. 362.

Kommuners och landstings utländska samarbeten inom högskoleutbildning, m.m.

Ett avtal som en kommun träffar i eget namn med t.ex. ett utländskt rättssubjekt är inte en internationell överenskommelse i regeringsformens mening. Ett sådant avtal har i princip inte några folkrättsliga verkningar.⁹² Bestämmelserna i 10 kap. 1-4 §§ regeringsformen om internationella överenskommelser och förpliktelser är följaktligen inte tillämpliga på kommuners och landstings avtal.

Detta innebär dock inte att ett samarbete utan särskilt författningsstöd får innebära att en kommun avsäger sig sin beslutanderätt i något avseende till t.ex. en utländsk kommun eller att den överlåter myndighetsutövning i Sverige till utländsk kommun; sådana kompetensavsägelser kan inte heller ske mellan svenska kommuner.⁹³

I 3 kap. 16 § kommunallagen (1991:900) finns bestämmelser om förutsättningar för en kommun eller ett landsting att överlämna vården av en kommunal angelägenhet till ett privaträttsligt subjekt. En begränsning utgörs av att det för angelägenheten inte får ha föreskrivits särskild ordning. Sådana föreskrifter får anses ha getts i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100).

En grundläggande kommunalrättslig princip är den s.k. lokaliseringsprincipen, vilken framgår av 2 kap. 1 § kommunallagen (1991:900). Enligt lokaliseringsprincipen ska all kommunal verksamhet ha någon slags anknytning till det kommunala territoriet eller kommunmedlemmarna. Av nämnda lagrum framgår vidare att kommuner och landsting inte får ha hand om sådana angelägenheter som ska handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan.

Möjligheten att enligt 10 kap. 5 § regeringsformen delegera rättsskipnings- och förvaltningsuppgifter till organ utomlands torde vara tillämplig på även kommuners och landstings

⁹² Prop. 1980/81:77 s. 3.

⁹³ Prop. 1977/78:44 s. 4.

förvaltningsuppgifter. Enligt gällande rätt torde krav på bemyndigande motsvara de regler som gäller för statliga läroanstalter.

Enskilda utbildningsanordnares utländska samarbeten

Bestämmelserna i 10 kap. regeringsformen är inte tillämpliga på enskilda utbildningsanordnares samarbeten med utländska läroanstalter, om inte förvaltningsuppgift överläts till det utländska organet.

5.4.3 Utbildningsnivå och examensrätt

Enligt 1 kap. 10 a § högskolelagen (1992:1434) meddelar regeringen föreskrifter om vilka examina som vid högskolor får avläggas på grundnivå och avancerad nivå. Högskoleverket beslutar vid vilka universitet och högskolor sådana examina får avläggas. Regeringen meddelar föreskrifter om vilka examina som får avläggas vid Sveriges lantbruksuniversitet och vid Försvarshögskolan. Tillstånd att utfärda examina på forskarnivå följer enligt 1 kap. 12 § högskolelagen (1992:1434) innehav av vetenskapsområde. De examina som får avläggas och vilka krav som ställs för att kunna få dem anges i examensordningen i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), bilagan till förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och bilagan till förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan. Universitet eller högskolor får alltså inte utfärda någon examen som inte är reglerad med stöd av högskolelagen (1992:1434). Detta innebär bl.a. att det inte är möjligt för högskolor med offentlig huvudman att utfärda någon form av gemensam examen om den inte är reglerad med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller någon examen som regleras i utländsk lagstiftning. För enskilda utbildningsanordnare gäller enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina att de

endast efter tillstånd får utfärda sådana examina som regeringen meddelat föreskrifter om.

5.4.4 Student och doktorand

Begreppen student och doktorand definieras inte i t.ex. högskolelagen (1992:1434) utan i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) och 1 kap. 3 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet.⁹⁴ Med student avses den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning och med doktorand en student som är antagen till och bedriver utbildning på forskarnivå, allt i den utsträckning inte annat anges särskilt. Till dessa begrepp har knutits vissa rättsverkningar, vilka många gånger avser rättigheter för enskilda, såsom studentinflytande, avgiftsfrihet, tillgång till hälsovård och försäkringsskydd. Ett annat sådant exempel utgörs av bestämmelsen i 6 kap. 9 § högskoleförordningen (1993:100) enligt vilken en student som uppfyller fordringarna för en examen på begäran ska få examensbevis av högskolan. Det finns exempel även inom andra områden.

Högskolan ska enligt 1 kap. 14 § första stycket högskoleförordningen (1993:100), 1 kap. 11 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och 1 kap. 3 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs möjlighet att framföra sina erfarenheter av och andra synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av högskolan. Föreskriften utgör ett led i högskolans kvalitetsarbete men är också ett uttryck för det studentinflytande som är en viktig del av svenskt utbildningsväsende.⁹⁵

Som framgår av avsnitt 5.3 har svenska läroanstalter överenskommelser om samarbeten med andra läroanstalter, både

⁹⁴ För Försvarshögskolan gäller enligt 1 kap. 3 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100).

⁹⁵ Se prop. 1999/2000:28.

nationellt och internationellt. Sådana samarbetsformer medför att svenska studenter och doktorander kan komma att studera utomlands. Samarbetsformerna medför även att utländska studenter kan komma att studera vid svenska läroanstalter. I den mån som utländska studenter studerar vid svenska läroanstalter utan att vara antagna vid den svenska läroanstalten, torde de inte omfattas av begreppet student och därmed inte heller kunna komma i åtnjutande av de reglerade rättigheter som en student har.

5.4.5 Kvalitetssäkring av utbildning

Överenskommelser om utbildningssamarbete mellan läroanstalter ställer andra krav på kvalitetssäkring av utbildningen än på den som bedrivs inom en läroanstalt. Kvalitetssäkring av en utbildning är nödvändigt bl.a. för att skapa en acceptans för en utfärdad examen på arbetsmarknaden.

Som framgår av föregående avsnitt 5.4.4 utgör möjligheten för en student att ge synpunkter på en utbildning också ett led i det studentinflytande som är en viktig del av svenskt utbildningsväsende.

Ett av syftena med examensbeskrivningar är att tillhandahålla instrument för kvalitetskontroll vid utdelande av tillstånd att utfärda en examen eller vid uppföljning av utbildningen som leder till examen (jfr t.ex. prop. 1999/2000:28 s. 14 f. och prop. 2004/2005:162 s. 99). Ett tillstånd att utfärda en viss examen tilldelas inte eller kan återkallas om utbildningen som leder till examen inte uppfyller kraven i examensbeskrivningen. I detta sammanhang uppkommer frågan om det bör vara möjligt för en läroanstalt att utfärda en examen gemensamt med en annan läroanstalt, trots att sistnämnda läroanstalt inte har fått eller ens sökt tillstånd att utfärda en sådan examen.

I de fall samarbete sker med läroanstalter i andra länder tillkommer problem med att ett samarbete naturligen inte avser examina som omfattas av svenska regler. En fråga är då hur krav

på nivå och kvalitet ska utformas och om dessa krav ska relatera till rätten att utfärda en gemensam examen. Normalt sker kvalitetssäkring och utvärdering på den nationella nivån enligt nationella standarder men när utbildningsprogram blir transnationella uppstår även ett behov av att utvärdera på ett transnationellt sätt. Något sådant sammanhållet system finns inte. Ett antal problem uppkommer i en sådan situation, t.ex. att det måste klargöras vilken instans som är ansvarig för en utvärdering av ett gemensamt utbildningsprogram.

5.4.6 Övriga hinder

Förutom de ovan redovisade hindren, vilka alla på något sätt kan betecknas som rättsliga, finns ett antal praktiska hinder som kan medföra att läroanstalter inte har möjlighet eller intresse av att ingå överenskommelser om gemensamma utbildningsprogram. Sådana praktiska hinder kan innebära att det av olika skäl inte är praktiskt möjligt att genomföra ett gemensamt utbildningsprogram med annan läroanstalt. Ett exempel på detta är läsårets indelning i olika terminer. I vissa länder förekommer system med tre terminer i stället för två. De olika terminerna kan också börja vid olika tidpunkter på året, och möjlighet till samordning finns inte alltid. Detta kan få betydelse för bl.a. studiemedel.

Det kan förekomma olika betygssystem. Det finns inom Bologna-länderna en strävan mot att använda ett enhetligt betygssystem. Detta har dock ännu inte förverkligats. Redan inom Sverige finns betydande möjligheter för respektive högskola att själv besluta om betygsskala (jfr 6 kap. 18 och 19 §§ högskoleförordningen [1993:100] beträffande utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 6 kap. 39 och 43 §§ samma förordning beträffande utbildning på forskarnivå)⁹⁶.

⁹⁶ Angående föreskrifternas tillämplighet vid Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, se avsnitt 4.2.

Redan examensbeskrivningarna ger en förhållandevis bred marginal för högskolor att själva bestämma det närmare innehållet i en utbildning. Yrkesexamina torde i flera fall vara nationellt särpräglade. Detta behöver i allmänhet inte medföra några betydande problem på grund av det ovan nämnda EG-direktivet 2005/36/EG om erkännande av yrkeskvalifikationer, vilket dock fastställer vissa minimikrav för utbildning för ett fåtal yrken. Enligt direktivets bestämmelser erkänns yrkeskvalifikationerna automatiskt för yrkena läkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, veterinär, barnmorska och apotekare. En förutsättning är att medlemsstatens benämning på examensbeviset är förtecknad i en särskild bilaga till direktivet.

Utbildningen vid en läroanstalt kan också medföra särskilda överväganden, t.ex. beträffande antagningskrav eller liknande. Ett sådant exempel utgörs av Försvarshögskolan (se prop. 2006/07:64 s. 22 f.).

5.4.7 Särskilt om utbildning på forskarnivå

Förutom de nu redovisade hindren eller problemområden, tillkommer för utbildning på forskarnivå vissa ytterligare hinder eller problemområden som har sitt ursprung i hur denna utbildning bedrivs på svenska högskolor med en förhållandevis detaljrik reglering i högskoleförordningen (1993:100). Dessa bestämmelser är genom hänvisning även tillämpliga på utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet (se 5 kap. 3 § förordningen [1993:221] för Sveriges lantbruksuniversitet). Utbildning på forskarnivå är knuten till ämnen i stället för till t.ex. kurser eller utbildningsprogram (6 kap. 29 §). Fakultetsnämnden har ett avgörande inflytande på doktorandens och nämndens åtagande gentemot varandra och därmed också för innehållet i den enskilde doktorandens utbildning (6 kap. 36 §). Utbildningen är alltså mer individanpassad med utseende av handledare och rätt till handledning på visst sätt (6 kap. 31, 37

och 38 §§). För t.ex. doktorsexamen krävs bl.a. en godkänd vetenskaplig avhandling. Det finns detaljerade föreskrifter om hur denna ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation och att den ska bedömas av en särskilt utsedd betygsnämnd (6 kap. 40-47 §§). Kravet på en godkänd vetenskaplig avhandling och att den ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation torde även gälla för utbildning hos enskilda utbildningsanordnare (se 2 § andra stycket lagen [1993:792] om tillstånd att utfärda vissa examina och prop. 1992/93:169 s. 81). Ett försvar av en avhandling torde äga rum i Sverige, även om det inte bör uteslutas att den kan äga rum utomlands, under förutsättning av att den i realtid kan följas i Sverige via t.ex. Internet.

5.5 Reglering av gemensamma examina

Bedömning: Det bör införas möjlighet för universitet och högskolor med offentlig huvudman samt enskilda utbildningsanordnare att med annan läroanstalt utfärda gemensamma examensbevis avseende bl.a. de examina som regleras med stöd av högskolelagen (1992:1434). Utbildning som leder till gemensamma examina bör i allt väsentligt följa de regler som gäller för annan högskoleutbildning på motsvarande utbildningsnivå. Möjligheten bör vidare utgå från läroanstalternas överenskommelse om gemensamt utbildningsprogram. Läroanstalterna bör med iakttagande av en hög rättssäkerhet för studenterna och doktoranderna ges största möjliga frihet att bestämma innehållet i överenskommelsen. Studenter och doktorander som går igenom utbildningsprogram som leder till gemensamma examina ska vara garanterade samma rättigheter och skyldigheter som andra studenter antagna vid samma högskola. Gemensamma examina bör förutsätta att en student eller en doktorand går igenom utbildningen vid

samarbetande läroanstalter. Vid studier utomlands ska reglerna i det landet tillämpas, om inte annat framgår av särskilda föreskrifter.

Det har konstaterats ovan att det finns ett behov hos svenska läroanstalter att kunna utfärda gemensam examen men att det också finns ett antal hinder eller problemområden. Det finns inte några allmänna principiella hinder mot att införa gemensamma examina. En sådan möjlighet bör därför införas. Alla utbildningar kommer inte att kunna bli föremål för gemensamma examina. De överbäganden som det kommer att bli fråga om bör dock ankomma på respektive läroanstalt att göra. Detta skulle också vara i linje med 1992 års högskolereform om ökad frihet för läroanstalterna att bestämma innehållet i en utbildning.⁹⁷ Motsvarande gäller för utbildning vid Försvarshögskolan.⁹⁸ På grund av det nu anförda bör det inte heller, såvitt nu är i fråga, införas några särskilda reglerade begränsningar.

De hinder som i övrigt framstår som mest framträdande är dels förenlighet med regeringsformen, dels förenlighet med examensordningen eller motsvarande examensbeskrivningar. Utformningen av ett förslag till införande av möjlighet att utfärda gemensam examen måste därför i första rummet kunna hantera dessa båda hinder.

Högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) har för inte allt för länge sedan anpassats till den s.k. Bolognaprocessen med införande av bl.a. olika utbildningsnivåer. Till dessa har knutits en examensordning med utförlig beskrivning av vilka krav som ska uppfyllas för en viss examen, s.k. *learning outcomes* eller förväntade studieresultat. En liknande reglering gäller för Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan. För att säkerställa t.ex. kvalitet i utbildningen och studentinflytande har det införts olika former av mekanismer. Det är ett väl fungerande system. Det kan därför

⁹⁷ Jfr prop. 1992/93:1 s. 34 ff.

⁹⁸ Se prop. 2006/07:64 s. 8.

inte komma i fråga att i grunden förändra detta system för att möjliggöra gemensamma examina. I stället bör en sådan möjlighet nu i allt väsentligt bygga på detta befintliga system med så lite förändringar av detta som möjligt.

Av vad som har framkommit strävar många läroanstalter mot att delta i olika former av samarbeten om utbildningsprogram. Dessa utbildningsprogram är av skilda slag. Det kan antas att intresset hos läroanstalter att delta i sådana gemensamma utbildningsprogram är förbehållet de läroanstalter som har ett redan utvecklat samarbete. Som framgår av avsnitt 5.2 ovan utgör också gemensamma examina definitionsmässigt resultatet av ett gemensamt utbildningsprogram läroanstalter emellan. Möjligheten för svenska läroanstalter att utfärda gemensamma examina bör bygga på sådana överenskommelser om gemensamma utbildningsprogram. I detta sammanhang kan framhållas de samarbetande läroanstalternas gemensamma ansvar för hela det gemensamma utbildningsprogrammet, med innebörd att varje läroanstalt ska ta ansvar för och stå bakom inte bara innehållet i hela utbildningen utan också innehållet i enskilda kurser; i annat fall kan det knappast anses utgöra ett gemensamt utbildningsprogram.

En annan viktig utgångspunkt är att möjliggöra både nationella och gränsöverskridande samarbeten mellan olika läroanstalter, samtidigt som svenska studenter rättssäkerhet bibehålls på en hög nivå. Ett sätt att uppnå detta är att ställa upp minimikrav för när gemensamma examina kan komma i fråga. Fördelen med detta är att viktiga samarbetspartner inte behöver exkluderas enbart av det skälet att de inte finns i Europa. Det finns inte heller något skäl att inte tillåta inhemska samarbeten. En annan fördel med en sådan utgångspunkt är att flexibiliteten för enskilda och samarbetande läroanstalter ökar men därmed också ansvaret. Även detta skulle vara i linje med högskolereformen 1992 där ett av huvudsyftena har varit att i så stor utsträckning som möjligt överlåta möjligheten till enskilda läroanstalter att närmare kunna bestämma innehållet i en

utbildning.⁹⁹ Detta system har också vidareutvecklats i samband med Bolognaprocessen. Flexibiliteten bör även gälla utbildningsprogram som leder till gemensamma examina, så länge som de enligt nuvarande system uppfyller de krav som framgår av examensordningen eller motsvarande examensbeskrivningar.

Förutsättningarna för svenska läroanstalter att utfärda gemensamma examina bör i så stor utsträckning som möjligt knyta an till de definitioner av begreppet gemensamma examina som diskuterats internationellt. En sådan ordning ökar sannolikt möjligheterna för svenska läroanstalter att delta i samarbetsprojekt med läroanstalter i andra länder, både inom och utom Europa. Några skäl att begränsa möjligheten till samarbetsprojekt till läroanstalter inom EU eller Europa eller på annat liknande geografiskt sätt finns inte.

Av grundläggande betydelse är alltså de överenskommelser om utbildningssamarbete som läroanstalterna har att ingå. I överenskommelsen reglerar parterna avgränsningarna för deras respektive ansvar, vad de ska prestera och vad de i övrigt har att iaktta. Kvalitetssäkringen av en utbildning börjar således redan vid slutandet av överenskommelsen. I denna måste parterna vidare reglera förhållanden av direkt betydelse för de studenter som ska gå igenom det gemensamma utbildningsprogrammet. Särskilt sistnämnda förhållande ställer höga krav på läroanstalterna om att informera en student om vad som gäller när studenten går igenom utbildningsprogrammet.

Utformningen av dessa gemensamma utbildningsprogram ställer alltså höga krav på läroanstalterna. En icke uttömmande redogörelse för vad man bör tänka på ges i kapitel 6. Det nu föreslagna systemet för gemensamma examina bygger nämligen på att innehållet i det gemensamma utbildningsprogrammet kan inordnas med examensordningen och examensbeskrivningarna. Detta innebär att efter genomgången utbildning har studenten uppfyllt kraven för en "svensk" examen enligt

⁹⁹ Jfr prop. 1992/93:1 s. 34 ff.

examensordningen eller examensbeskrivningarna. Studenten ska dessutom ha uppfyllt kraven för en motsvarande utbildning i t.ex. det lands lag som den andra läroanstalten är belägen och har därigenom rätt till en examen också från denna läroanstalt. Med ett sådant här system betonas betydelsen av innehållet i det gemensamma utbildningsprogrammet.

Det föreslagna systemet medför att gemensamma examina utgörs av någon form av dubbla examina men med den avgörande skillnaden att en examen inte behöver åtföljas av något ytterligare examensbevis. Detta innebär att ändringar i tillämpliga författningar blir av förhållandevis begränsad omfattning. Skälet till den föreslagna lösningsmodellen är att utländska läroanstalter inte utan vidare kan ges rätt att utfärda "svenska" examina. Förhållandena i enskilda fall skiljer sig alltför mycket åt för att ett sådant system i praktiken skulle kunna vara godtagbart. Det gäller t.ex. frågor rörande rättssäkerhet, allmänna tillsynsfrågor, frågor om kvalitetssäkring av utbildning och läroanstalter belägna utanför Sverige och möjlighet till ingripanden mot sådana läroanstalter. Den föreslagna lösningsmodellen hanterar också problematiken avseende svenska läroanstalters möjlighet att utfärda "utländska" examina.

Det kan tänkas att läroanstalter som har olika möjlighet att utfärda examen skulle vilja ingå överenskommelse om gemensamma utbildningsprogram som leder till gemensamma examina. Detta skulle kunna innebära att en läroanstalt som inte har rätt att utfärda t.ex. masterexamen genom överenskommelse med läroanstalter som har sådan rätt, indirekt skulle kunna få sådan rätt. En sådan möjlighet kan medföra en kvalitetssänkning av utbildningen i stort. Det kan inte heller uteslutas att missbruk skulle kunna förekomma. Någon sådan möjlighet bör därför inte föreligga.

Överenskommelse om gemensamma utbildningsprogram medför i allmänhet att till utbildningsprogrammet antagna studenter kommer att läsa delar av programmet vid flera läroanstalter. Syftet med ett sådant studentutbyte kan vara att studenterna ska få möjlighet till ett kulturellt utbyte. Det är

många gånger naturligt att studenterna också vistas vid varje samarbetande läroanstalt under en längre period. Om det skulle ställas upp krav för detta skulle emellertid nätbaserad undervisning riskera att diskrimineras, förhindras eller försvåras. Vissa studenter kan också ha svårigheter att av ekonomiska, familjemässiga eller andra skäl flytta på sig och därmed i praktiken exkluderas från gemensamma examina. Dessa effekter är inte önskvärda. Det är också naturligt att lärare och annan personal vid läroanstalter ges tillfälle till utbyte mellan samarbetande läroanstalter. Ett sådant utbyte gagnar både den enskilde och den läroanstalt som han eller hon är stadigvarande knuten till.

För en student antagen vid svensk läroanstalt kan i den nu behandlade situationen problem uppkomma, särskilt kanske om det är utländska läroanstalter inblandade. När en student har gått igenom viss högstskoleutbildning med godkänt resultat vid annan högstskola har studenten möjlighet att tillgodoräkna sig denna utbildning, se 6 kap. 6-8 §§ högstskoleförordningen (1993:100), som gäller vid utbildning även vid Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan (se avsnitt 4.2). Någon ovillkorlig rätt till tillgodoräknande föreligger emellertid inte enligt nämnda bestämmelser. Det är också fråga om en prövning av förutsättningarna i *efterhand*. En student som går igenom ett utbildningsprogram som ska leda till gemensamma examina, bör dock redan på *förhand* ha klart för sig att en sådan utbildning likställs med utbildning som ges av den svenska läroanstalten.

Ett sådant system med att likställa olika utbildningar eller kurser väcker emellertid frågan om vilket ansvar som en läroanstalt har för utbildningen vid en annan läroanstalt. Detta ansvar torde inte kunna sträcka sig längre än att, såsom angetts ovan, varje läroanstalt tar ansvar för innehållet i hela utbildningsprogrammet och därmed även för innehållet i enskilda kurser. Däremot bör detta inte innebära att varje läroanstalt har ett operativt ansvar för varje kurs. I den mån som studenter vill rikta kritik mot en kurs, lärares prestationer, betygssättning etc., har man att vända sig till den läroanstalt som *de facto* ger kursen,

och således har det primära ansvaret, och man har att följa de regler som gäller vid denna läroanstalt. Att denna läroanstalt kan vara belägen utomlands förändrar inte denna principiella utgångspunkt. I dessa fall kan således beslut inte komma under prövning av svenska myndigheter eller svensk domstol. Ett sådant här förhållningssätt är också i linje med hur det tillämpas i dag. Av det anförda följer emellertid att svenska läroanstalter kan komma att ge undervisning till studenter antagna vid annan läroanstalt och då även utländsk läroanstalt, varvid motsvarande problem kan uppkomma här. För att garantera dessa studenter lika rättigheter gentemot svenska myndigheter bör definitionen av student anpassas.

Vad som nu sagts kan dock inte tillämpas fullt ut. Svenska läroanstalter torde för studenter antagna av läroanstalten ha visst ansvar för dessa studenter även när studenterna bedriver utbildning vid annan läroanstalt, t.ex. att vid skadeståndsansvar ha skyldighet att förebygga och förhindra trakasserier.¹⁰⁰ Läroanstaltens ansvar är dock begränsat till vad som är rättsligt och faktiskt möjligt för läroanstalten. Detta är frågor som bör ingå och behandlas i den överenskommelse om utbildningssamarbete som läroanstalten ingår.

Även på andra sätt måste en students situation komma i fokus. En viktig utgångspunkt är att utbildningen ska vara avgiftsfri för studenterna. När en student går igenom utbildning vid läroanstalter utomlands kan studieavgifter förekomma. Vid överenskommelse om gränsöverskridande utbildningssamarbete vid gemensamma examina kan fråga uppkomma om utbildningen för studenterna ska vara avgiftsfri. Genom att en student antas till utbildningen i Sverige bör studentens deltagande i utbildningen följa allmänna regler här, vilket innebär att utbildningen bör vara avgiftsfri för studenten. Däremot föreligger inga principiella hinder mot att den svenska

¹⁰⁰ Jfr, såvitt nu är av intresse, 2, 4, 6 och 13 §§ lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan och prop. 2001/02:27 s. 58 och 87. Nämda lag ersätts den 1 januari 2009 av diskrimineringslagen (2008:567). Denna lag medför dock, såvitt nu är av intresse, inte någon ändring i sak, se prop. 2007/08:95 s. 509 f.

läroanstalten erlägger ersättning inom ramen för läroanstalternas samarbete. Sådan ersättning kan ges på olika sätt, t.ex. genom att ställa lärarpersonal till förfogande eller bidrag med eller till undervisningsmaterial. Vid sådant förhållande kan nu aktuell utbildning komma i konflikt med bestämmelserna i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall och förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Det bör klargöras att så inte ska vara fallet.

Avslutningsvis ska några frågor om överklagande av vissa beslut tas upp. Bestämmelser om överklagande av dessa beslut finns i 12 kap. högskoleförordningen (1993:100), som också gäller för Försvarshögskolan (se avsnitt 4.2), och 6 kap. förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet. Enligt 12 kap. 2 § första stycket 9 högskoleförordningen (1993:100) och 6 kap. 1 § första stycket 10 förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet, får till Överklagandenämnden för högskolan en högskolas beslut om avslag på en students begäran att få examensbevis eller kursbevis överklagas. Ett examensbevis för gemensam examen innehåller minst två examina, dvs. ett från varje av de i utbildningssamarbetet deltagande läroanstalterna. I de fall en svensk högskola har beslutat avslå en begäran att få examensbevis eller kursbevis avseende i Sverige genomgången kurs gäller nämnda bestämmelse. Däremot kan den inte tillämpas på motsvarande beslut av utländsk läroanstalt. I dessa fall har alltså studenten att söka sig till de myndigheter eller domstolar i de länder där aktuell läroanstalt är belägen. Detta kan komma att medföra rättsförluster i de fall en utländsk läroanstalt utan godtagbar orsak vägrar att medverka till utfärdandet av det gemensamma examensbeviset. Det vilar ett stort ansvar på en svensk läroanstalt som ingår i nu aktuella utbildningssamarbeten, att läroanstalten i överenskommelsen om utbildningssamarbetet säkerställer att en student kan erhålla ett gemensamt examensbevis när kursfordringarna för detta är uppfyllda. Det bör i sammanhanget erinras om Högskoleverkets ansvar som tillsynsmyndighet och att ingripande kan ske enligt t.ex. 1 kap.

11 a § högskolelagen (1992:1434) och 6 kap. 27 § högskoleförordningen (1993:100) samt 7 § lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

6 Riktlinjer för gemensamma utbildningsprogram

I detta kapitel redogörs för delar av de riktlinjer för kvalitetsförbättring av europeiska gemensamma masterprogram som har tagits fram av European University Association (EUA).¹⁰¹ EUA är en organisation som består av bl.a. universitet och nationella rektorskonferenser i 46 europeiska länder. Även om riktlinjerna har tagits fram utifrån gemensamma masterprogram, har avsikten varit att riktlinjerna ska vara flexibla och kunna användas för alla sorters gemensamma utbildningsprogram på alla nivåer.

Redogörelsen syftar till att åskådliggöra komplexiteten hos samarbete som ligger till grund för gemensamma utbildningsprogram och gör inte anspråk på att vara heltäckande eller rättvis. För att samarbetet ska hålla hög kvalitet måste en mängd frågeställningar behandlas. I EUA:s riktlinjer ges exempel på ett antal frågor som kan vara relevanta att besvara vid utarbetandet och genomförandet av ett gemensamt utbildningsprogram. Utöver de frågeställningar som redogörs för här, anges i riktlinjerna även t.ex. frågor på högre detaljnivå avseende mobilitet, finansiering och avgifter samt språkrelaterade frågor. Motsvarande riktlinjer anpassade för svenska läroanstalter och förhållanden skulle kunna utarbetas av Högskoleverket.

¹⁰¹ Guidelines for Quality Enhancement in European Joint Master Programmes, EUA, 2006.

Av riktlinjerna framgår att dessa vänder sig både till läroanstalter som planerar att starta gemensamma program och till läroanstalter som redan ingår i sådant samarbete. Enligt riktlinjerna är syftet med dessa att tillhandahålla frågeställningar som bör beaktas för att utveckla en gemensam kvalitetskultur, där alla delaktiga läroanstalter är ansvariga för det gemensamma programmets kvalitet. Däremot omfattar riktlinjerna inte extern kvalitetssäkring och ackreditering.

Riktlinjerna avser typiskt sett program där studenter från varje deltagande läroanstalt studerar specifika delar av programmet vid andra läroanstalter och där avklarade studieperioder och prov vid partnerläroanstalter erkänns automatiskt av läroanstalterna. Vidare kan lärare vid varje deltagande läroanstalt undervisa vid övriga läroanstalter. Det gemensamma programmet ska slutligen leda till en examen.

Enligt riktlinjerna finns det några grundläggande krav som måste vara uppfyllda för att lyckas med ett kvalitetsorienterat genomförande av ett gemensamt program. De tio krav som anges är följande.

1. Samarbete och koordination.
2. Koordinationen på olika nivåer måste övervägas och analyseras på ett öppet sätt: Vem fattar beslut? När? Hur? Med vem? På vilka grunder?
3. Ett antal grundläggande förutsättningar måste identifieras och uppfyllas. Genom ökad kunskap och förståelse för specifika egenskaper, inriktningar och styrkor ökar förtroendet mellan läroanstalterna.
4. Samarbetet ska bygga på förtroende och respekt för det som inte är lika.
5. Samarbetet ska bygga på öppenhet och ärlighet. Det är samtliga deltagande läroanstalters ansvar att analysera styrkor och svagheter för att identifiera områden som behöver ändras eller förbättras.
6. Tillförlitlig kommunikation mellan alla deltagande läroanstalter. Gemensamma seminarier, konferenser och möten stärker känslan av gemensamhet och underlättar för

varje läroanstalt att bidra effektivt till hela utbildningsprogrammet.

7. Läroanstalterna måste vara engagerade i gemensamma syften och mål och kunna utveckla en känsla av gemensamt ägande.
8. Läroanstalterna bör styras av gemensamma akademiska värden som kan uttryckas som ett antal överenskomna kvalitetsprinciper.
9. Ett brett engagemang och inflytande från alla relevanta intressenter, t.ex. studenter, lärare och annan personal, gynnar alla aspekter av den gemensamma kvalitetskulturen.
10. Helheten ska vara mer än summan av dess delar. Kvalitetssäkring ska därför ses som såväl ett delat och integrerat ansvar hos nätverket som ett ansvar för varje deltagande läroanstalt.

Att skapa och utveckla ett nytt program

Processen att skapa och utveckla ett nytt gemensamt program som leder till en gemensam examen delas i riktlinjerna upp i fem steg: Uppslag, Programidé, Planering, Överenskommelse och Genomförande. Det *första steget*, Uppslag, består huvudsakligen av brainstorming. Vad vill vi göra och varför? Vilken inriktning ska det gemensamma programmet ha? Vilka är ”vi”, dvs. vilka forskare och lärare ska ingå i projektet? Vilka läroanstalter passar in i vårt virtuella campus? Vilka studentgrupper riktar sig programmet till? Vilka är fördelarna med ett sådant gemensamt program? Vilka är fördelarna för studenterna, läroanstalterna, de anställda och samhället? Vad är nytt? Varför är denna idé unik?

Innan det gemensamma programmet skapas, kan de samarbetande läroanstalterna även vilja göra en behovsanalys för att se om det finns någon efterfrågan hos studenter och på arbetsmarkanden av de kvalifikationer som programmet är tänkt att erbjuda. En sådan analys kan även ge information inför val av programmets innehåll och av partners i samarbetet.

Det *andra steget*, Programidé, ska ge information om den grundläggande strukturen och organisationen av programmet. Grunddragen bör åtminstone innehålla följande information:

- Namnet på programmet
- Mål och syfte med programmet
- Vilka ämnesområden som omfattas
- Nivå (Bachelor/Master/PhD)
- Omfattning (år/ECTS-poäng)
- Heltid/deltid
- Vilka läroanstalter som erbjuder delar av programmet
- Behörighetskrav
- Regelverk på nationsnivå och läroanstaltsnivå.
- Förmåner och kostnader.
- Obligatorisk studentmobilitet
- Kvalitetsprinciper och åtgärder för kvalitetssäkring
- Finansiering
- Rättsliga följder, t.ex. copyright till material som har tagits fram, vilket kan bli ett problem om programmet ska upphöra.

När de grundläggande konturerna hos programmet är överenskomna, övergår processen till det *tredje steget*, Planering. Under detta steg specificeras varje läroanstalts uppgifter och organisatoriska uppläggning i detalj. Även hur programmet ska organiseras ska behandlas under detta steg. Hur ska koordinationen och samarbetet organiseras? Vem representerar respektive läroanstalt i det koordinerande organet? Hur säkerställs koordination mellan detta organ och beslutsorgan vid läroanstalterna?

Under det *fjärde steget*, Överenskommelse, ska alla deltagande partners – såväl de som tillhandahåller programmet på ämnesnivå som läroanstalternas ledning – komma överens om programidén. Läroanstalternas ledningar bör underteckna ett avsiktsmemorandum eller ett formellt avtal för att visa deras engagemang och stöd till projektet.

Slutligen ska programmet under det *femte steget*, Genomförande, sättas i drift. Detta omfattar även att genomföra planerade åtgärder för kvalitetssäkring.

Utvärdering av ett pågående program

Läroanstalter som erbjuder program som leder till gemensamma examina rekommenderas i riktlinjerna att utvärdera dessa gemensamma projekt regelbundet. Syftet med en utvärdering kan vara såväl att få en gemensam analytisk förståelse för programmets styrkor och svagheter som att identifiera områden som behöver förbättras och åtgärder för detta. Även denna process är uppdelad i fem steg: Engagemang, Beskrivning, syften och programidé, Självutvärdering, Gemensam analys och Förbättring.

Det *första steget*, Engagemang, innebär att man återvänder till åtaganden avseende kvalitet och kvalitetssäkring och ifrågasätter dessa mot bakgrund av praktiska erfarenheter.

En beskrivning av ett programs mål och syften innehåller information om t.ex. programmets omfattning i ECTS-poäng, år, nivå, examen, mobilitet, kunskapsmål och innehåll. Det *andra steget*, Beskrivning, syften och programidé, innebär att dokumentationen avseende programmets mål och syften är komplett och uppdaterat. Uppdatering bör ske på grundval av erfarenhet och feedback som erhållits under programmets genomförande.

Det *tredje steget*, Självutvärdering, innebär att alla deltagande läroanstalter bör ingå i en självutvärderingsprocess för att analysera individuella särdrag, likheter och olikheter i uppfattning, innehåll och genomförande. Detta eftersom de gemensamma programmens kvalitet till stor del är beroende av ett välfungerande samarbete.

Under det *ffjärde steget*, Gemensam analys, analyseras självutvärderingarna på central nivå. Härigenom kan alla deltagande läroanstalter erhålla större förtrogenhet med samtliga

aspekter av undervisning, lärande och det praktiska genomförandet av programmet.

Femte steget, Förbättring, innebär att läroanstalterna mot bakgrund av sammanställning av självutvärderingarna och deras jämförande analys identifierar behov av förändringar i programmets innehåll och dess genomförande. Läroanstalterna ska sedan ta fram en gemensam åtgärdsplan som innehåller nödvändiga åtgärder, prioriteringar och klargörande av ansvar.

Kvalitetsrelaterade frågeställningar

I riktlinjerna anges en lista med frågor som enligt riktlinjerna bör beaktas av dem som är ansvariga för gemensamma program, såväl på samarbetsnivå som på läroanstaltsnivå. Frågelistan är varken uttömmande eller normativ, utan frågorna måste anpassas till varje programs särart. Frågorna ska ses som referenspunkter som förklarar hur kvalitetskriterier ska tolkas.

1 Syfte och mål

Kriterier:

- Hur säkerställer vi att programmålen är tydliga, adekvata och rimliga?
- Hur säkerställer vi att de är giltiga?
- Hur säkerställer vi att de är delade, både bland alla deltagande läroanstalter och bland all involverad personal (kvalitetskultur)?

1.1 Målen med programmet

- Vilka mål strävar programmet mot när det gäller akademiska värden, demokrati, samhällsrelevans (särskilt anställningsbarhet) och studenternas personliga utveckling?
- Vilken specifik kompetens, förmåga, färdighet och kunskap ska studenterna uppnå (*learning outcomes*)? Hur uppfattar läroanstalterna kunskapsnivå som programmet ska sträva

mot? Är denna nivå förenlig med respektive nationella ramverk för kvalitet?

- På vilka sätt kräver programmets mål en gemensam examen? Hur definierar deltagande läroanstalter programmets "gemensamhet" (*jointness*) och förverkligandet av detta?
- Vilken är språkpolicyn och de lingvistiska syftena i programmet?

1.2 Syfte hos läroanstalten

- Omfattas programmet av läroanstaltens uppdrag? Vilket samband finns det med andra examensprogram som erbjuds av delaktiga läroanstalter?
- Vilka var de huvudsakliga syftena med att införa programmet: akademiska, yrkesmässiga, organisatoriska, finansiella eller andra?

1.3 Syfte hos deltagande läroanstalter

- Vilka var de huvudsakliga syftena vid valet av deltagande läroanstalter: akademiska, yrkesmässiga, organisatoriska, regionala, lingvistiska, finansiella eller andra? Var dessa urvalskriterier lämpliga för att uppnå målen och syftena med programmet?

1.4 Andra mål eller, om tillämpligt, begränsningar

- Hur säkerställer deltagande läroanstalter att villkor i lagar, förordningar och andra bestämmelser är uppfyllda? Hur säkerställer de att den gemensamma examen blir erkänd – akademiskt, rättsligt och yrkesmässigt?
- Hur hanterar läroanstalterna specifika rättsliga begränsningar när det gäller inrättande av en gemensam examen?

1.5 Målen och syftenas validitet

- Hur validerar deltagande läroanstalter programmets mål och syften?
- Vilken nivå på efterfrågan visas genom ansökningar från studenter och från arbetsmarknaden. Har det gjorts en

behovsanalys eller marknadsundersökning? Har den uppdaterats?

- Är yrkesutövare involverade i utvecklingen av programmet? Vilka kontakter finns det med professionen och arbetsmarknaden? Vilka förbindelser finns det med samhället och industrin?

2 Programidé

Kriterier:

- Hur säkerställer vi att programmet uppnår de angivna målen?
- Hur säkerställer vi att programmet är sammanhängande och konsekvent?
- Hur säkerställer vi att programidén är genomförbar för studenterna och läroanstalterna?

2.1 Målgrupp och behörighetskrav

- Uppnår tillträdespolicyn de fastställda målen? Vilka är behörighetskraven och urvalskriterierna? Vilka specifika färdigheter, förmågor och kunskaper krävs, särskilt språkförmåga? Hur säkerställer läroanstalten mångfald, dvs. tillträde för studenter med olika bakgrunder? Hur säkerställer läroanstalten ett objektiva tillträde?
- Hur många studieplatser är planerade för hela programmet, för varje läroanstalt och för varje år; beräknat antal studenter på varje läroanstalt? Hur hög är studieavgiften? Uppnår studenterna de fastställda målen?
- Hur är förväntad och uppnådd mobilitet?
- Uppnår deltagande läroanstalter sina mål?

2.2 Kursstruktur

- Uppfyller programmets innehåll de fastställda målen? Vilken uppbyggnad har kurserna och undervisningen när det gäller tid och innehåll? Skapar programmet förutsättningar för alla studenter att ha lika möjligheter till lärande?

- Hur är perioderna som tillbringas utomlands specificerade i programmet och hur är de uppbyggda?

2.3 Learning outcomes, ECTS, modulstruktur

- I vilken omfattning består programmet av moduler? Vilka är de förväntade studieresultaten, *learning outcomes*, (huvudsakliga och överförbara färdigheter och kunskaper, social kompetens och personlig utveckling) med hänsyn till programmets mål?
- Uppfyller programmet kraven för ECTS-poäng när det gäller förväntade studieresultat (*learning outcomes*) och studenternas arbetsbelastning? Hur anges arbetsbelastningens omfattning?

2.4 Bedömning och examination

- Hur är examinationssystemet uppbyggt? Är det kumulativt eller är det en allomfattande slutlig examination? Vilka sorter av kontroll och bevis för resultat finns det?
- Hur möjliggör examinationen det för studenterna att visa att de har uppnått förväntade studieresultat?
- Vilka betygssystem används? Hur säkerställs likvärdig betygssättning mellan deltagande läroanstalter?
- Vad händer om en student inte blir godkänd vid en examination och studenten ska flytta till en annan läroanstalt? Kan studenterna underkännas och flytta? Kan studenterna komplettera vid ett annat läroanstalt?

2.5 Lärande (pedagogisk metodik, studie- och undervisningsmaterial)

- Vilka undervisningsformer och vilken undervisningsmetodik (föreläsningar, seminarier, övningsuppgifter, projekt och riktade självständiga studier) används för att säkerställa att studenterna uppnår adekvat kompetens för yrken inom deras studieområden? Är valda undervisningsmetoder anpassade för att uppnå fastställda mål?
- Vilket är (huvud)undervisningsspråket?

2.6 Öppenhet

- Examensbevis: Finns det ett bevis som visar att examen är utfärdad gemensamt?
- Bilaga till examensbeviset: Finns det en bilaga till examensbeviset (Diploma Supplement)? Hur är det utformat? På vilket språk tillhandahålls det?
- Utbildningsbevis: Finns utbildningsbevis? Hur är det utformat? Vilken läroanstalt utfärdar slutligt och fullständigt utbildningsbevis?
- ECTS-kurskatalog: Finns det en ECTS-kurskatalog? Hur är den utformad?
- Examinationsregler: Hur återges bedömningskriterierna klart och tydligt? Har programmet fastställda examinationsregler? Görs likvärdig bedömning av alla läroanstalter?
- Studentinformation och -rådgivning: Vilka möjligheter och vilket informationsmaterial finns för att studenterna ska få relevant information? Finns det ett individualiserat studentstöd och rådgivningssystem som tillhandahåller riktad information till såväl blivande som nuvarande studenter (information, webbplats, rådgivningsservice på fakulteten, ordinarie kontorstider, stöd genom handledare, m.m.)?

3 Programgenomförande: Verktyg

Kriterier:

- Hur säkerställer vi att beslutsprocessen både på nätverksnivå och på varje läroanstalt är lämplig för att uppnå programmets mål?
- Hur säkerställer vi att det hos alla deltagande läroanstalter finns tillgängliga och lämpliga resurser för att uppnå målen?

3.1 Beslutsprocessen

- Är programmets organisation tydligt definierad och lämplig? Vilka är ansvars- och beslutsstrukturerna på fakulteten, läroanstalten och nätverket? Finns det en huvudläroanstalt?

- Hur är beslutsprocessen på nätverksnivå integrerad i läroanstaltens ordinarie beslutsprocess (*institutional anchoring*)?
- Hur är de gemensamma organen organiserade? Vilka är deras mandat? Hur ofta och hur regelbundet träffas de? Vilka är deras medlemmar?
- Deltar studenter i utformningen (beslutsfattande) av programmet på läroanstalts- och nätverksnivå?

3.2 Organisation

- Finns det ett professionellt och institutionaliserat koordinerande organ i nätverket och på varje läroanstalt?
- Hur är kommunikationen organiserad i nätverket?
- I vilken omfattning ska gemensamma projekt, konferenser och andra händelser genomföras?
- Hur säkerställer organisationen lika möjligheter för studenterna i programmet, dvs. lika tillgång till resurser på läroanstalten (bibliotek, datorer, m.m.)?
- Hur är de obligatoriska mobilitetsfaserna organiserade inom programmet?

3.3 Resurser (finansiella, personal, infrastruktur, mobilitet, bidrag, m.m.)

- Är finansieringen av programmet säkerställd (på nätverksnivå och på läroanstaltsnivå)? Är nödvändiga resurser för att nå målen tillgängliga (på nätverksnivå och på läroanstaltsnivå)?
- Hur behandlas finansiella frågor? Är kostnad per student känd? Hanteras varje deltagande läroanstalt rättvist när det gäller avkastning på dess investering?

3.4 Personal

- Finns det tillräckligt med administrativ, teknisk och annan personal på varje läroanstalt? Vilka befattningar och hur många finns det för undervisande personal (inklusive gästprofessorer, föreläsare och tjänster mellan olika fakulteter) i allmänhet och för det gemensamma

programmet? Vilken är proportionen mellan studenter och lärare? Vilka är fördelarna för personalen?

- Passar den akademiska personalens kvalifikationer programmets profil och innehåll? Vilka kvalifikationer har den akademiska personalen? Är kvalifikationsprofiler tillgängliga? Har akademisk personal även hand om forskning, konstnärlig utveckling eller designutveckling? Vilken internationell erfarenhet har den akademiska personalen?
- Vilken är programmets policy och praxis när det gäller personalmobilitet?
- Vilka föreskrifter finns för den administrativa och akademiska personalen när det gäller att stödja den gemensamma examen?
- Hur är den akademiska och administrativa personalens språkkunskaper säkerställda när det gäller huvudspråket i programmet?

3.5 Finansiella resurser, materiella resurser och infrastruktur

- Vilka resurser när det gäller utrustning, undervisning och finansiellt finns till programmets förfogande? Är gällande budget tillräcklig?
- Kan programmets studenter och personal få mobilitetsbidrag?
- Vilka kostnader har studenterna, t.ex. studieavgifter och boendekostnader?
- Tillhandahåller läroanstalten hjälp med studentboende? På vilket sätt? Finns det arrangemang för korttids boende (tre månader)?

3.6 Administration

- Hur stödjer läroanstaltens administration programmet?
- Hur är antagningen av studenter organiserad?
- Hur är examinationen organiserad avseende utbildningsbevis och bilagan till examen (Diploma Supplement)?
- Hur är överklagandesystemet organiserat? Vid vilket läroanstalt kan studenten överklaga de slutliga resultaten?

3.7 Organisationen av antagning och flyttning

- Hur är antagningen av studenter organiserad (vilken nämnd är ansvarig för detta)? Vilka regler gäller för denna procedur? Är behörighetskriterierna definierade och dokumenterade? Är de enligt en öppen procedur? Är tillträdesproceduren sammanhängande med alla deltagande läroanstalter?
- Är överbryggande undervisning organiserad för utländska studenter, förstaårsstudenter eller studenter som ämnet är nytt för?
- I vilken omfattning stödjer fakulteten, läroanstalten eller nätverket de utexaminerade med att hitta passande anställning? Finns det en yrkesvägledare? Är kontakt med tidigare utexaminerade studenter organiserad och på vilket sätt, t.ex. förening för tidigare studenter?

4 Kvalitetsbedömning

Kriterium:

- Hur säkerställer vi att måluppfyllelsen blir bedömd systematiskt på alla involverade nivåer?

- Finns det en kvalitetspolicy för programmet? Finns det ett administrationssystem för programmets kvalitet, t.ex. registrering av studiedata, återkopplings- och uppföljningsmekanismer för utveckling av studieplaner, urval av personal, utvärdering av undervisning och återkoppling (feedback) från arbetsmarknaden?
- Finns det någon utvärdering av framgången med kurserna i programmet, t.ex. andel utexaminerade, undersökningar av var utexaminerade bor och arbetar, under hur lång tid de sökte arbete, inkomster och karriäranalyser? Uppdateras dessa utvärderingar regelbundet? Görs undersökningar bland såväl studenter som lärare?
- Finns det mekanismer för systematisk utveckling av programmet?

- Vilka åtgärder vidtas för att rätta till hög andel av avhopp eller otillfredsställande medelbetyg? Har det genomförts någon extern utvärdering av programmet?
- Vilka är studenternas bidrag till kvalitetssäkringsprocessen? Hur säkerställer läroanstalten återkoppling (feedback) med studentdeltagande och systematisk uppföljning?

5 Förbättring: Programmets hållbarhet

Kriterier:

- Hur säkerställer läroanstalten sin styrande befogenhet när det gäller fastställande av mål, utveckling av programidéer och genomförande av program som leder till gemensam examen?
- Hur säkerställer läroanstalten sin förändringsförmåga?
- Hur fastställer läroanstalten sina prioriteringar och hur sköter den olika program som leder till gemensamma examina?

- I vilken omfattning används resultaten av interna utvärderingar av programmet till förbättringar?
- Finns det en lista över nödvändiga förändringar? Vilka åtgärder görs för att förbättra
 - programmet i sig (innehåll)
 - samband inom nätverket
 - stöd från hemläroanstalten
 - m.m.
- Vilken kommitté på läroanstalts- och nätverksnivå fattar beslut om föreslagna förändringar?

7 Övriga konsekvenser

7.1 Studiestöd

Enligt mitt uppdrag bör det övervägas om mina förslag kan antas få konsekvenser för det svenska studiestödet.

I 3 kap. 2 § studiestödslagen (1999:1395) anges under vilka förutsättningar, beträffande utbildning och läroanstalter, studiemedel får lämnas till studerande. Enligt 4 § första stycket samma kapitel får studiemedel lämnas studerande som är svensk medborgare. I paragrafens följande stycken utvidgas dock tillämpningsområdet. I 23 § nämnda kapitel anges under vilka förutsättningar som studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige. De angivna förutsättningarna är snävare än de som anges i ovan nämnda 4 §. Gemensamma examina medför att studenter inom ramen för den utbildning som de antagits till, i normalfallet kommer att bedriva utbildning vid annan läroanstalt. Bestämmelserna i 3 kap. 2 § studiestödslagen (1999:1395) torde i sig inte utgöra hinder mot att studiemedel lämnas för studier för gemensamma examina. Däremot kan hinder föreligga för studier utomlands. Den som enligt vad som framgår av nämnda 4 § kan få studiemedel, bör också kunna bedriva studier utomlands för gemensamma examina. Bestämmelserna bör därför ses över för att möjliggöra detta. På motsvarande sätt bör föreskrifterna i 3 kap. 20-25 §§ studiestödsförordningen (2000:655) ses över.

Svenska läroanstalter har redan i dag olika samarbetsformer med andra läroanstalter. Svenska studenter antas och bedriver

högskoleutbildning eller motsvarande vid utländska läroanstalter, och för denna utbildning kan de uppbära studiemedel. Det kan inte uteslutas att studenter som i dag väljer att studera utomlands kommer att söka sig till utbildningar som erbjuder gemensamma examina. Vid sådant förhållande torde möjligheten till gemensamma examina inte medföra ökade kostnader för det svenska studiestödet. Å andra sidan kan det inte uteslutas att svenska studenter kommer att beredas möjlighet att studera i andra länder än vad som i dag är möjligt. Det kan inte heller uteslutas att antalet studenter som kommer att studera utomlands kommer att öka. Detta kan då komma att medföra ökade kostnader.

7.2 Studerandekårer m.m.

I mitt uppdrag ingår inte att ge förslag avseende medlemskap i studerandekårer, nationer eller studentföreningar. Mitt förslag om gemensamma examina kan emellertid medföra vissa konsekvenser för sådant medlemskap.

Enligt 4 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) får regeringen meddela föreskrifter om skyldighet för studenterna vid högskolorna att tillhöra särskilda sammanslutningar. Reglerna om detta återfinns i förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. Av 4 § framgår att den som studerar vid nämnda läroanstalter ska vara medlem i den studerandekår som finns vid högskolan. Enligt 6 § har i vissa angivna fall en studerande rätt till begränsat medlemskap. I 7 § finns bestämmelser om skyldighet till medlemskap i nation eller annan studentförening. Undantag från denna skyldighet ges i 8 §. Enligt 10 § första stycket får studerandekårer, nationer och andra studentföreningar ta ut avgifter av de studerande som är medlemmar. I 20 § finns bestämmelser om att en studerande som inte söker inträde i sådan studerandekår, nation eller studentförening som den studerande är skyldig att tillhöra eller låter bli att betala avgifter,

kan avstängas från undervisning och prov till dess den studerande har uppfyllt sina skyldigheter. Det finns enligt sistnämnda paragraf även möjlighet att besluta om att utbildningsbevis eller bevis om doktorsexamen inte får lämnas till en studerande förrän avgiften har betalats.

Den som är antagen vid utländsk läroanstalt men som bedriver studier i Sverige inom ramen för gemensamma examina torde omfattas av skyldigheterna om medlemskap enligt ordalydelsen i de ovan nämnda 4 och 7 §§ och därmed en skyldighet att betala avgift enligt 10 §. De skulle då också kunna bli föremål för ingripande enligt nämnda 20 §. Högscoleverket har avseende Erasmus-studenter väckt frågan om sådana ingripanden (se Högscoleverkets promemoria av den 10 oktober 1997, reg. nr 42-2764-96, och Högscoleverkets rapport, *Utbytesstudenter inom Erasmus och deras rättssäkerhet*, rapportserie 2002:42 R). I det fortsatta arbetet för gemensamma examina bör dessa frågor övervägas ytterligare.

7.3 Övriga ekonomiska konsekvenser

Mitt förslag om att möjliggöra utfärdande av gemensamma examina skulle kunna uppfattas som ett nytt uppdrag för svenska universitet och högskolor. Förslaget bygger på att läroanstalterna med andra läroanstalter ingår överenskommelser om gemensamma utbildningsprogram. I allt väsentligt handlar detta om uppgifter eller angelägenheter som läroanstalter redan i dag gör eller har behov av att göra. Förslaget medför inte någon skyldighet för läroanstalterna utan en ny möjlighet. Denna verksamhet får prövas mot läroanstalternas verksamhet i övrigt. Förslaget bör därför inte medföra några ytterligare kostnader för läroanstalterna.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Högskolelagen (1992:1434) har kompletterats med nya bestämmelser om gemensamma examina. Gemensamma examina är examina som avläggs efter det att en student har gått igenom en utbildning som är resultatet av ett utbildningssamarbete mellan minst två läroanstalter och som får utfärdas gemensamt av dessa läroanstalter i ett dokument. Införandet av möjligheten till gemensamma examina bör innehålla så få förändringar av det nuvarande systemet som möjligt. Avsikten är således att den som i Sverige är antagen till ett utbildningsprogram som leder till gemensamma examina i allt väsentligt ska följa samtliga de regler som gäller för annan högskoleutbildning. Skillnaden mot annan utbildning ligger däri att den som med godkänt resultat avslutar utbildningen som leder till gemensamma examina har rätt till en examen från envar av de läroanstalter som ingår i utbildningssamarbetet. Dessa examina ska kunna ges i ett gemensamt dokument.

1 kap.

13 §

Paragrafen är ny. Paragrafen innehåller ett bemyndigande för högskolor att inom ramen för ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina överlämna förvaltningsuppgift till en annan högskola eller enskild utbildningsanordnare, som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Förvaltningsuppgift som överlämnas får innefatta myndighetsutövning. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.4.2.

För gemensamma examina blir den överenskommelse som läroanstalterna ingår av grundläggande betydelse (se avsnitt 5.5). Det ligger i sakens natur att utbildningssamarbetet avser utbildning som läroanstalterna ger på samma nivå vad gäller förväntade studieresultat. I överenskommelsen bör samtliga frågor rörande utbildningen regleras ingående och uttömmande, t.ex. antagning till utbildningen, innehållet i utbildningen, genomförandet etc. Frågeställningar rörande detta har tagits upp i kapitel 6. Detta kan medföra att en högskola till annan läroanstalt överlämnar förvaltningsuppgift som innefattar myndighetsutövning. Exempel på sådana förvaltningsuppgifter utgörs av antagning av studenter till utbildning som samarbetet omfattar och godkännande av kurs som en student gått igenom vid den andra läroanstalten. Däremot kan överenskommelsen inte omfatta några bindande utfästelser rörande själva examen, eftersom examensrätten inte är gemensam utan regleras särskilt. Enligt 11 kap. 6 § tredje stycket regeringsformen krävs bemyndigande i lag för att en högskola till andra än myndigheter ska kunna överlämna förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning.

14 §

Paragrafen är ny. Paragrafen innehåller ett bemyndigande för högskolor att inom ramen för ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina överlåta förvaltningsuppgift till en utländsk läroanstalt, som inte är en fysisk person. Förvaltningsuppgift som överläts får innefatta myndighetsutövning. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.4.2.

Utformningen av bestämmelsen överensstämmer i allt väsentligt med 13 §, men avser samarbete med utländska läroanstalter. Som framgår av kommentaren till 13 § kan nu aktuella samarbeten medföra att förvaltningsuppgift innefattande myndighetsutövning överläts till annan läroanstalt. Ett exempel på sådan förvaltningsuppgift utgörs av antagning av studenter till utbildning som samarbetet omfattar. Ett annat exempel är godkännande av en kurs som en student gått igenom vid den utländska läroanstalten och som ska ingå i den svenska examen. Däremot kan överenskommelsen inte omfatta några bindande utfästelser rörande själva examen, eftersom examensrätten inte är gemensam utan regleras i stället av nationella författningar. För att möjliggöra för högskolor att, i ett sådant särskilt fall som ett utbildningssamarbete utgör, överlåta förvaltningsuppgifter till utländska läroanstalter krävs enligt 10 kap. 5 § fjärde stycket regeringsformen bemyndigande i lag. Det torde dock enligt nu nämnd bestämmelse inte vara möjligt att överlåta förvaltningsuppgift till en utländsk fysisk person. För samarbeten med utländska läroanstalter har därför uttryckligen angetts att överlåtelse inte får ske till läroanstalt med en fysisk person som huvudman. Detta torde dock inte medföra några betydande praktiska hinder. Av 10 kap. 5 § fjärde stycket regeringsformen följer även att bemyndigandet ska avse en viss myndighet. De högskolor som ges rätt att överlåta förvaltningsuppgift har räknats upp i en särskild bilaga. Uppräkningen är uttömmande.

Förvaltningsuppgiften som överläts får innefatta myndighetsutövning. Riksdagens förordnande ska därför enligt 10 kap. 5 § fjärde stycket regeringsformen ske genom ett beslut som minst tre fjärdedelar av de röstande förenar sig om, eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

15 §

Paragrafen är ny. Paragrafens *första stycke* innehåller en definition av begreppet gemensamma examina. Gemensamma examina bygger på att läroanstalter går samman för att utveckla ett utbildningsprogram. Läroanstalternas gemensamma ansvar för utbildningsprogrammet är av väsentlig betydelse. Det är de examina som programmet sedan leder till vid de olika läroanstalterna som omfattas av begreppet gemensamma examina. Bestämmelsen har behandlats i avsnitten 5.2 och 5.5.

Syftet med bestämmelsen i *andra stycket* är att garantera att varje samarbetande läroanstalt har tillstånd att utfärda den examen som läroanstalten ska utfärda i gemensamma examina. Däremot uppställs inget krav på att alla läroanstalter har rätt att utfärda samtliga de examina som ingår i gemensamma examina. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.5.

16 §

Paragrafen är ny. I *första stycket* anges att utbildningen anordnas av läroanstalter som ingår i utbildningssamarbetet. En student ska inom ramen för utbildningen ges möjlighet att ta del av undervisning som ges av andra läroanstalter än av den läroanstalt där studenten är antagen. Fördelarna med detta har lyfts fram i avsnitt 5.5. Det är däremot inte nödvändigt att en student tar del av undervisning vid samtliga de läroanstalter som är med och utvecklar utbildningsprogrammet. I normalfallet bör dock en student delta i undervisning vid samtliga samarbetande

läroanstalter. Detta har också betydelse för läroanstalternas faktiska möjlighet att utfärda en examen. En läroanstalt måste på något sätt ha haft kontakt med den för vilken en examen ska ges och för vilken examensbevis ska utfärdas.

Av bestämmelsen framgår vidare att en förutsättning för samarbetet är att för utbildningen ska de regler gälla som tillämpas där en student går igenom utbildningen. Syftet med bestämmelsen är att klargöra ansvarsfördelningen mellan läroanstalterna när utbildning anordnas vid olika läroanstalter. Innebörden är att den läroanstalt som ger en kurs inom ramen för en överenskommelse om gemensamma examina har det primära ansvaret för den delen av utbildningen, t.ex. bedömning av huruvida en student har uppfyllt fordringarna för en genomgången kurs. Detta gäller även när samarbetet omfattar utländska läroanstalter. I vissa fall kan dock svensk lag komma att tillämpas även på förhållanden som inträffar vid sådan läroanstalt, t.ex. vad avser tillämpning av lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan, eller diskrimineringslagen (2008:567) från och med den 1 januari 2009. I nu berörda fall får omständigheterna i det enskilda fallet bestämma om svenska regler ska tillämpas vid sidan av eller i stället för tillämpliga utländska regler. Diskrimineringslagen (2008:567) bör vara tillämplig på utländska studenter som för gemensamma examina studerar vid svenska läroanstalter utan att vara antagna här (se prop. 2007/08:95 s. 191 och 506 angående begreppen student och studerande).

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar vad som gäller enligt 1 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100). Bestämmelsen innebär att all utbildning, även den som anordnas vid annan läroanstalt i t.ex. utlandet, ska vara avgiftsfri för dem som antagits av högskolan. Detta bör också säkerställas i överenskommelsen mellan läroanstalterna.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:1109) om uppdragsutbildning i vissa fall

1 §

Paragrafen har kompletterats med en bestämmelse av innebörd att ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina i sig inte är att anse som uppdragsutbildning. Det utesluter dock inte att uppdragsutbildning anordnas inom utbildningssamarbetet. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.5.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

2 a §

Paragrafen är ny. Paragrafen medger att enskild utbildningsanordnare kan ingå överenskommelse om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina beträffande de skyddade examina som framgår av examensordningen och motsvarande föreskrifter. En sådan överenskommelse kan dock inte, i likhet med vad som gäller för en högskola enligt högskolelagen (1992:1434), ingås med en utländsk fysisk person.

I överenskommelsen bör samtliga frågor rörande utbildningen regleras ingående och uttömmande, t.ex. antagning till utbildningen, innehållet i utbildningen, genomförandet etc. Frågeställningar rörande detta har tagits upp i kapitel 6. Däremot

kan överenskommelsen inte omfatta några bindande utfästelser rörande själva examen, eftersom examensrätten inte är gemensam utan regleras särskilt.

Av paragrafen framgår vidare att för gemensamma examina gäller vad som framgår av 15 § andra stycket och 16 § första stycket i nämnda kapitel i högskolelagen (1992:1434) och tillämpliga bestämmelser i högskoleförordningen (1993:100). Frågan om att utbildningen ska vara avgiftsfri för studenter antagna av enskilda utbildningsanordnare regleras inte i lagen. Det har följaktligen inte intagits någon hänvisning till 1 kap. 16 § andra stycket högskolelagen (1992:1434).

7 §

Paragrafen har kompletterats med sanktionsmöjligheter i de fall åsidosättandet av uppställda krav är relaterade till gemensamma examina. Bestämmelsen har berörts i avsnitt 5.5. I övrigt har gjorts en språklig översyn.

8.4 Förslaget till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Högskoleförordningen (1993:100) har kompletterats med nya bestämmelser om gemensamma examina. De huvudsakliga bestämmelserna har samlats under en egen underrubrik i förordningens 6 kap. Av hänvisningen i 11 kap. 7 § högskoleförordningen (1993:100) framgår att bestämmelserna om gemensamma examina gäller även för kommuners och landstings högskoleutbildning. För utbildningen vid Sveriges lantbruksuniversitet gäller dessa bestämmelser genom hänvisningarna i 5 kap. 2 och 3 §§ förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet och för utbildningen vid Försvarshögskolan genom hänvisningarna i 1 kap. 3 § och 5 kap. 2 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

1 kap.

4 §

Paragrafen har kompletterats med ett nytt stycke. Bestämmelsen medför att den som för gemensamma examina bedriver högskoleutbildning ska likställas med den som är antagen till och bedriver utbildning. Vid utbildning för gemensamma examina i högskolan behöver alltså den som inom utbildningssamarbetet antagits av annan läroanstalt inte antas av högskolan. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i avsnitten 5.4.4 och 5.5.

6 kap.

11 a §

Paragrafen är ny. I paragrafen bemyndigas högskolor att ingå överenskommelser om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina. Paragrafens *första stycke* avser samarbete med en annan svensk läroanstalt. I *andra stycket* regleras möjligheten att ingå överenskommelse med utländsk läroanstalt. I de fall läroanstalten företräder den utländska staten är överenskommelsen en sådan internationell överenskommelse som regeringen enligt 10 kap. 3 § regeringsformen kan uppdra åt en förvaltningsmyndighet att ingå. Bestämmelsen i andra stycket innefattar ett sådant uppdrag. Vidare framgår det att överenskommelsen inte får ingås med en utländsk fysisk person. Detta är en naturlig följd av bestämmelsen i 1 kap. 14 § högskolelagen (1992:1434).

11 b §

Paragrafen är ny. I bestämmelsen regleras vad som gäller för utbildning vid annan läroanstalt vad avser kurs, eller vid utländska förhållanden, något motsvarande. En kurs som en student för gemensamma examina har gått igenom vid annan läroanstalt, får likställas med en kurs vid högskolan. I dessa fall krävs alltså inte någon särskild materiell prövning av utbildningen på sätt anges i 6 kap. 6-8 §§ högskoleförordningen (1993:100) om tillgodoräknande, vad avser t.ex. utbildningens innehåll eller betygssättning på en kurs. Prövning av utbildningens kvalitet och innehåll ska i stället ske i samband med att läroanstalterna tillsammans utvecklar utbildningen. Frågan om en student har uppfyllt fordringarna för en genomgången kurs prövas enligt reglerna där kursen ges, se 1 kap. 16 § första stycket högskolelagen (1992:1434). Läroanstalterna kan dock i överenskommelsen om utbildningssamarbete bestämma att kurserna inte ska likställas på sätt som nu angivits. I dessa fall kan ovan nämnda bestämmelser om tillgodoräknande tillämpas. Det är angeläget att läroanstalterna tydligt informerar studenterna om vad som i nu berörda delar gäller.

11 c §

Paragrafen är ny. Bestämmelsen har tagits upp i avsnitt 5.5. Bestämmelsen medför att en läroanstalt får utfärda examensbevis i ett med annan läroanstalt gemensamt dokument. I sådant fall är det ett krav att examina är på samma eller, vid utländska läroanstalter, motsvarande nivå, dvs. grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Att examina ska utfärdas i ett dokument är en möjlighet för läroanstalterna och inte något krav.

8.5 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet

1 kap.

3 §

Bestämmelsen har kompletterats med ett nytt stycke för att i sak motsvara vad som föreskrivs i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100). Se kommentaren till denna.

5 kap.

1 a §

Paragrafen är ny. Paragrafen medger att Sveriges lantbruksuniversitet kan ingå överenskommelse om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 11 a § högskoleförordningen (1993:100). Genom hänvisningar i 5 kap. 2 och 3 §§ förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet gäller för gemensamma examina de bestämmelser som framgår av högskoleförordningen (1993:100).

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser för den utbildning på forskarnivå som anordnas av Sveriges lantbruksuniversitet. I

paragrafens nuvarande lydelse saknas hänvisning till de allmänna bestämmelserna i 6 kap. högskoleförordningen (1993:100). Detta torde inte vara riktigt (jfr paragrafen i dess ursprungliga lydelse enligt SFS 1993:221 med t.ex. 9 kap. 1, 12, 20 och 21 §§ högskoleförordningen [1993:100] i dess ursprungliga lydelse). Det har därför införts en hänvisning motsvarande den enligt 5 kap. 2 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet med bestämmelser för den utbildning på grundnivå och avancerad nivå som anordnas av Sveriges lantbruksuniversitet. Hänvisningarna omfattar de nu aktuella paragraferna för gemensamma examina. Utformningen av hänvisningarna kan dock göras annorlunda, jfr t.ex. 5 kap. 2 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan.

8.6 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor

2 §

Paragrafen har kompletterats med en bestämmelse av innebörd att ett utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina i sig inte är att anse som uppdragsutbildning. Det utesluter dock inte att uppdragsutbildning anordnas inom utbildningssamarbetet. Bakgrunden till bestämmelsen har behandlats i avsnitt 5.5.

8.7 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan

5 kap.

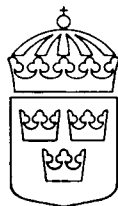
1 a §

Paragrafen är ny. Paragrafen medger att Försvarshögskolan kan ingå överenskommelse om utbildningssamarbete som leder till gemensamma examina. Bestämmelsen motsvarar 6 kap. 11 a § högskoleförordningen (1993:100). Genom hänvisningen i 5 kap. 2 § gäller för gemensamma examina de bestämmelser som framgår av högskoleförordningen (1993:100).

Beträffande begreppet student finns i 1 kap. 3 § förordningen (2007:1164) för Försvarshögskolan hänvisning till bl.a. 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100).

Bilaga 1

Sveriges internationella överenskommelser

ISSN 1102-3716

Utgiven av Utrikesdepartementet

SÖ 2001: 46

Nr 46

Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen Lissabon den 11 april 1997

Regeringen beslutade den 3 april 1977 att, med förbehåll för ratifikation, underteckna konventionen. Den 23 augusti 2001 beslutade regeringen att ratificera konventionen och den 28 september 2001 deponerades ratifikationsinstrumentet hos Europarådets generalsekreterare i Strasbourg. Konventionen trädde i kraft den 1 februari 1999 och för Sverige trädde konventionen i kraft den 1 november 2001.

Riksdagsbehandling: Prop. 1999/00: 1, bet. 1999/00: UU1, rskr. 1999/00: 80.

Den på franska, ryska och spanska avfattade texten finns tillgänglig på Utrikesdepartementet, Enheten för folkrätt, mänskliga rättigheter och traktaträtt (FMR).

SÖ 2001: 46

Översättning

Convention on the recognition of qualifications concerning higher education in the European region

The Parties to this Convention,

Conscious of the fact that the right to education is a human right, and that higher education, which is instrumental in the pursuit and advancement of knowledge; constitutes an exceptionally rich cultural and scientific asset for both individuals and society;

Considering that higher education should play a vital role in promoting peace, mutual understanding and tolerance, and in creating mutual confidence among peoples and nations;

Considering that the great diversity of education systems in the European region reflects its cultural, social, political, philosophical, religious and economic diversity, an exceptional asset which should be fully respected;

Desiring to enable all people of the region to benefit fully from this rich asset of diversity by facilitating access by the inhabitants of each State and by the students of each Party's educational institutions to the educational resources of the other Parties, more specifically by facilitating their efforts to continue their education or to complete a period of studies in higher education institutions in those other Parties;

Considering that the recognition of studies, certificates, diplomas and degrees obtained in another country of the European region represents an important measure for promoting academic mobility between the Parties;

Attaching great importance to the principle of institutional autonomy, and conscious of the need to uphold and protect this principle;

Convinced that a fair recognition of qualifications is a key element of the right to education and a responsibility of society;

Having regard to the Council of Europe and UNESCO Conventions covering academic recognition in Europe;

European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities

Konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen

Parterna i denna konvention,

som är medvetna om att rätten till utbildning är en mänsklig rättighet och att högre utbildning, som är av stor betydelse för förvärv och förkovran av kunskaper, utgör en utomordentlig kulturell och vetenskaplig tillgång både för den enskilde och för samhället,

som anser att högre utbildning bör spela en viktig roll för att främja fred, ömsesidig förståelse och tolerans samt skapa ömsesidigt förtroende mellan länder och folk,

som anser att den stora mångfalden i utbildningssystemen i Europaregionen avspeglar dess kulturella, sociala, politiska, filosofiska, religiösa och ekonomiska mångfald och är en tillgång av utomordentligt värde som fullt ut bör respekteras,

som önskar göra det möjligt för alla människor i regionen att till fullo dra nytta av denna rika mångfald genom att underlätta tillträdet för invånarna i varje stat och för de studerande vid varje parts lärosäten till de andra parternas utbildningsresurser, särskilt genom att möjliggöra för dem att fortsätta sin utbildning eller fullgöra en studieperiod vid universitet/högskola i dessa andra parter,

som anser att erkännande av studier, betyg och examina som utfärdats i ett annat land i Europaregionen är ett viktigt medel för att främja den akademiska rörligheten mellan parterna,

som fäster stor vikt vid principen om institutionellt oberoende och är medvetna om behovet att respektera och värna denna princip,

som är övertygade om att ett rättvist erkännande av utbildningsbevis är en huvudbeståndsdel i rätten till utbildning och är samhällets ansvar,

som beaktar följande Europaråds- och Uneskokonventioner om akademiskt erkännande i Europa:

Europeiska konventionen rörande likvärdighet av betyg för tillträde till universitet (1953,

SÖ 2001:46

(1953, ETS 15), and its Protocol (1964, ETS 49);

European Convention on the Equivalence of Periods of University Study (1956, ETS 21);

European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications (1959, ETS 32);

Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region (1979);

European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study (1990, ETS 138);

Having regard also to the International Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education in the Arab and European States bordering on the Mediterranean (1976), adopted within the framework of UNESCO and partially covering academic recognition in Europe;

Mindful that this Convention should also be considered in the context of the UNESCO conventions and the International Recommendation covering other Regions of the world, and of the need for an improved exchange of information between these Regions;

Conscious of the wide ranging changes in higher education in the European region since these Conventions were adopted, resulting in considerably increased diversification within and between national higher education systems, and of the need to adapt the legal instruments and practice to reflect these developments;

Conscious of the need to find common solutions to practical recognition problems in the European region;

Conscious of the need to improve current recognition practice and to make it more transparent and better adapted to the current situation of higher education in the European region;

Confident of the positive significance of a Convention elaborated and adopted under the joint auspices of the Council of Europe and UNESCO providing a framework for the further development of recognition practices in the European region;

ETS nr 15) och dess protokoll (1964, ETS nr 49),

Europeiska konventionen rörande likvärdighet av studieperioder vid universitet (1956, ETS nr 21),

Europeiska konventionen rörande erkännande av universitetsexamina för tillträde till fortsatta akademiska studier (1959, ETS nr 32),

Konventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen (1979),

Europeiska konventionen om allmän likvärdighet av studieperioder inom högskolan (1990, ETS nr 138),

som också beaktar Internationella konventionen om erkännande av studier, diplom och examina i högre utbildning i de arabiska och europeiska medelhavsstaterna (1976), som antagits inom Unescos ram och som delvis täcker akademiskt erkännande i Europa,

som är medvetna om att denna konvention även bör beaktas i samband med de Unesco-konventioner och den internationella rekommendation som omfattar andra regioner i världen och om behovet att förbättra informationsutbytet mellan dessa regioner,

som är medvetna om de vittgående förändringar som den högre utbildningen har genomgått i Europaregionen sedan dessa konventioner antogs, vilket har lett till en avsevärt ökad diversifiering både inom och mellan de nationella systemen för högre utbildning, och om behovet att anpassa det rättsliga regelverket och praxis för att motsvara denna utveckling,

som är medvetna om att det är nödvändigt att finna gemensamma lösningar på praktiska erkännandefrågor i Europaregionen,

som är medvetna om att det är nödvändigt att förbättra den nuvarande metodiken för erkännande och göra den mer lättbegriplig och bättre anpassad till det rådande läget i fråga om högre utbildning i Europaregionen,

som är övertygade om den positiva betydelsen av en konvention som utformats och antagits under gemensamt överinseende av Europarådet och Unesco som ger en ram för vidare utveckling av praxis i fråga om erkännande i Europaregionen,

SÖ 2001: 46

Conscious of the importance of providing permanent implementation mechanisms in order to put the principles and provisions of the current Convention into practice,

Have agreed as follows:

Section I

Definitions

Article I

For the purposes of this Convention, the following terms shall have the following meaning:

Access (to higher education): The right of qualifies candidates to apply and to be considered for admission to higher education.

Admission (to higher education institutions and programmes): The act of, or system for, allowing qualified applicants to pursue studies in higher education at a given institution and/or a given programme.

Assessment (of institutions or programmes): The process for establishing the educational quality of a higher education institution or programme.

Assessment (of individual qualifications): The written appraisal or evaluation of an individual's foreign qualifications by a competent body.

Competent recognition authority: A body of officially charged with making binding decisions on the recognition of foreign qualifications.

Higher education: All types of courses of study, or sets of courses of study, training or training for research at the post secondary level which are recognized by the relevant authorities of a Party as belonging to its higher education system.

Higher education institution: An establishment providing higher education and recognized by the competent authority of a Party as belonging to its system of higher education.

Higher education programme: A course of study recognized by the competent authority of a Party as belonging to its system of higher education, and the completion of which provides the student with a higher education qualification.

som är medvetna om vikten av att införa fasta mekanismer för att förverkliga och tillämpa denna konventions principer och bestämmelser,

har kommit överens om följande.

Avsnitt I

Definitioner

Artikel I

I denna konvention avses med

– *tillträde* (till högre utbildning): rätten för behöriga sökande att söka till och bli beaktade för antagning till högre utbildning,

– *antagning* (till universitet/högskola och högre utbildning): ett förfarande eller ett system för att ge behöriga sökande möjlighet att bedriva högre studier vid ett bestämt lärosäte och/eller inom en bestämd utbildning,

– *bedömning* (av universitet/högskola och högre utbildning): ett förfarande för att bestämma kvalitén på universitet/högskolor och högre utbildning,

– *bedömning* (av enskilda personers utbildningsbevis): ett skriftligt utlåtande av en behörig myndighet om en persons utländska utbildningsbevis,

– *behörig myndighet för erkännande*: ett organ som officiellt är bemyndigat att fatta bindande beslut om erkännande av utländska utbildningsbevis,

– *högre utbildning*: alla typer av studiekurser eller grupper av kurser, utbildning och forskarutbildning på postgymnasial nivå som av en parts berörda myndighet är erkända såsom tillhörande den partens system för högre utbildning,

– *universitet/högskola*: ett lärosäte som tillhandahåller högre utbildning och som är erkänt av en parts behöriga myndighet såsom tillhörande den partens system för högre utbildning,

– *högskoleutbildning*: studiekurser som är erkända av en parts behöriga myndighet såsom tillhörande den partens system för högre utbildning och vars fullgörande med godkänt resultat berättigar den studerande till bevis avseende högre utbildning,

SÖ 2001:46

Period of study: Any component of a higher education programme which has been evaluated and documented and, while not a complete programme of study in itself, represents a significant acquisition of knowledge or skill.

Qualification:

A *Higher education qualification:* Any degree, diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of a higher education programme.

B. *Qualification giving access to higher education:* Any diploma or other certificate issued by a competent authority attesting the successful completion of an education programme and giving the holder of the qualification the right to be considered for admission to higher education (cf. the definition of access).

Recognition: A formal acknowledgement by a competent authority of the value of a foreign educational qualification with a view to access to educational and/or employment activities.

Requirement:

A. *General requirements:* Conditions that must in all cases be fulfilled for access to higher education, or to a given level thereof, or for the award of a higher education qualification at a given level.

B. *Specific requirements:* Conditions that must be fulfilled, in addition to the general requirements, in order to gain admission to a particular higher education programme, or for the award of a specific higher education qualification in a particular field of study.

Section II

The competence of authorities

Article II.1

1. Where central authorities of a Party are competent to make decisions in recognition cases, that Party shall be immediately bound by the provisions of this Convention and shall take the necessary measures to ensure the implementation of its provisions on its territory.

Where the competence to make decisions in recognition matters lies with components of the Party, the Party shall furnish one of the deposi-

– *studieperiod:* del av en högskoleutbildning som har bedömts och dokumenterats och som, fast den inte i sig själv är en fullständig högskoleutbildning, utgör ett väsentligt förvärv av kunskaper eller färdigheter,

– *utbildningsbevis*

A. – *bevis avseende högre utbildning:* varje examensbevis eller annat bevis över genomgången utbildning utfärdat av en behörig myndighet som utvisar att en högskoleutbildning fullgjorts med godkänt resultat,

B. – *bevis över utbildning som berättigar till tillträde till högre utbildning:* betyg utfärdat av en behörig myndighet som utvisar att ett utbildningsprogram har fullgjorts med godkänt resultat och som berättigar innehavaren till att söka till och bli beaktad för antagning till högre utbildning (jämför definitionen av *tillträde*).

– *erkännande:* en behörig myndighets formella godkännande av att ett utländskt utbildningsbevis berättigar till tillträde till studier och/eller utövande av yrkesverksamhet,

– *behörighetskrav*

A. – *grundläggande behörighetskrav:* krav som i samtliga fall måste uppfyllas för att berättiga till tillträde till högre utbildning eller till en bestämd nivå därav, eller för utfärdande av bevis avseende högre utbildning på en bestämd nivå,

B. – *särskilda behörighetskrav:* krav som måste uppfyllas utöver de grundläggande behörighetskraven för att berättiga till tillträde till en bestämd högre utbildning eller för utfärdande av ett särskilt bevis avseende högre utbildning inom ett bestämt ämnesområde.

Avsnitt II

Myndigheternas behörighet

Artikel II.1

1. I fall då en parts centrala myndigheter är behöriga att fatta beslut i erkännande frågor skall parten omedelbart vara bunden av denna konventions bestämmelser och vidta alla de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att de tillämpas inom partens territorium.

I fall då behörigheten att fatta beslut i erkännande frågor ligger hos de enheter varav parten består, skall parten till en av depositarierna ut-

SÖ 2001: 46

tories with a brief statement of its constitutional situation or structure at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or any time thereafter. In such cases, the competent authorities of the components of the Parties so designated shall take the necessary measures to ensure implementation of the provisions of this Convention on their territory.

2. Where the competence to make decisions in recognition matters lies with individual higher education institutions or other entities, each Party according to its constitutional situation or structure shall transmit the text of this convention to these institutions or entities and shall take all possible steps to encourage the favourable consideration and application of its provisions.

3. The provisions of paragraphs 1 and 2 of this Article shall apply, *mutatis mutandis*, to the obligations of the Parties under subsequent articles of this Convention.

Article II.2

At the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or at any time thereafter, each State, the Holy See or the European Community shall inform either depositary of the present Convention of the authorities which are competent to make different categories of decisions in recognition cases.

Article II.3

Nothing in this Convention shall be deemed to derogate from any more favourable provisions concerning the recognition of qualifications issued in one of the Parties contained in or stemming from an existing or a future treaty to which a Party to this Convention may be or may become a party.

färda en kort förklaring om dess läge eller struktur i författningsmässigt hänseende vid tiden för undertecknandet eller deponeringen av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet eller vid någon tidpunkt därefter. I sådana fall skall de av parterna utsedda enheternas behöriga myndigheter vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att denna konventions bestämmelser tillämpas inom dess territorium.

2. I fall då behörigheten att fatta beslut i erkännande frågor ligger hos enskilda universitet/högskolor eller andra enheter skall varje part i enlighet med sitt läge eller sin struktur i författningsmässigt hänseende översända texten till denna konvention till dessa lärosäten eller enheter och vidta alla åtgärder som är möjliga för att uppmana dem att i positiv anda överväga och tillämpa dessa bestämmelser.

3. Bestämmelserna i punkterna 1 och 2 i denna artikel skall i tillämplig utsträckning gälla för parternas skyldigheter enligt de följande artiklarna i denna konvention.

Artikel II.2

Vid undertecknandet eller deponeringen av ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet eller vid någon tidpunkt därefter skall varje stat, Heliga stolen och Europeiska gemenskapen underrätta en av depositarierna för denna konvention om vilka myndigheter som är behöriga att fatta olika slags beslut i erkännande frågor.

Artikel II.3

Ingenting i denna konvention skall anses utgöra en inskränkning av förmånliga bestämmelser om erkännande av utbildningsbevis som utfärdats i någon part som ingår i eller härrör från en nu förefintlig eller framtida överenskommelse av vilken en part i denna konvention är eller kan bli bunden.

Section III

Basic principles related to the assessment of qualifications

Article III.1

1. Holders of qualifications issued in one of the Parties shall have adequate access, upon request to the appropriate body, to an assessment of these qualifications.

2. No discrimination shall be made in this respect on any ground such as the applicant's gender, race, colour, disability, language, religion, political or other opinion, national, ethnic or social origin, association with a national minority, property, birth or other status, or on the grounds of any other circumstance not related to the merits of the qualification for which recognition is sought. In order to assure this right, each Party undertakes to make appropriate arrangements for the assessment of an application for recognition of qualifications solely on the basis of the knowledge and skills achieved.

Article III.2

Each Party shall ensure that the procedures and criteria used in the assessment and recognition of qualifications are transparent, coherent and reliable.

Article III.3

1. Decisions on recognition shall be made on the basis of appropriate information on the qualifications for which recognition is sought.

2. In the first instance, the responsibility for providing adequate information rests with the applicant, who shall provide such information in good faith.

3. Notwithstanding the responsibility of the applicant, the institutions having issued the qualifications in question shall have a duty to provide, upon request of the applicant and within reasonable limits, relevant information to the holder of the qualification, to the institution, or to the competent authorities of the country in which recognition is sought.

4. The Parties shall instruct or encourage, as appropriate, all education institutions belonging to their education systems to comply with any reasonable request for information for the

Avsnitt III

Grundläggande principer för bedömning av utbildningsbevis

Artikel III.1

1. Innehavare av utbildningsbevis utfärdade i någon av parterna skall ha adekvat tillträde till att få bevisen bedömda efter framställning till det behöriga organet.

2. Härvid skall ingen åtskillnad göras på sådana grunder såsom sökandens kön, ras, hudfärg, handikapp, språk, religion, politiska eller andra åsikter, nationellt, etniskt eller socialt ursprung, tillhörighet till nationell minoritet, egendom, börd eller annan omständighet eller på grund av något annat förhållande som inte är relaterat till värdet av det utbildningsbevis för vilket erkännande söks. För att säkerställa denna rättighet åtar sig varje part att vidta lämpliga åtgärder för bedömning av en ansökan om erkännande av utbildningsbevis uteslutande på grundval av inhämtade kunskaper och färdigheter.

Artikel III.2

Varje part skall säkerställa att de förfaranden och kriterier som tillämpas vid bedömning och erkännande av utbildningsbevis medger insyn och är konsekventa och tillförlitliga.

Artikel III.3

1. Erkännandebeslut skall fattas med stöd av vederbörliga uppgifter om de utbildningsbevis för vilka erkännande söks.

2. Ansvar för att tillhandahålla riktiga uppgifter skall i första hand ligga hos sökanden, som skall tillhandahålla dem på heder och samvete.

3. Oaktat sökandens ansvar skall de lärosäten som utfärdat ifrågavarande utbildningsbevis vara skyldiga att, på begäran av den sökande och i skäligen utsträckning, förse innehavaren, lärosätet eller de behöriga myndigheterna i det land där erkännande söks med relevanta upplysningar.

4. Parterna skall instruera eller uppmana alla lärosäten som ingår i deras utbildningssystem att tillmötesgå varje skäligen begäran om upplysningar som syftar till att bedöma utbildnings-

SÖ 2001: 46

purpose of assessing qualifications earned at the said institutions.

5. The responsibility to demonstrate that an application does not fulfil the relevant requirements lies with the body undertaking the assessment.

Article III.4

Each Party shall ensure, in order to facilitate the recognition of qualifications, that adequate and clear information on its education system is provided.

Article III.5

Decisions on recognition shall be made within a reasonable time limit specified beforehand by the competent recognition authority and calculated from the time all necessary information in the case has been provided. If recognition is withheld, the reasons for the refusal to grant recognition shall be stated, and information shall be given concerning possible measures the applicant may take in order to obtain recognition at a later stage. If recognition is withheld, or if no decision is taken, the applicant shall be able to make an appeal within a reasonable time limit.

Section IV

Recognition of qualifications giving access to higher education

Article IV.1

Each Party shall recognize the qualifications issued by other Parties meeting the general requirements for access to higher education in those Parties for the purpose of access to programmes belonging to its higher education system, unless a substantial difference can be shown between the general requirements for access in the Party in which the qualification was obtained and in the Party in which recognition of the qualification is sought.

Article IV.2

Alternatively, it shall be sufficient for a Party to enable the holder of a qualification issued in one of the other Parties to obtain an assessment of that qualification, upon request by the

bevis utfärdade av dessa lärosäten.

5. Ansvaret för att visa att en begäran inte uppfyller de relevanta kraven skall ligga hos det organ som gör bedömningen.

Artikel III.4

För att underlätta erkännandet av utbildningsbevis skall varje part tillse att korrekta och klara upplysningar om dess utbildningssystem tillhandahålls.

Artikel III.5

Erkännandebeslut skall fattas inom rimlig tid som skall ha angivits i förväg av den behöriga myndigheten för erkännande och som skall beräknas från den tidpunkt då alla nödvändiga upplysningar i ärendet har tillhandahållits. Om begäran om erkännande avslås, skall skälen härför anges och upplysningar lämnas om de åtgärder sökanden kan vidta för att få erkännande senare. Om begäran om erkännande avslås eller om inget beslut fattas, skall sökanden kunna överklaga inom skälig tid.

Avsnitt IV

Erkännande av utbildningsbevis om berättigar till tillträde till högre utbildning

Artikel IV.1

Varje part skall erkänna utbildningsbevis utfärdade av andra parter om de uppfyller de grundläggande behörighetskraven för högre utbildning i dessa parter för att bereda tillträde till utbildningar som ingår i deras system för högre utbildning, om inte en väsentlig skillnad kan visas mellan de grundläggande behörighetskraven i den part där beviset utfärdats och i den part där erkännande söks.

Artikel IV.2

Det skall alternativt vara tillräckligt att en part medger innehavaren av ett utbildningsbevis utfärdat i en annan part att på hans begäran få beviset bedömt, varvid bestämmelserna i ar-

SÖ 2001:46

holder, and the provisions of Article IV.1 shall apply *mutatis mutandis* to such a case.

Article IV.3

Where a qualification gives access only to specific types of institutions or programmes of higher education in the Party in which the qualification was obtained, each other Party shall grant holders of such qualifications access to similar specific programmes in institutions belonging to its higher education system, unless a substantial difference can be demonstrated between the requirements for access in the Party in the Party in which the qualification was obtained and the Party in which recognition of the qualification is sought.

Article IV.4

Where admission to particular higher education programmes is dependent on the fulfilment of specific requirements in addition to the general requirements for access, the competent authorities of the Party concerned may impose the additional requirements equally on holders of qualifications obtained in the other Parties or assess whether applicants with qualifications obtained in other Parties fulfil equivalent requirements.

Article IV.5

Where, in the Party in which they have been obtained, school leaving certificates give access to higher education only in combination with additional qualifying examinations as a prerequisite for access, the other Parties may make access conditional on these requirements or offer an alternative for satisfying such additional requirements within their own educational systems. Any State, the Holy See or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or at any time thereafter, notify one of the depositories that it avails itself of the provisions of this Article, specifying the Parties in regard to which it intends to apply this Article as well as the reasons therefore.

tikel IV.1 skall gälla i tillämplig utsträckning.

Artikel IV.3

I fall då ett utbildningsbevis berättigar till tillträde endast till vissa typer av lärosäten eller viss högre utbildning i den part där det utfärdats, skall de andra parterna bereda innehavaren av ett sådant bevis tillträde till liknande typer av utbildning vid lärosäten som ingår i deras system för högre utbildning, såvida inte en väsentlig skillnad kan visas mellan tillträdeskraven i den part där beviset utfärdats och i den part där erkännande av beviset söks.

Artikel IV.4

I fall då antagning till viss högre utbildning är beroende av att särskilda krav uppfylls utöver de grundläggande behörighetskraven, får den berörda partens behöriga myndigheter fordra att dessa ytterligare krav skall gälla även för innehavare av utbildningsbevis utfärdade i andra parter eller bedöma om sökande med utbildningsbevis utfärdade i andra parter uppfyller likvärdiga krav.

Artikel IV.5

I fall då avgångsbetyg från gymnasieskolan i den part där de har utfärdats berättigar till tillträde till högre utbildning endast i förening med ytterligare inträdesexamen, får andra parter göra tillträde till sina utbildningssystem beroende av samma tilläggskrav eller erbjuda alternativ till dessa tilläggskrav inom sina egna utbildningssystem. En stat, Heliga stolen och Europeiska gemenskapen får vid undertecknandet eller deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument eller vid vilken tidpunkt som helst därefter meddela en av depositarierna att den skall utnyttja bestämmelserna i denna artikel och ange de parter gentemot vilka den avser tillämpa denna artikel som skälen härför.

SÖ 2001: 46**Artikel IV.6**

Without prejudice to the provisions of Articles IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 and IV.5, admission to a given higher education institution, or to a given programme within such an institution, may be restricted or selective. In cases in which admission to a higher education institution and/or programme is selective, admission procedures should be designed with a view to ensuring that the assessment of foreign qualifications is carried out according to the principles of fairness and non-discrimination described in Section III.

Artikel IV.7

Without prejudice to the provisions of Articles IV.1, IV.2, IV.3, IV.4 and IV.5, admission to a given higher education institution may be made conditional on demonstration by the applicant of sufficient competence in the language or languages of instruction of the institution concerned, or in other specified languages.

Artikel IV.8

In the Parties in which access to higher education may be obtained on the basis of non-traditional qualifications, similar qualifications obtained in other Parties shall be assessed in a similar manner as non-traditional qualifications earned in the Party in which recognition is sought.

Artikel IV.9

For the purpose of admission to programmes of higher education, each Party may make the recognition of qualifications issued by foreign educational institutions operating in its territory contingent upon specific requirements of national legislation or specific agreements concluded with the Party of origin of such institutions.

Section V*Recognition of periods of study***Artikel V. 1**

Each Party shall recognize periods of study completed within the framework of a higher education programme in another Party. This re-

Artikel IV.6

Utan hinder av bestämmelserna i artikel IV.1–5 får antagningen till ett visst universitet, en viss högskola eller en viss utbildning vid ett sådant lärosäte vara begränsad eller selektiv. I de fall antagningen till visst universitet, viss högskola och/eller utbildning vid ett sådant lärosäte är selektiv, skall antagningsförfarandena utformas med sikte på att säkerställa att bedömningen av utländska utbildningsbevis görs i överensstämmelse med de principer om skälighet och icke diskriminering som beskrivs i avsnitt III.

Artikel IV.7

Utan hinder av bestämmelserna i artikel IV.1–5 får antagningen till ett visst universitet eller en viss högskola göras beroende av att sökanden kan uppvisa tillräckliga kunskaper i det eller de språk som används i undervisningen vid lärosätet i fråga eller i andra angivna språk.

Artikel IV.8

I de parter i vilka tillträde till högre utbildning kan beredas med stöd av icke traditionella kvalifikationer skall liknande kvalifikationer från andra länder bedömas på samma sätt som sådana kvalifikationer bedöms i den part där erkännande söks.

Artikel IV.9

Varje part får avseende antagning till viss högre utbildning göra erkännandet av utbildningsbevis som utfärdats av utländska läroanstalter som är verksamma inom dess territorium beroende av särskilda krav i den nationella lagstiftningen eller av särskilda avtal som ingåtts med den part som är ursprungsland för de berörda läroanstalterna.

Avsnitt V*Erkännande av studieperioder***Artikel V.1**

Varje part skall erkänna studieperioder som fullgjorts inom ramen för högre utbildning i en annan part. Detta erkännande skall omfatta så-

SÖ 2001:46

cognition shall comprise such periods of study towards the completion of a higher education programme in the Party in which recognition is sought, unless substantial differences can be shown between the periods of study completed in another Party and the part of the higher education programme which they would replace in the Party in which recognition is sought.

Article V.2

Alternatively, it shall be sufficient for a Party to enable a person who has completed a period of study within the framework of a higher education programme in another Party to obtain an assessment of that period of study, upon request by the person concerned, and the provisions of Article V.1 shall apply *mutatis mutandis* to such a case.

Article V.3

In particular, each Party shall facilitate recognition of periods of study when:

a) there has been a previous agreement between, on the one hand, the higher education institution or the competent authority responsible for the relevant period of study and, on the other hand, the higher education institution or the competent recognition authority responsible for the recognition that is sought; and

b) the higher education institution in which the period of study has been completed has issued a certificate or transcript of academic records attesting that the student has successfully completed the stipulated requirements for the said period of study.

Section VI

Recognition of higher education qualifications

Article VI.1

To the extent that a recognition decision is based on the knowledge and skills certified by the higher education qualification, each Party shall recognize the higher education qualifications conferred in another Party, unless a substantial difference can be shown between the qualification for which recognition is sought

dana studieperioder som syftar till att fullgöra högre utbildning i den part där erkännande söks, såvida inte väsentliga skillnader kan visas mellan de studieperioder som fullgjorts i en annan part och den del av den högre utbildningen som dessa perioder skulle ersätta i den part där erkännande söks.

Artikel V.2

Det skall alternativt vara tillräckligt att en part medger den som har fullgjort en studieperiod inom ramen för högre utbildning i en annan part att på hans begäran få denna studieperiod bedömd, varvid bestämmelserna i artikel V.1 skall gälla i tillämplig utsträckning.

Artikel V.3

Varje part skall särskilt underlätta erkännande av studieperioder i fall då

a) det finns en tidigare överenskommelse mellan å ena sidan det lärosäte eller det behöriga organ som är ansvarigt för ifrågavarande studieperiod och å andra sidan det lärosäte eller det behöriga organ för erkännande som är ansvarigt för det erkännande som söks, och

b) det lärosäte vid vilket studieperioden har fullgjorts har utfärdat ett bevis om eller en sammanställning av studieresultat som styrker att studeranden med godkänt resultat har uppfyllt de ställda fordringarna för studieperioden i fråga.

Avsnitt VI

Erkännande av bevis avseende högre utbildning

Artikel VI.1

I den mån ett erkännandebeslut grundas på de kunskaper och färdigheter som intygas i ett bevis avseende högre utbildning, skall varje part erkänna detta avseende högre utbildning utfärdat i en annan part, såvida inte en väsentlig skillnad kan visas mellan det utbildningsbevis för vilket erkännande söks och motsvarande

SÖ 2001: 46

and the corresponding qualification in the Party in which recognition is sought.

Article VI.2

Alternatively, it shall be sufficient for a Party to enable the holder of a higher education qualification issued in one of the other Parties to obtain an assessment of that qualification, upon request by the holder, and the provisions of Article VI.1 shall apply *mutatis mutandis* to such a case.

Article VI.3

Recognition in a Party of a higher education qualification issued in another Party shall have one or both of the following consequences:

a) access to further higher education studies, including relevant examinations, and/or to preparations for the doctorate, on the same conditions as those applicable to holders of qualifications of the Party in which recognition is sought;

b) the use of an academic title, subject to the laws and regulations of the Party or a jurisdiction thereof, in which recognition is sought.

In addition, recognition may facilitate access to the labour market subject to laws and regulations of the Party, or a jurisdiction thereof, in which recognition is sought.

Article VI.4

An assessment in a Party of a higher education qualification issued in another Party may take the form of:

a) advice for general employment purposes;

b) advice to an educational institution for the purpose of admission into its programmes;

c) advice to any other competent recognition authority.

Article VI.5

Each Party may make the recognition of higher education qualifications issued by foreign educational institutions operating in its territory contingent upon specific requirements of national legislation or specific agreements concluded with the Party of origin of such institutions.

utbildningsbevis i den part där erkännande söks.

Artikel VI.2

Det skall alternativt vara tillräckligt att en part medger innehavaren av ett bevis avseende högre utbildning utfärdat i en annan part att på hans begäran få beviset bedömt, varvid bestämmelserna i artikel VI.1 skall gälla i tillämplig utsträckning.

Artikel VI.3

En parts erkännande av ett bevis avseende högre utbildning utfärdat i en annan part skall ha endera eller båda av dessa följdverkningar.

a) tillträde till fortsatta högre studier inklusive tillhörande inträdes och/eller förberedelse för doktorandstudier på samma villkor som de som gäller för innehavare av utbildningsbevis från den part där erkännande söks,

b) användning av en akademisk titel under iakttagande av lagar och författningar i den part eller under den parts jurisdiktion där erkännande söks.

Erkännandet kan dessutom underlätta tillträde till arbetsmarknaden under iakttagande av lagar och författningar i den part eller under den parts jurisdiktion där erkännande söks.

Artikel VI.4

En parts bedömning av ett bevis avseende högre utbildning utfärdat i en annan part kan utmynna i något av följande:

a) Ett utlåtande avsett för yrkesutövning i allmänhet.

b) Ett utlåtande riktat till ett lärosäte med syfte på antagning till dess utbildningar.

c) Ett utlåtande riktat till en annan behörig myndighet för erkännande.

Artikel VI.5

Varje part får göra erkännandet av bevis avseende högre utbildning utfärdade av ett utländskt lärosäte som är verksamt inom dess territorium beroende av särskilda krav i sin nationella lagstiftning eller särskilda avtal som ingåtts med den part som är ursprungsland för lärosätet i fråga.

Section VII

Recognition of qualifications held by refugees, displaced persons and persons in a refugee-like situation

Article VII

Each Party shall take all feasible and reasonable steps within the framework of its education system and in conformity with its constitutional, legal, and regulatory provisions to develop procedures designed to assess fairly and expeditiously whether refugees, displaced persons and persons in a refugee-like situation fulfil the relevant requirements for access to higher education, to further higher education programmes or to employment activities, even in cases in which the qualifications obtained in one of the Parties cannot be proven through documentary evidence.

Section VIII

Information on the assessment of higher education institutions and programmes

Article VIII.1

Each Party shall provide adequate information on any institution belonging to its higher education system, and on any programme operated by these institutions, with a view to enabling the competent authorities of other Parties to ascertain whether the quality of the qualifications issued by these institutions justifies recognition in the Party in which recognition is sought. Such information shall take the following form:

a) in the case of Parties having established a system of formal assessment of higher education institutions and programmes: information on the methods and results of this assessment, and of the standards of quality specific to each type of higher education institution granting, and to programmes leading to, higher education qualifications;

b) in the case of Parties which have not established a system of formal assessment of higher education institutions and programmes: information on the recognition of the various qualifications obtained at any higher education

Avsnitt VII

Erkännande av utbildningsbevis utfärdade för flyktingar, tvångsförflyttade personer och personer i flyktingliknande förhållanden

Artikel VII

Varje part skall vidta alla möjliga och skäliga åtgärder inom ramen för sitt utbildningssystem och i enlighet med sina konstitutionella, rättsliga och administrativa bestämmelser för att utforma förfaranden för att rättvist och snabbt bedöma om flyktingar, tvångsförflyttade personer och personer i flyktingliknande förhållanden uppfyller de gällande kraven för tillträde till högre utbildning, fortsättning av studier i viss högre utbildning eller yrkesutövning även i de fall då de kvalifikationer som har erhållits i en part inte kan styrkas med handlingar.

Avsnitt VIII

Information om bedömning av universitet/högskola och högre utbildningar

Artikel VIII.1

Varje part skall tillhandahålla adekvat information om alla lärosäten som ingår i dess system för högre utbildning och om alla de utbildningar som dessa lärosäten genomför för att göra det möjligt för de behöriga myndigheterna i andra parter att bedöma om kvaliteten på utbildningsbevis utfärdade av dessa lärosäten berättigar till erkännande i den part där erkännande söks. Denna information skall utformas enligt följande:

a) För parter som har infört ett officiellt system för bedömning av universitet/högskolor och högre utbildningar: information om metodiken för och resultaten av denna bedömning och om de kvalitetsnormer som gäller för varje typ av universitet/högskola som utfärdar utbildningsbevis och för utbildningar som berättigar till sådana utbildningsbevis.

b) För parter som inte har infört ett officiellt system för bedömning av universitet/högskolor och högre utbildningar: information om erkännande av de olika utbildningsbevis som har utfärdats av universitet/högskolor eller högre ut-

SÖ 2001: 46

institution, or within any higher education programme, belonging to their education systems.

Article VIII.2

Each Party shall make adequate provisions for the development, maintenance and provisions of:

a) an overview of the different types of higher education institutions belonging to its higher education system, with the typical characteristics of each type of institution;

b) a list of recognized institutions (public and private) belong to its higher education system, indicating their powers to award different types of qualifications and the requirements for gaining access to each type of institution and programme;

c) a description of higher education programmes;

d) a list of educational institutions located outside its territory which the Party considers as belonging to its education system.

Section IX*Information on recognition matters***Article IX.1**

In order to facilitate the recognition of qualifications concerning higher education, the Parties undertake to establish transparent systems for the complete description of the qualifications obtained.

Article IX.2

1. Acknowledging the need for relevant, accurate and up-to-date information, each Party shall establish or maintain a national information centre and shall notify one of the depositaries of its establishment, or of any changes affecting it.

2. In each Party, the national information centre shall:

a) facilitate access to authoritative and accurate information on the higher education system and qualifications of the country in which it is located;

b) facilitate access to information on the higher education systems and qualifications of the other Parties;

bildningar som ingår i deras system för högre utbildning.

Artikel VIII.2

Varje part skall vidta lämpliga åtgärder för att upprätta, upprätthålla och tillhandahålla

a) en beskrivning av de olika typer av universitet/högskolor som ingår i dess system för högre utbildning med uppgift om särskilda karakteristika för varje typ av lärosäte,

b) en förteckning över de erkända (offentliga och privata) lärosäten som ingår i dess system för högre utbildning med uppgift om dessas behörighet att utfärda olika typer av utbildningsbevis och om behörighetskraven för tillträde till varje typ av lärosäte och utbildning,

c) en beskrivning över högre utbildningar,

d) en förteckning över de lärosäten utanför dess territorium som parten betraktar såsom tillhörande dess utbildningssystem.

Avsnitt IX*Information om erkännande frågor***Artikel IX.1**

För att underlätta erkännande av bevis avseende högre utbildning åtar sig parterna att upprätta tydliga system för en fullständig beskrivning av utfärdade utbildningsbevis.

Artikel IX.2

1. Varje part skall med utgångspunkt i behovet av relevant, riktig och aktuell information upprätta eller bibehålla ett nationellt informationscentrum och meddela en av depositarierna om att ett sådant centrum har upprättats och om förändringar som berör det.

2. I varje part skall informationscentret

a) underlätta tillgång till tillförlitlig och korrekt information om systemet och tillträdeskraven avseende högre utbildning i det land där systemet är beläget,

b) underlätta tillgång till information om system och tillträdeskrav avseende högre utbildning i de andra parterna,

SÖ 2001:46

c) give advice or information on recognition matters and assessment of qualifications, in accordance with national laws and regulations.

3. Every national information centre shall have at its disposal the necessary means to enable it to fulfil its functions.

Article IX.3

The Parties shall promote, through the national information centres or otherwise, the use of the UNESCO/Council of Europe Diploma Supplement or any other comparable document by the higher education institutions of the Parties.

Section X

Implementation mechanisms

Article X.1

The following bodies shall oversee, promote and facilitate the implementation of the Convention:

a) the Committee of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region;

b) the European Network of National Information Centres on academic mobility and recognition (the ENIC Network), established by decision of the Committee of Ministers of the Council of Europe on 9 June 1994 and the UNESCO Regional Committee for Europe on 18 June 1994.

Article X.2

1. The Committee of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region (hereafter referred to as "the Committee") is hereby established. It shall be composed of one representative of each Party

2. For the purposes of Article X.2, the term "Party" shall not apply to the European Community.

3. The States mentioned in Article XI.1.1 and the Holy See, if they are not Parties to this Convention, the European Community and the President of the ENIC Network may participate in the meetings of the Committee as obser-

c) ge råd och information om erkännandefrågor och bedömning av utbildningsbevis i enlighet med nationella lagar och bestämmelser.

3. Varje nationellt informationscentrum skall disponera över de medel som är nödvändiga för att det skall kunna utföra sina uppgifter.

Artikel IX.3

Parterna skall genom dessa nationella informationscentra eller på annat sätt främja att Unescos och Europarådets *Diploma Supplement* eller annat likvärdigt dokument används av parternas universitet/högskolor.

Avsnitt X

Mekanismer för genomförande

Artikel X.1

Följande organ skall övervaka, främja och underlätta konventionens genomförande:

a) Kommittén för konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen.

b) Europeiska nätverket av nationella informationscentra för akademisk rörlighet och erkännande (*ENIC-nätverket*), upprättat genom beslut av Europarådets ministerkommitté den 9 juni 1994 och Unescos regionala kommitté för Europa den 18 juni 1994.

Artikel X.2

1. Härmed inrättas kommittén för konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen (nedan kallad "kommittén"). Kommittén skall bestå av en företrädare för varje part.

2. I den mening som avses i artikel X.2 skall termen "part" inte gälla Europeiska gemenskapen.

3. De stater som nämns i artikel XI.1.1 och Heliga stolen – om de inte är parter i denna konvention –, Europeiska gemenskapen samt ordföranden i ENIC-nätverket skall ha rätt att delta i kommitténs möten som observatörer.

SÖ 2001: 46

vers. Representatives of governmental and non-governmental organizations active in the field of recognition in the region may also be invited to attend meetings of the Committee as observers.

4. The President of the UNESCO Regional Committee for the Application of the Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region shall also be invited to participate in the meetings of the Committee as an observer.

5. The Committee shall promote the application of this Convention and shall oversee its implementation. To this end it may adopt, by a majority of the Parties, recommendations, declarations, protocols and models of good practice to guide the competent authorities of the Parties in their implementation of the Convention and in their consideration of applications for the recognition of higher education qualifications. While they shall not be bound by such texts, the Parties shall use their best endeavours to apply them, to bring the texts to the attention of the competent authorities and to encourage their application. The Committee shall seek the opinion of the ENIC Network before making its decisions.

6. The Committee shall report to the relevant bodies of the council of Europe and UNESCO.

7. The Committee shall maintain links to the UNESCO Regional Committees for the Application of Conventions on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education adopted under the auspices of UNESCO.

8. A majority of the Parties shall constitute a quorum.

9. The Committee shall adopt its Rules of Procedure. It shall meet in ordinary session at least every three years. The Committee shall meet for the first time within a year of the entry into force of this Convention.

10. The Secretariat of the Committee shall be entrusted jointly to the Secretary General of the Council of Europe and to the Director-General of UNESCO.

Företrädare för regeringsorgan och enskilda organisationer som är verksamma med erkännande-frågor på det regionala planet får också inbjudas att delta i kommitténs möten som observatörer.

4. Ordföranden i Unescos regionala kommitté för tillämpning av konventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen skall också inbjudas att delta i kommitténs möten som observatör.

5. Kommittén skall främja denna konventions tillämpning och övervaka dess genomförande. För detta ändamål får den med en majoritet av parterna anta rekommendationer, förklaringar, protokoll och modeller som skall tjäna som vägledning för parternas behöriga myndigheter vid deras genomförande av konventionen och vid bedömning av ansökningar om erkännande av bevis avseende högre utbildning. Parterna skall visserligen inte vara bundna av sådana texter, men likväl anstränga sig att tillämpa dem, fästa de behöriga myndigheternas uppmärksamhet på dem samt befrämja deras tillämpning. Kommittén skall före sina avgöranden inhämta yttrande av ENIC-nätverket.

6. Kommittén skall rapportera till berörda organ inom Europarådet och Unesco.

7. Kommittén skall hålla kontakt med Unescos regionala kommittéer för tillämpning av de konventioner om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning som antagits under Unescos överinseende.

8. Kommittén skall vara beslutsamlig om flertalet parter är närvarande.

9. Kommittén skall anta sin arbetsordning. Den skall hålla ordinarie möte minst vart tredje år. Kommittén skall mötas för första gången inom ett år efter denna konventions ikraftträdande.

10. Europarådets generalsekreterare och Unescos generaldirektör skall gemensamt svara för kommitténs sekretariatsfunktioner.

Article X.3

1. Each Party shall appoint as a member of the European network of national information centres on academic mobility and recognition (the ENIC Network) the national information centre established or maintained under Article IX.2. In cases in which more than one national information centre is established or maintained in a Party under Article IX.2, all these shall be members of the Network, but the national information centres concerned shall dispose of only one vote.

2. The ENIC Network shall, in its composition restricted to national information centres of the Parties to this Convention, uphold and assist the practical implementation of the Convention by the competent national authorities. The Network shall meet at least once a year in plenary session. It shall elect its President and Bureau in accordance with its terms of reference.

3. The Secretariat of the ENIC Network shall be entrusted jointly to the Secretary General of the Council of Europe and to the Director-General of UNESCO.

4. The Parties shall cooperate, through the ENIC Network, with the national information centres of other Parties, especially by enabling them to collect all information of use to the national information centres in their activities relating to academic recognition and mobility.

Section XI

Final clauses

Article XI.1

1. This Convention shall be open for signature by

- a) the member States of the Council of Europe;
- b) the member States of the UNESCO Europe Region;
- c) any other signatory, contracting State or party to the European Cultural Convention of the Council of Europe and/or to the UNESCO Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region,

Artikel X.3

1. Varje part skall till medlem av Europeiska nätverket av nationella informationscentra för akademisk rörlighet och erkännande (ENIC-nätverket) utse det nationella informationscentrum som har upprättats eller bibehållits med stöd av artikel IX.2. I fall då mer än ett nationellt informationscentrum har upprättats eller bibehållits i en part med stöd av artikel IX.2, skall de alla vara medlemmar av nätverket, men ifrågakavande nationella informationscentra skall endast ha en röst.

2. ENIC-nätverket skall, i den sammansättning i vilken endast konventionsparternas nationella informationscentra ingår, stödja och assistera de behöriga nationella myndigheterna vid konventionens praktiska genomförande. Nätverket skall mötas minst en gång per år i plenum. Det skall välja sin ordförande och sitt presidium i enlighet med sitt mandat.

3. Europarådets generalsekreterare och Unescos generaldirektör skall gemensamt svara för ENIC-nätverkets sekretariatsfunktioner.

4. Parterna skall genom ENIC-nätverket samarbeta med de andra parternas nationella informationscentra, särskilt genom att göra det möjligt för dem att inhämta alla information som de behöver i sin verksamhet i fråga om akademiskt erkännande och rörlighet.

Avsnitt XI

Slutbestämmelser

Artikel XI.1

1. Denna konvention skall stå öppen för undertecknande av

- a) Europarådets medlemsstater,
- b) medlemsstaterna i Unescos Europaregion och
- c) varje annan signatär, fördragsslutande stat eller part i Europarådets europeiska kulturkonvention och/eller Unescokonventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen.

SÖ 2001: 46

which have been invited to the Diplomatic Conference entrusted with the adoption of this Convention.

2. These States and the Holy See may express their consent to be bound by:

a) signature without reservation as to ratification, acceptance or approval; or

b) signature, subject to ratification, acceptance or approval, followed by ratification, acceptance or approval; or

c) accession.

3. Signatures shall be made with one of the depositories. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with one of the depositories.

Article XI.2

This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of the period of one month after five States, including at least three member States of the Council of Europe and/or the UNESCO Europe Region, have expressed their consent to be bound by the Convention. It shall enter into force for each other State on the first day of the month following the expiration of the period of one month after the date of expression of its consent to be bound by the Convention.

Article XI.3

1. After the entry into force of this Convention, any State other than those falling into one of the categories listed under Article XI.1 may request accession to this Convention. Any request to this effect shall be addressed to one of the depositories, who shall transmit it to the Contracting States at least three months before the meeting of the Committee of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. The depositary shall also inform the Committee of Ministers of the Council of Europe and the Executive Board of UNESCO.

2. The decision to invite a State which so requests to accede to this Convention shall be taken by a two-thirds majority of the Parties.

3. After the entry into force of this Conven-

tion, som har inbjudits att delta i den diplomatkonferens som är ansvarig för antagandet av denna konvention.

2. Dessa stater och Heliga stolen kan uttrycka sitt samtycke till att vara bundna på följande sätt:

a) Genom undertecknande utan förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande.

b) Genom undertecknande med förbehåll för ratifikation, godtagande eller godkännande följt av ratifikation, godtagande eller godkännande.

c) Genom anslutning.

3. Undertecknande skall ske hos en av depositarierna. Ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument skall deponeras hos en av depositarierna.

Artikel XI.2

Denna konvention träder i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad räknat från den dag då fem stater, däribland minst tre medlemsstater i Europarådet och/eller i Unescos Europaregion, har uttryckt sitt samtycke till att vara bundna av den. Konventionen skall träda i kraft för varje annan stat den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad räknat från den dag då staten uttryckte sitt samtycke till att vara bunden av konventionen.

Artikel XI.3

1. När konventionen har trätt i kraft får andra stater än de stater som ingår i någon av de kategorier som uppräknas i artikel XI.1 ansöka om anslutning till konventionen. En sådan ansökan skall riktas till en av depositarierna, som skall vidarebefordra den till parterna senast tre månader före mötet med kommittén för konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen. Depositionen skall också meddela Europarådets ministerkommitté och Unescos verkställande organ.

2. Beslut att inbjuda en stat som har ansökt därom att ansluta sig till konventionen skall fattas med en majoritet av två tredjedelar av parterna.

3. Efter konventionens ikraftträdande får

SÖ 2001:46

tion the European Community may accede to it following a request by its member States, which shall be addressed to one of the depositories. In this case, Article XI.3.2 shall not apply.

4. In respect of any acceding States or the European Community, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of the period of one month after the deposit of the instrument of accession with one of the depositories.

Article XI.4

1. Parties to this Convention which are at the same time party to one or more of the following Conventions:

- European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities (1953, ETS 15), and its Protocol (1964, ETS 49);
- European Convention on the Equivalence of Periods of University Study (1956, ETS 21);
- European Convention on the Academic Recognition of University Qualifications (1959, ETS 32);
- International Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education in the Arab and European States bordering on the Mediterranean (1976);
- Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees concerning Higher Education in the States belonging to the Europe Region (1979);
- European Convention on the General Equivalence of Periods of University Study (1990, ETS 138),
 - a) shall apply the provisions of the present Convention in their mutual relations;
 - b) shall continue to apply the above mentioned Conventions to which they are a party in their relations with other States party to those Conventions but not to the present Convention.

2. The Parties to this Convention undertake to abstain from becoming a party to any of the Conventions mentioned in paragraph 1, to which they are not already a party, with the exception of the International Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees

Europeiska gemenskapen ansluta sig till den efter ansökan från dess medlemsstater riktad till någon av depositarierna. I det fallet skall artikel XI.3.2 inte gälla.

4. För de stater som ansluter sig till konventionen eller Europeiska gemenskapen skall den träda i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad räknat från dagen för deponeringen av anslutningsinstrumentet hos någon av depositarierna.

Artikel XI.4

1. De parter i denna konvention, som även är parter i en eller flera av följande konventioner:

- Europeiska konventionen rörande likvärdighet av betyg för tillträde till universitet (1953, ETS nr 15) och dess protokoll (1964, ETS nr 49),
- Europeiska konventionen rörande likvärdighet av studieperioder vid universitet (1956, ETS nr 21),
- Europeiska konventionen rörande erkännande av universitetsexamina för tillträde till fortsatta akademiska studier (1959, ETS nr 32),
- Internationella konventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i de arabiska och europeiska medelhavsstaterna (1976),
- Konventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i stater som tillhör Europaregionen (1979),
- Europeiska konventionen om allmän likvärdighet av studieperioder inom högskolan (1990, ETS nr 138),
 - a) skall tillämpa bestämmelserna i denna konvention i sina inbördes förbindelser och
 - b) fortsätta att tillämpa de ovannämnda konventionerna i vilka de är parter i sina förbindelser med andra stater som också är parter i dem men inte i denna konvention.

2. Parterna i denna konvention förbinder sig att avstå från att bli parter i den konventioner som nämns i punkt 1 i vilka de inte redan är parter med undantag för Internationella konventionen om erkännande av studier, diplom och examina avseende högre utbildning i de

SÖ 2001: 46

in Higher Education in the Arab and European States bordering on the Mediterranean.

Article XI.5

1. Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2. Any State may, at any later date, by a declaration addressed to one of the depositories, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of receipt of such declaration by the depositary.

3. Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to one of the depositaries. The withdrawal shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of one month after the date of receipt of such notification by the depositary.

Article XI.6

1. Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to one of the depositaries.

2. Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of twelve months after the date of receipt of the notification by the depositary. However, such denunciation shall not affect recognition decisions taken previously under the provisions of this Convention.

3. Termination or suspension of the operation of this Convention as a consequence of a violation by a Party of a provision essential to the accomplishment of the object or purpose of this Convention shall be addressed in accordance with international law.

Article XI.7

1. Any State, the Holy See or the European Community may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification,

arabiska och europeiska medelhavsstaterna.

Artikel XI.5

1. En stat får vid undertecknandet eller deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument ange för vilket territorium eller vilka territorier denna konvention skall gälla.

2. En stat får därefter vid vilken tidpunkt som helst genom en förklaring till någon av depositarierna utsträcka tillämpningen av denna konvention till annat territorium som anges i en sådan förklaring. Konventionen skall träda i kraft avseende ett sådant territorium den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad räknat från den dag då depositarien mottog en sådan förklaring.

3. En förklaring med stöd av punkterna 1 och 2 i denna artikel får återkallas med avseende på territorier som anges i en sådan förklaring genom ett meddelande riktat till någon av depositarierna. Återkallandet skall träda i kraft den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om en månad räknat från den dag då depositarien mottog ett sådant meddelande.

Artikel XI.6

1. En part får vid vilken tidpunkt som helst säga upp denna konvention genom att meddelande riktat till någon av depositarierna.

2. En sådan uppsägning skall gälla från och med den första dagen i den månad som följer efter utgången av en tid om tolv månader räknat från den dag då depositarien mottog meddelandet. En sådan uppsägning skall dock inte inverka på erkännandebeslut som fattats dessförinnan med stöd av konventionens bestämmelser.

3. Vid upphörande eller tillfälligt upphävande av konventionens verkan till följd av att en part brutit mot en bestämmelse som är nödvändig för att genomföra konventionens ändamål eller syfte skall folkrättsliga regler tillämpas.

Artikel XI.7

1. Varje stat, Heliga stolen och Europeiska gemenskapen får vid undertecknandet eller deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-,

SÖ 2001:46

acceptance or approval or accession, declare that it reserves the right not to apply, in whole or in part, one or more of the following Articles of this Convention:

Article IV.8

Article V.3

Article VI.3

Article VIII.2

Article IX.3

No other reservation may be made:

2. Any Party which has made a reservation under the preceding paragraph may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to one of the depositories. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the depositary.

3. A Party which has made a reservation in respect of a provision of this Convention may not claim the application of that provision by any other Party; it may, however, if its reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

Article XI.8

1. Draft amendments to this Convention may be adopted by the committee of the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region by a two-thirds majority of the Parties. Any draft amendment so adopted shall be incorporated into a Protocol to this Convention. The Protocol shall specify the modalities for its entry into force which, in any event, shall require the expression of consent by the Parties to be bound by it.

2. No amendment may be made to Section III of this Convention under the procedure of paragraph 1 above.

3. Any proposal for amendments shall be communicated to one of the depositaries, who shall transmit it to the Parties at least three months before the meeting of the Committee. The depositary shall also inform the Committee of Ministers of the Council of Europe and the Executive Board of UNESCO.

Article XI.9

1. The Secretary General of the Council of Europe and the Director-General of the United

godkännande- eller anslutningsinstrument förklara att den förbehåller sig rätten att helt eller delvis avstå från att tillämpa en eller flera av följande artiklar i konventionen:

Artikel IV.8

Artikel V.3

Artikel VI.3

Artikel VIII.2

Artikel IX.3

Ingen annan reservation får göras.

2. En part som har gjort en reservation med stöd av föregående punkt får helt eller delvis återta denna genom ett meddelande riktat till en av depositarierna. Återtagandet skall träda i kraft den dag då depositarien mottar ett sådant meddelande.

3. En part som har gjort en reservation med avseende på en bestämmelse i denna konvention får inte kräva att bestämmelsen skall tillämpas av en annan part; om dess reservation är partiell eller försedd med förbehåll, får parten dock kräva att bestämmelsen skall tillämpas i samma mån som den själv har antagit den.

Artikel XI.8

1. Förslag till ändringar av konventionen får antas av kommittén för konventionen om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen med två tredjedels majoritet av parterna. Ändringsförslag som antagits på detta sätt skall inlemmas i ett protokoll till konventionen. I protokollet skall anges sättet för ändringarnas ikraftträdande, vilket under alla förhållanden skall fordra att parterna uttrycker sitt medgivande till att bli bundna av det.

2. Ingen ändring i avsnitt III i denna konvention får göras med stöd av förfarandet i punkt 1 i denna artikel.

3. Ändringsförslag skall framföras till en av depositarierna som skall vidarebefordra dem till parterna senast tre månader före kommitténs möte. Depositarien skall också meddela Europarådets ministerkommitté och Unescos verkställande organ.

Artikel XI.9

1. Europarådets generalsekreterare och Unescos generaldirektör skall vara depositarier

SÖ 2001: 46

Nations Educational, Scientific and Cultural Organization shall be the depositories of this Convention.

2. The depositary with whom an act, notification or communication has been deposited shall notify the Parties to this Convention, as well as the other member States of the Council of Europe and/or of the UNESCO Europe Region of:

- a) any signature;
- b) the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval, or accession;
- c) any date of entry into force of this Convention in accordance with the provisions of Articles XI.2 and XI.3.4;
- d) any reservation made in pursuance of the provisions of Article XI.7 and the withdrawal of any reservations made in pursuance of the provisions of Article XI.7;
- e) any denunciation of this Convention in pursuance of Article XI.6;
- f) any declarations made in accordance with the provisions of Article II.1, or of Article II.2;
- g) any declarations made in accordance with the provisions of Article IV.5;
- h) any request for accession made in accordance with the provisions of Article XI.3;
- i) any proposal made in accordance with the provisions of Article XI.8;
- j) any other act, notification or communication relating to this Convention.

3. The depositary receiving a communication or making a notification in pursuance of the provisions of this Convention shall immediately inform the other depositary thereof.

In witness thereof the undersigned representatives, being duly authorized, have signed this Convention

Done at Lisbon on 11 April 1997, in the English, French, Russian and Spanish languages, the four texts being equally authoritative, in two copies, one of which shall be deposited in the archives of the Council of Europe and the other in the archives of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. A certified copy shall be sent to all the States referred to in Article XI.1, to the Holy See and to the European Community and to the Secretariat of the United Nations.

för denna konvention.

2. Den depositarie hos vilken har deponerats en handling, en notifikation eller ett meddelande skall meddela konventionsstaterna och de andra medlemsstaterna i Europarådet och/eller Unescos Europaregion följande:

- a) Undertecknanden.
- b) Deponering av ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument.
- c) Datum för denna konventions ikraftträdande i enlighet med bestämmelserna i artiklarna XI.2 och XI.3.3.
- d) Reservationer gjorda med stöd av bestämmelserna i artikel XI.7 och återtagande av reservationer med stöd av bestämmelserna i artikel XI.7.
- e) Uppsägningar av konventionen med stöd av artikel XI.6.
- f) Förklaringar avgivna med stöd av bestämmelserna i artikel II.1 eller II.2.
- g) Förklaringar avgivna med stöd av bestämmelserna i artikel IV.5.
- h) Ansökningar om anslutning med stöd av bestämmelserna i artikel XI.3.
- i) Förslag framlagda med stöd av bestämmelserna i artikel XI.8.
- j) Andra handlingar, notifikationer och meddelanden avseende denna konvention.

3. Den depositarie som mottar ett meddelande eller gör en notifikation med stöd av bestämmelserna i denna konvention skall omedelbart underrätta den andra depositarien därom.

Till bekräftelse härav har undertecknande företrädare, som därtill är vederbörligen bemyndigade, undertecknat denna konvention.

Upprättad i Lissabon den 11 april 1997 på engelska, franska, ryska och spanska språken, vilka fyra texter är lika giltiga, i två exemplar, varav det ena skall deponeras i Europarådets arkiv och det andra i arkivet hos Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur. En bestyrkt avskrift skall tillställas alla de stater som avses i artikel XI.1, Heliga stolen, Europeiska gemenskapen och Förenta nationernas sekretariat.

Bilaga 2

The Bologna Declaration of 19 June 1999

Joint declaration of the European Ministers of Education

The European process, thanks to the extraordinary achievements of the last few years, has become an increasingly concrete and relevant reality for the Union and its citizens. Enlargement prospects together with deepening relations with other European countries, provide even wider dimensions to that reality. Meanwhile, we are witnessing a growing awareness in large parts of the political and academic world and in public opinion of the need to establish a more complete and far-reaching Europe, in particular building upon and strengthening its intellectual, cultural, social and scientific and technological dimensions.

A Europe of Knowledge is now widely recognised as an irreplaceable factor for social and human growth and as an indispensable component to consolidate and enrich the European citizenship, capable of giving its citizens the necessary competences to face the challenges of the new millennium, together with an awareness of shared values and belonging to a common social and cultural space.

The importance of education and educational co-operation in the development and strengthening of stable, peaceful and democratic societies is universally acknowledged as paramount, the more so in view of the situation in South East Europe.

The Sorbonne declaration of 25th of May 1998, which was underpinned by these considerations, stressed the Universities' central role in developing European cultural dimensions. It emphasised the creation of the European area of higher education as a key way to promote citizens' mobility and employability and the Continent's overall development.

Several European countries have accepted the invitation to commit themselves to achieving the objectives set out in the declaration, by signing it or expressing their agreement in principle. The direction taken by several higher education reforms launched in the meantime in Europe has proved many Governments' determination to act.

European higher education institutions, for their part, have accepted the challenge and taken up a main role in constructing the European area of higher education, also in the wake of the fundamental principles laid down in the Bologna Magna Charta Universitatum of 1988. This is of the highest importance, given that Universities' independence and autonomy ensure that higher education and research systems continuously adapt to changing needs, society's demands and advances in scientific knowledge.

The course has been set in the right direction and with meaningful purpose. The achievement of greater compatibility and comparability of the systems of higher education nevertheless requires continual momentum in order to be fully accomplished. We need to support it through promoting concrete measures to achieve tangible forward steps. The 18th June meeting saw participation by authoritative experts and scholars from all our countries and provides us with very useful suggestions on the initiatives to be taken.

We must in particular look at the objective of increasing the international competitiveness of the European system of higher

education. The vitality and efficiency of any civilisation can be measured by the appeal that its culture has for other countries. We need to ensure that the European higher education system acquires a world-wide degree of attraction equal to our extraordinary cultural and scientific traditions.

While affirming our support to the general principles laid down in the Sorbonne declaration, we engage in co-ordinating our policies to reach in the short term, and in any case within the first decade of the third millennium, the following objectives, which we consider to be of primary relevance in order to establish the European area of higher education and to promote the European system of higher education world-wide:

Adoption of a system of **easily readable and comparable degrees**, also through the implementation of the Diploma Supplement, in order to promote European citizens employability and the international competitiveness of the European higher education system

Adoption of a system essentially based on **two main cycles**, undergraduate and graduate. Access to the second cycle shall require successful completion of first cycle studies, lasting a minimum of three years. The degree awarded after the first cycle shall also be relevant to the European labour market as an appropriate level of qualification. The second cycle should lead to the master and/or doctorate degree as in many European countries.

Establishment of a **system of credits** - such as in the ECTS system - as a proper means of promoting the most widespread student mobility. Credits could also be acquired in non-higher education contexts, including lifelong learning, provided they are recognised by receiving Universities concerned.

Promotion of **mobility** by overcoming obstacles to the effective exercise of free movement with particular attention to:

- for students, access to study and training opportunities and to related services

- for teachers, researchers and administrative staff, recognition and valorisation of periods spent in a European context researching, teaching and training, without prejudicing their statutory rights.

Promotion of **European co-operation in quality assurance** with a view to developing comparable criteria and methodologies.

Promotion of the **necessary European dimensions in higher education**, particularly with regards to curricular development, interinstitutional co-operation, mobility schemes and integrated programmes of study, training and research.

We hereby undertake to attain these objectives - within the framework of our institutional competences and taking full respect of the diversity of cultures, languages, national education systems and of University autonomy - to consolidate the European area of higher education. To that end, we will pursue the ways of intergovernmental co-operation, together with those of non governmental European organisations with competence on higher education. We expect Universities again to respond promptly and positively and to contribute actively to the success of our endeavour.

Convinced that the establishment of the European area of higher education requires constant support, supervision and adaptation to the continuously evolving needs, we decide to meet again within two years in order to assess the progress achieved and the new steps to be taken.

Signatories:

THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

Caspar EINEM Minister of Science and Transport (Austria)	
Jan ADE Director General Ministry of the Flemish Community Department of Education (Belgium)	Gerard SCHMIT Director General of French Community Ministry for Higher Education and Research (Belgium)
Eduard ZEMAN Minister of Education, Youth and Sport (Czech Republic)	Anna Mmia TOTOMANOVA Vice Minister of Education and Science (Bulgaria)
Tonis LUKAS Minister of Education (Estonia)	Margrethe VESTAGER Minister of Education (Denmark)
Claude ALLEGRE Minister of National Education, Research and Technology (France)	Maija RASK Minister of Education and Science (Finland)
Ute ERDSIEK-RAVE Minister of Education, Science, Research And Culture of the Land Schleswig-Holstein (Permanent Conference of the Ministers of Culture of the German Länders)	Wolf-Michael CATENHUSEN Parliamentary State Secretary Federal Ministry of Education and Research (Germany)
Adam KISS Deputy State Secretary for Higher Education and Science (Hungary)	Gherassimos ARSENIS Minister of Public Education and Religious Affairs (Greece)
Pat DOWLING Principal Officer Ministry for Education and Science (Ireland)	Gudridur SIGURDARDOTTIR Secretary General Ministry of Education, Science and Culture (Iceland)
Tatiana KOKEK State Minister of Higher Education and Science (Latvia)	Ortenso ZECCHINO Minister of University and Scientific And Technological Research (Italy)
Erna HENNICOT-SCHOEPGES Minister of National Education and Vocational Training (Luxembourg)	Kornelijus PLATELIS Minister of Education and Science (Lithuania)
Loek HERMANS Minister of Education, Culture and Science (the Netherlands)	Louis GALEA Minister of Education (Malta)

THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

Wilibald WINKLER Under Secretary of State of National Education (Poland)	Jon LILLETUN Minister of Education, Research and Church Affairs (Norway)
Andrei MARGA Minister of National Education (Romania)	Eduardo Marçal GRILO Minister of Education (Portugal)
Pavel ZGAGA State Secretary for Higher Education (Slovenia)	Milan FTACNIK Minister of Education (Slovak Republic)
Agneta BLADH State Secretary for Education and Science (Sweden)	D.Jorge FERNANDEZ DIAZ Secretary of State of Education, Universities, Research and Development (Spain)
Baroness Tessa BLACKSTONE of Stoke Newington Minister of State for Education and Employment (United Kingdom)	Charles KLEIBER State Secretary for Science and Research (Swiss Confederation)

Departementsserien 2008

Kronologisk förteckning

1. Sveriges antagande av rambeslut om överförande av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. Ju.
2. Europeiskt betalningsföreläggande. Ju.
3. Införande av en rehabiliteringskedja. S.
4. Ettårsgräns för sjukpenning och införande av förlängd sjukpenning. S.
5. Ändringar i EG:s redovisningsdirektiv. Ju.
6. Sveriges antagande av rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet. Ju.
7. Människohandel för arbetskraftsexploatering m.m. – kartläggning, analys och förslag till handlingsplan. A.
8. Godkännande av motorfordon m.m. + Bilaga. N.
9. Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder. Ju.
10. Insatser för att öka intresset för ingenjörsvrket. Rapport från Globaliseringsrådet. U.
11. Kommunal medfinansiering av regionala infrastrukturprojekt. Fi.
12. Europeiskt småmålsförfarande. Ju.
13. En ny betygsskala. U.
14. Från sjukersättning till arbete. S.
15. Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv. Ju.
16. Arbetsmiljön och utanförskapet – en tanke-ram för den framtida arbetsmiljöpolitiken. A.
17. Remissammanställning. Ansvarskommitténs betänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). Fi.
18. Stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående. S.
19. Sfi-bonus – stimulans för nyanlända invandrare att snabbare lära sig svenska. IJ.
20. Ytterligare åtgärder för att motverka ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang. Ju.
21. Stranden – en värdefull miljö. M.
22. Överförande av startprogrammen i Swedfund. UD.
23. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. + Daisy. S.
24. Bättre genomförande av EG:s byggbplats-direktiv. A.
25. Nya villkor för presstödet. Ku.
26. Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter. Ett alternativ. IJ.
27. Flexibla finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. S.
28. Officialprövningens omfattning vid registrering av varumärken och firmor m.m. Ju.
29. Värdesäkring av riksnormen. S.
30. Antagande av rambeslut om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. Ju.
31. Förslag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting. Fi.
32. Behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritids-skepp. N.
33. Kompletterande bestämmelser till EG:s förordning om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. Jo.
34. Ett starkare skydd för den enskildes integritet vid kreditupplysning. Ju.
35. Eftersök av trafikskadat vilt. Jo.
36. Fler i arbete – grunden för framtidens välfärd. Fi.
37. Sveriges antagande av rambeslut om ändring i rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. Ju.
38. Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten – överväganden och förslag. Ju.
39. Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning. A.
40. En förenklad revisorsgranskning vid fusion och delning av aktiebolag. Ju.
41. Glömda regler?
– En översyn av bestämmelserna i 2 kap. lagen om allmän försäkring m.fl. S.
42. Sveriges antagande av rambeslut om erkännande och övervakning av vissa icke frihetsberövande påföljder. Ju.
43. Gör Sverige till ett elbilens pionjärland – Rapport från Globaliseringsrådet. U.

44. Vissa internationella adoptionsfrågor. S.
45. Överlåtbara fiskerättigheter. Jo.
46. Direktivet om aktieägars rättigheter – förslag till genomförandeåtgärder. Ju.
47. Etisk bedömning av nya metoder i vården. S.
48. Försvar i användning. Fö.
49. Sveriges antagande av rambeslut om utbyte av uppgifter ur kriminalregister. Ju.
50. Sammansättningsreglerna i Högsta domstolen och Regeringsrätten. Ju.
51. Ett förenklat trossamfundsregister. Ku.
52. Genomförande av ändringsdirektiv 2007/47/EG avseende vissa medicintekniska produkter. S.
53. Allmänna sammankomster på offentlig plats. Ju.
54. Utvidgade möjligheter att avlägsna deltagare i en ordningsstörande folksamling m.m. Ju.
55. Bör konsumenttjänstlagen utvidgas? En diskussionspromemoria. Ju.
56. Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar. U.
57. Djurförbudsregister. Jo.
58. Ändringar i lagen (2005:258) om läkemedelsförteckning m.m.
59. Säljstödjande finansiering. Fi.
60. Utvecklingen av nationalstadsparken. M.
61. Finansiering av arbetslöshetsförsäkringen. A.
62. En arbetslöshetsförsäkring för arbete. A.
63. Ytterligare reformer inom arbetsmarknadspolitik. A.
64. En jobbgaranti för ungdomar. A.
65. Bättre möjligheter till tidsbegränsad anställning, m.m. A.
66. Kommunernas medverkan i arbetsmarknadspolitik åtgärder. A.
67. Den nya myndigheten för arbetsmarknadsfrågor – Arbetsförmedlingen. A.
68. Alkoholutandningsprov i svenska hamnar. Ju.
69. Genomförande av Kommissionens direktiv 2006/86/EG.S.
70. Ett förhöjt förbehållsbelopp vid fastställande av avgift enligt socialtjänstlagen. S.
71. Förvärv av kvalificerade innehav i finansiella företag m.m.
72. Enklare informationsutbyte i brottbekämpningen inom EU. Ju.
73. Sweden's third national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management. Swedish implementation of the obligations of the Joint Convention. M.
74. Utvärdering av lagen om gruppåtgång. Ju.
75. Genomförande av tjänstedirektivet.UD.
76. Djurskyddskontrollregister.Jo.
77. Förbättrade och förenklade villkor i arbetslöshetsförsäkringen. A.
78. De funktionsnedsattas ekonomiska förhållanden. S.
79. Sjömäns ersättning vid sjukdom. N.
80. Gemensamma examina. U.

Departementsserien 2008

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Sveriges antagande av rambeslut om överförande av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen. [1]
Europeiskt betalningsföreläggande. [2]
Ändringar i EG:s redovisningsdirektiv. [5]
Sveriges antagande av rambeslut om kampen mot organiserad brottslighet. [6]
Sveriges antagande av rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder. [9]
Europeiskt småmålsförfarande. [12]
Återanvändning av upphovsrättsligt skyddat material som finns i radio- och TV-företagens programarkiv. [15]
Ytterligare åtgärder för att motverka ordningsstörningar i samband med idrottsarrangemang. [20]
Officialprövningens omfattning vid registrering av varumärken och firmor m.m. [28]
Antagande av rambeslut om skydd av personuppgifter som behandlas inom ramen för polissamarbete och straffrättsligt samarbete. [30]
Ett starkare skydd för den enskildes integritet vid kreditupplysning. [34]
Sveriges antagande av rambeslut om ändring i rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. [37]
Nationell mobilisering mot den grova organiserade brottsligheten – överväganden och förslag. [38]
En förenklad revisorsgranskning vid fusion och delning av aktiebolag. [40]
Sveriges antagande av rambeslut om erkännande och övervakning av vissa icke frihetsberövande påföljder. [42]
Direktivet om aktieägars rättigheter – förslag till genomförandeåtgärder. [46]
Sveriges antagande av rambeslut om utbyte av uppgifter ur kriminalregister. [49]
Sammansättningsreglerna i Högsta domstolen och Regeringsrätten. [50]
Allmänna sammankomster på offentlig plats. [53]

Utvigade möjligheter att avlägsna deltagare i en ordningsstörande folksamling m.m. [54]
Bör konsumenttjänstlagen utvidgas?
En diskussionspromemoria. [55]
Alkoholutandningsprov i svenska hamnar. [68]
Enklare informationsutbyte i brottsbekämpningen inom EU. [72]
Utvärdering av lagen om grupprättegång. [74]

Utrikesdepartementet

Överförande av startprogrammen till Swedfund. [22]
Genomförande av tjänstedirektivet. [75]

Försvarsdepartementet

Försvar i användning. [48]

Socialdepartementet

Införande av en rehabiliteringskedja. [3]
Ettårsgräns för sjukpenning och införande av förlängd sjukpenning. [4]
Från sjukersättning till arbete. [14]
Stöd till anhöriga som vårdar och stödjer närstående. [18]
FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. + Daisy [23]
Flexibla finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. [27]
Värdesäkring av riksnormen. [29]
Glömda regler?
– En översyn av bestämmelserna i 2 kap. lagen om allmän försäkring m.fl. [41]
Vissa internationella adoptionsfrågor. [44]
Etisk bedömning av nya metoder i vården. [47]
Genomförande av ändringsdirektiv 2007/47/EG avseende vissa medicintekniska produkter. [52]
Ändringar i lagen (2005:258) om läkemedelsförteckning m.m. [58]
Genomförande av Kommissionens direktiv 2006/86/EG. [69]

Ett förhöjt förbehållsbelopp vid fastställande av avgift enligt socialtjänstlagen. [70]
De funktionsnedsattas ekonomiska förhållanden. [78]

Finansdepartementet

Kommunal medfinansiering av regionala infrastrukturprojekt. [11]
Remissammanställning. Ansvarskommitténs betänkande Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft (SOU 2007:10). [17]
Förslag om ändring i lagen (2005:807) om ersättning för viss mervärdesskatt för kommuner och landsting. [31]
Fler i arbete – grunden för framtidens välfärd. [36]
Säljstödande finansiering. [59]
Förvärv av kvalificerade innehav i finansiella företag m.m. [71]

Utbildningsdepartementet

Insatser för att öka intresset för ingenjörsyrket. Rapport från Globaliseringsrådet. [10]
En ny betygsskala. [13]
Gör Sverige till ett elbilens pionjärland – Rapport från Globaliseringsrådet. [43]
Barnomsorgspeng och allmän förskola även för treåringar. [56]
Gemensamma examina. [80]

Jordbruksdepartementet

Kompletterande bestämmelser till EG:s förordning om förbud mot utsläppande på marknaden av päls av katt och hund m.m. [33]
Eftersök av trafikskadat vilt. [35]
Överlåtbara fiskerättigheter. [45]
Djurförbudsregister. [57]
Djurskyddskontrollregister. [76]

Miljödepartementet

Stranden – en värdefull miljö. [21]
Utvecklingen av nationalstadsparken. [60]
Sweden's third national report under the Joint Convention on the safety of spent fuel management and on the safety of radioactive waste management.
Swedish implementation of the obligations of the Joint Convention. [73]

Näringsdepartementet

Godkännande av motorfordon m.m. + Bilaga. [8]
Behörighetsbevis för fritidsbåtar och fritids-skepp. [32]
Sjömäns ersättning vid sjukdom. [79]

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Sfi-bonus
– stimulans för nyanlända invandrare att snabbare lära sig svenska. [19]
Nationella minoritetsspråk vid domstolar och myndigheter. Ett alternativ. [26]

Kulturdepartementet

Nya villkor för presstödet. [25]
Ett förenklat trossamfundsregister. [51]

Arbetsmarknadsdepartementet

Människohandel för arbetskraftsexploatering m.m. – kartläggning, analys och förslag till handlingsplan. [7]
Arbetsmiljön och utanförskapet – en tankeraam för den framtida arbetsmiljöpolitiken. [16]
Bättre genomförande av EG:s byggbplats-direktiv. [24]
Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning. [39]
Finansiering av arbetslöshetsförsäkringen. [61]
En arbetslöshetsförsäkring för arbete. [62]
Ytterligare reformer inom arbetsmarknads-politiken. [63]
En jobbgaranti för ungdomar. [64]
Bättre möjligheter till tidsbegränsad anställning, m.m. [65]
Kommunernas medverkan i arbetsmarknads-politiska åtgärder. [66]
Den nya myndigheten för arbetsmarknads-frågor – Arbetsförmedlingen. [67]
Förbättrade och förenklade villkor i arbetslös-hetsförsäkringen. [77]